

CHALOUPKY
NAŠE
BUĎTE
POŽEHNÁNY

Sborník obce Radslavice

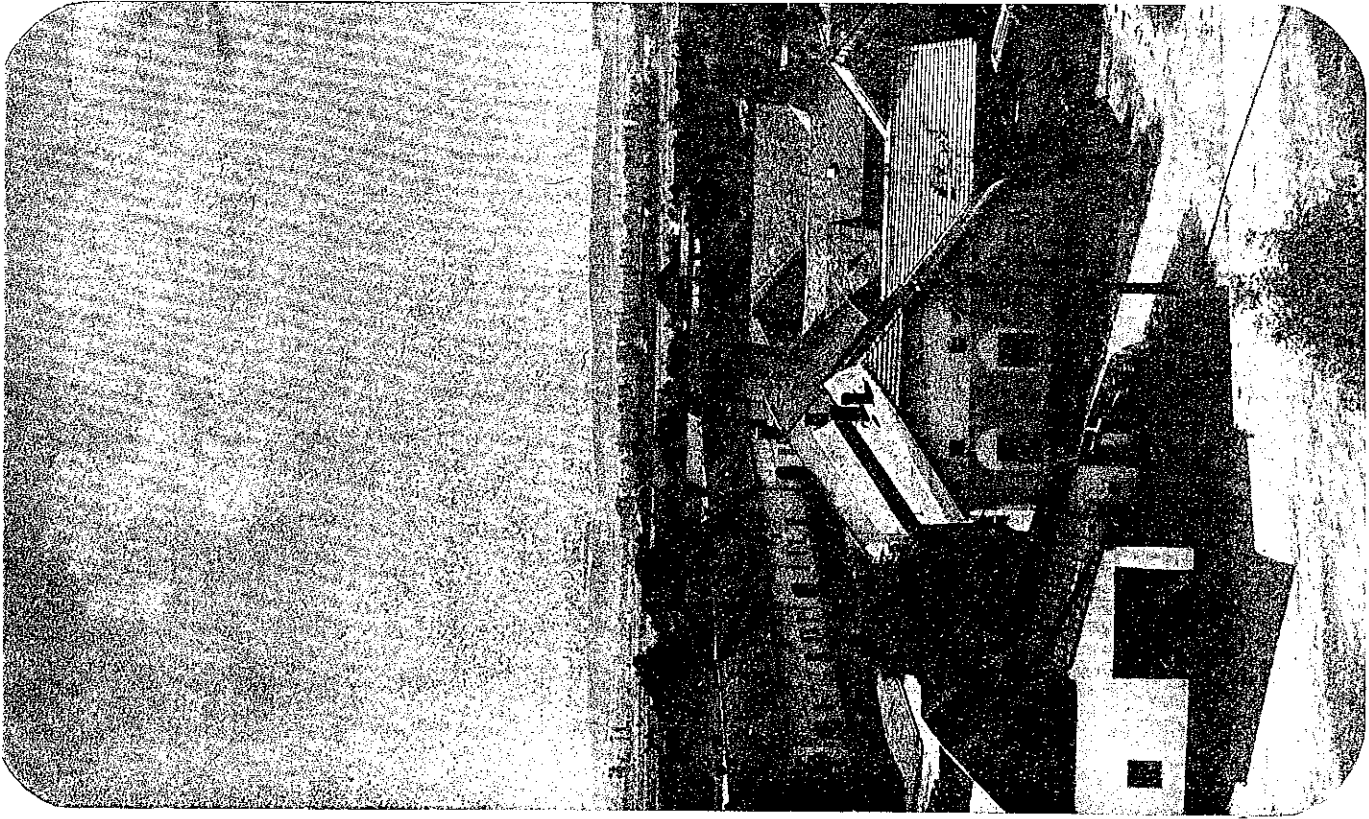
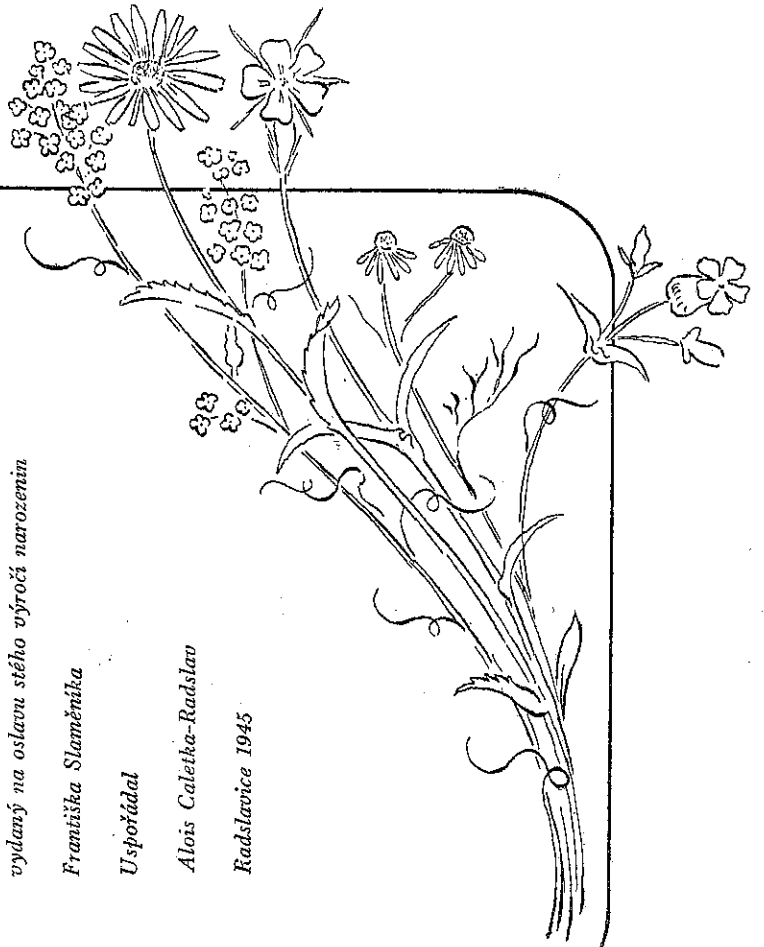
vydaný na oslavu stého výročí narození

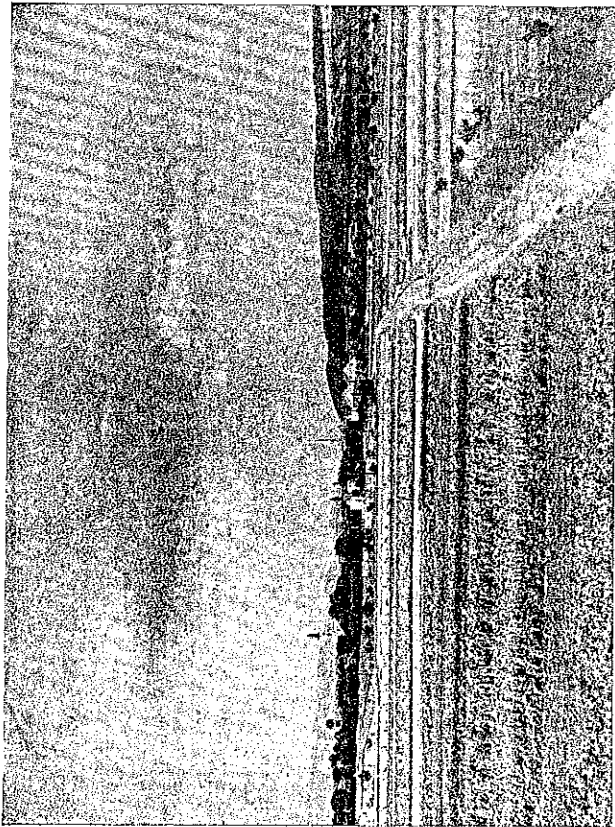
Františka Slaměňka

Uspotádal

Alois Calejka-Radslav

Radslavice 1945

Rozběhnete se

do kraje věčného svěží zelení,

do polí, nebeskou vláhou ztropených, sluníčkem prosvícených, jása-
vými trylky střívků rozzpínaných a Boží úrodou požehnaných!

Zajdeme si do vesničky Radslavic na Přerovsku, vzdálené od Pře-
rova necelé půldruhé hodiny; o něco větší by byla vzdálenost, kdy-
bychom vyšli z Lipníka. Rozhlédneme-li se, vidíme jasně tovární
komíny obou měst. Jako stříbrná nitka prolíná úrodné lány řeka
Bečva, tekoucí směrem jihozápadním od Lipníka k Přerovu, v nově
upraveném řečišti, které tvoří nedaleko Radslavic mírný oblouk.
Radslavice samy se rozkládají při silniční spojnici mezi Přerovem
a Lipníkem, poněkud blíže k Přerovu, ležící při východních hrani-
cích svého okresu soudního i politického, totiž přerovského. Jsme tu
také na východním okraji úrodné Hané, která od Přerova k Lipníku

úží se až na 6 km šířky u Radslavic, dále pak ještě více; rovina márně zvládná, po obou březích Bečvy skoro stejně široká, ohraničená posledními výběžky Beskyd (Hostýnské hory) a Jeseníků (Oderské hory). Koutek proti větrům dosti chráněný; nejstudeniější jsou větry severovýchodní, poněvadž vanou dosti prudce otevřeným a širokým údolím mezi Karpatami a Sudetami t. zv. Moravskou či Hranickou branou k jihovýchodu. Zdejší lid jej nazývá »Polák«, poněvadž přichází s polské strany, dostavuje se počátkem dubna, po neobyčejně teplých jarních dnech koncem března.

Do lesnatých Oderských hor na druhé straně Bečvy jezdívají Radslavští na dřevo.

S Beskyd kyne nám na pozdrav Helštým nad Lipníkem, dále od východu památný Hostým a jeho protáhlý druh, Kelečský Javorník.

Radslavice jsou na úplné rovině, která se pozvolna snižuje k Bečvě a podělí ní. Jsou tedy nejbližší obce směrem k Bečvě Kozlovice, Grymov, Prosenice a Oldřichov, položeny poněkud níže, zato vesnice směrem opačným mnohem výše, Sušice asi o 20 m, Pavlovice skoro o 100 m, Tučín o 60 m.

Nad Sušicemi nás zve k návštěně malebný lesík, s pavlovického návrší k nám sližší dolů bílý kostelík sv. Jiljí a od Tučina sjižší řada povozů, které z Radslavic jistě zamíří do prosenického cukrovaru, který vévodí svěmu okolí dvěma vysokými komíny.

Domy jsou stavěny ve dvou řadách. Stavením, která se táhnou od stranky při silnici k Pavlovicím a Sušicím, se říká »Horní konec«. Prostrřed-stranští kol býv. kaple a za oběma hostinci se nazývá »Na prostředku«. Někteří stavení »Horního konce« jsou téměř u silnice (Aug. Hrubý, Met. Valenta), zato stavení, od školy počínajíc, uhýbají náhle k jihu (Oldřich Kuča) a tvoří za potokem t. zv. »Kót« (Frant. Zajíc, Jos. Pavelka), kde se opět lomí do původního směru, v němž za silnicí k Přerovu pokračují podle silnice prosenické. Domy podél této silnice se nazývají »Dolní konec«, který jest zakončen »Chaloupkami«, které uhýbají od silnice do polí. Též se zde říká »Na trávníku«.

»Chaloupky« jsou přistavěny k nekdějšmu břehu Bečvy, která zde tekla před více než 500 lety, jak se dosud vypráví. Muselo to být jistě mnohem dřívě a zajisté ještě v době předhistorické, neboť starý břeh, jež možno pozorovati, končí teprve u samého Přerova. Podle badatele dr. M. Kříže proudila Bečva — zajisté v dobách, kdy Přerova ještě nebylo — nymějším Trávníkem, třídou Komenského a ulicí Kojetínskou. V Radslavicích byl ten břeh přerušen potokem, jenž se poblíž dnešních »Chaloupek« vléval do Bečvy a jistě byl mnohem větší než dnes. Dnes má Bečva svůj tok asi 10 minut cesty k západu.

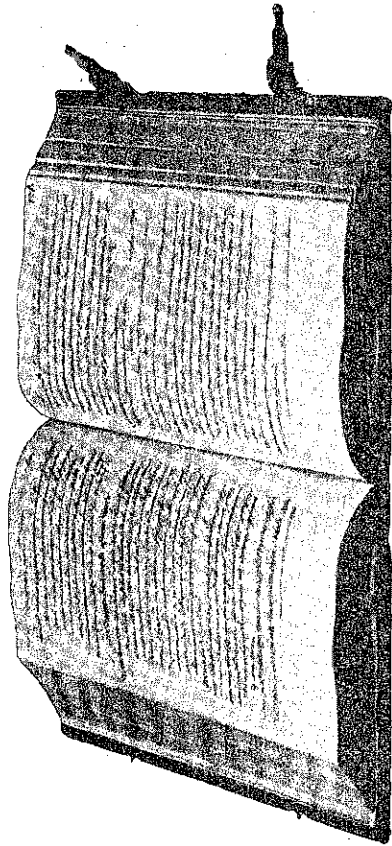
Mezi Horním a Dolním koncem je dosti značný výškový rozdíl, t. j. 225 — 218 m. Má tedy potok, který sbírá svoji vodu u Pavlovic a Tučina a protéká celou obcí, dosti značný spád. Nedaleko za Radslavicemi vtékal do »Libušky«, která od Sušic (Kudlova) se vine lukami a dolinou ke Grymovu, kde se vlévá s levé strany do Bečvy, naplnivši dřívě nádrž mlýna »Hložek«. Po scelování pozemků byl tok »Libušky« sveden přímo do Bečvy.

BUDĚ POZDRAVEN, MŮJ RODNÝ KRAJI!

Bud' pozdravena vesničko s tichými a útulnými chaloupkami v rozkošném údolí. Můj drahý domove, kynu Ti na pozdrav s chodníčku v záhumní. Má vroucí láska k Tobě se sklání - cítím Tvou vůni hlin. Putuji za Tebou s hřejivou radostí - v nitru svém snuji nit v hebký šat milého vzpomínání - abych se přikřčil do brázd země Tvé a spolu s křepelkou o Tobě tiše snil ...

*

Porozprávějme si o častých dávných let, o pánech dobrých i zlých a dejme na sebe působit mocnými kouzly podmanivých krás naší rodné vísce a kytíčkou pomněnek odměníme lidskost a upřímnost. Šlápěje mladického Komenského v naší vsi ať prokvétají bratrstvím síly a lásky. Zaposloucháme se do všeho, co nám může dát život vesnice. Zastavíme se u hochů a dívek na návsi, u stařečků na výměncích - všude. Povíme si o význačných lidech v naší rodné obci, protože k ní lnuli láskou synovskou. Podíváme se všude, kde k nám bude promlouvat historie a dnešek se vzácnými příběhy skutečnosti.

Minulost ^všla našim krajem...

Název Radslavice vznikl od osobního jména Radslav. Dle nejstarších záznamů užívalo se názvu *R a c l a v i c e*, teprve nařízením Zemského úřadu v Brně z r. 1925, při všeobecné úpravě názvů obcí, změněn název na *R a d s l a v i c e*.

Radslavice mají dějiny společné se Sušicemi a připomínají se již r. 1268, kdy Radslav z Radslavic jedná o klášter Hradiště. (Bayer, Hejtm. přer.) Z jiného pramene se dovídáme, že první zmínka o R. je teprve z r. 1374-5, kdy se jmenuje Jaroslav z Radslavic (Půhony I. 19). Od r. 1376—1382 držel je se Sušicemi Ješek Hromada z Horky (t. z. Sušic).

Jan Hromada z Radslavic přerušil pokojné držení mlýna v Prosenicích, patříci Mikuláši z Nákla, kterému r. 1376 mlýn v Prosenicích zrubal a zničil; za to náležen panským byl odsouzen nový mlýn na vlastní útraty postaviti.

R. 1377 v sobotu po Narození Páně: Jaroslav z Radslavic vypovídá a s tím žaluje na starého Jenče z Něčic i kdež co má ze 40 hřiven grošů pražských z toho, že pobíl přítele jeho, zanechav tesák, a při tom pobílí utrpěl i na tom poraněném škody za 40 hřiven. Žádá, aby byl pohnán i s lidmi (t. j. svědky) k prvnímu soudu pana markraběte nebo jeho nejvyššího komorníka.

At jej požene Adam z Předmostí.

R. 1382 zapsal na vsi Radslavicích Ješek Hromada z Horky, jinak ze Sušice, své ženě Anně, dceři Pavlíka ze Sovince, 350 hř. gr., které se jí měly v nedostatku ze zboží v Sušicích doplniti. (Z. d. ol., IV, 333.)

Radslavice a Sušice koupil od něho r. 1392 markr. Jošt (Z. d. ol., IV, 238), jenž je ještě téhož roku prodal olomoucké kapitule za 1050 hř.

gr., od níž se dostalo Radslavicím r. 1587 odumrtí. (Kapit. archiv ol., B. II. a 8.) Prodej schválil markr. Prokop r. 1397 (C. D. M., XII, 361. Zápis kupu až r. 1397. Z. d. ol., VI, 554); odtud přišlo k mnohým sporům. Tak r. 1392 žaloval Mikuláš z Otaslavic děkana a celou kapitulou z 200 hř. gr., že prý zdědil zboží v Radslavicích, a také mu bylo zákonitě přisouzeno v té hodnotě, že mu je však mocí drží. Děkan a kapitula žalovala opět r. 1397 Erharda z Kunštátu, že statky Sušice a Radslavice s přísluř. nevyvodil, jak byl povinen. (Kn. pūh. ol., I, 96.)

Markrabí Jošt, když Radslavice a Sušice koupil, nevyrovnal se úplně s Ješkem Hromadou, a proto syn toho, Jan z Sušice, r. 1409 žaloval i markr. Jošta z 200 hř. gr., že koupil sice Radslavice a Sušice, ale toho jim nedoplatil. (Kn. pūh. ol., I, 342.)

R. 1465 zastavil král Jiří Poděbradský 1/2 Radslavic (i Sušic) Ctiborovi z Cimburka.

R. 1496 žaloval děkan Konrád a kapitula Viléma z Pernštýna, držitele Kozlovic, ve sporu, který vypukl mezi Radslavskými, Sušickými a Kozlovskými o 2 závrbky a některé grundy u Bečvy. Rozhodčí, od obou stran volení, po ohledání místa učinili 16. června výpověď, dle které obyvatele všech 3 vesnic mohli tam pásti dobytek a trávu žítí; za to Radslavští a Sušičtí odváděli každoročně o sv. Martině úředníkovi olomouckého kostela 1/2 kopy gr. (Arch. Č., XVI, 491, 492.)

U Radslavic stával mlýn, pod nímž byl ostrov; jiný ostrov byl ne-daleko proti rybníkům prosenickým. Dne 1. září r. 1524 uzavřena smlouva, jakožto konečný akt jakéhosi sporu mezi Janem z Pernštýna a kněžími a kapitulou olomouckou, dle které, jak lidé poddani pernštýnské z Prosenic, tak i lidé kněží z Radslavic mohli volně dobytek svůj na obou ostrovech pásti. Dřeva sobě sekati směli, avšak Proseničtí jenom na ostrově pod radslavským mlýnem, kdežto Radslavští na ostrově druhém. (Archiv Český, XX, 324.)

O šest let později docíleno při jiné smlouvě mezi oběma stranami ze dne 24. dubna 1530, aby mohl Jan z Pernštýna vozu z Bečvy jinam vésti a příkop zříditi, poněvadž mu Bečva při rozvodnění u rybníka prosenického škodu čínila; začež byl kapitule povinen ročně 2 kopy kaprů a štik odváděti; podobýká se výslovně, že rybáři radslavští a sušičtí mohou i nadále svobodně v Bečvě ryby lovití. (Archiv Český, XX, 346.)

R. 1549 zaps. Anna z Bořitova a Zdeněk z Počenic Radslavice Jiříkovi z Kravař. (Archiv Český, XVI, 138.)

Na Josefské mapě (vojenské tajné, z let 1765-66) stojí Radslavice (na mapě Ratzlawitz) na březích potůčku — přítoku (Libuše) z 2 pramenů vzniklého, z nichž delší, jižní, vytéká úžlabinou (debrí) mezi cestami z Pavlovic do Hradčan a z Pavlovic do Domaželic od pavlovských křížů na rozcestích a tvořil jz. Pavlovic rybníček. Asi uprostřed cesty z Radslavic do Pavlovic stékal se s 2. pramenem, protékajícím dolní konec P. a téměř hned na to přijímal potůček od sv. také o 2 pramenech z debrí pod cestou z Pavlovic do Hlinska (přes cestu z Pavlovic do Sušic). Pod R. se obrátil téměř k severu a téměř proti toku Libuše ústil do ní. Radslavicemi vedla cesta z Přerova

Kozlovicemi k Sušicím nemočalovitým terénem (jenž končil u sou-
toku zmíněných 3 potůčků pod P.). Z té cesty odbočovala před rad-
slavským polním křížem cesta do Tučina a zrovna na konci R., před
Boží mukou, (dnes socha sv. Cyrila a Metoděje) odbočovala do Pav-
lovic.

Platy Přerovskému panství r. 1564 týkající se Radslavic. V hlav-
ních registrech všech důchodů Přerovského panství z r. 1564 (za pa-
nování vysoce urozeného pána, pana Vratislava z Pernštejna na To-
vačově, J. Mti cts. římského rady a komorníka a království českého
nejvyššího kanclíře a J. Mti ouředníka urozeného vladyky pana Vold-
řicha Valkouna z Adlaru a Šimona Doubravnického písaře důchodní-
ho: spravena sou tato registra hlavní všech důchodů panství Tova-
čovského, Přerovského a Kojetínského, na zámku Tovačově a napsána
ten tajden před slavnou památkou seslání Ducha svatého, od naro-
zení Syna Božího léta 1564) uvádí se mezi jinými platy:

plat mostní od lidí pánů jiných, kterýmž sou od starodávna k tomu
panství v povinnosti a vycházejí jednou v rok o sv. Martině:

Z Dluhonic 3 1/2 g., z Buku 3 g., z Oseka 9 d., z Pavlovic 2 g., 6 d.,
z Tučina 3 g., z Břestu 6 g., z Chropíně 3 g., 6 d., z Bochoře 6 g.,
1 1/2 d., z Rokytnice 6 g., z Prosenic vobořích 5 g., 2 d., z Račlavic 4 g.,
z Bezúchova 1 g., z Bejňova 1 g., z Žalkovic 4 g., z Vlkose 4 g.
Suma 55 g.

Důchod okravní. K těmž panství z těchto dolepsaných vsí okr-
vavní dávají tím způsobem, když kdo jeden druhého okravní, ten
kdož krvaví, má dáti jeden groš český. A kdyby v té vsi které koho
zabili, ta obec hned dáti má 4 groše české široké a jestli by z kte-
rékoli té dědiny těch čtyř grošů čes. spraviti a do třetího dne při-
něsti zanedbali, mají z té dědiny krávy na zámek Přerov zajaty
býti. A zejména tyto vesnice jsou: Pavlovice, Oprostovice, Zahna-
šovice, Dobřčice, Prusy, Račlavice, Domaželice, Tučín, Sušice, Kyse-
lovice, Vlkos, Kanovsko, Lešné, Šišma, Bezuchov, Prusinovice, Na-
hošovice, Bejňov, Čechy, Kozlovice, Želatovice, Oujezdec, Bochoř,
Lajsky, Hradčany, Dluhonice, Malé Prusimky.

Radslavští usedlíci začátkem 30leté války

Na zahrádách: Drahlovský Jan, Kozlovský Staněk, Krejčíř Jan,
Nevtípl Matěj, Odstrčil Jan, Pospíšil Matouš, Prosl Matěj, Španěl
Jura, Vrták Jakub, Zaeppal Jira.

Na podsedcích: Kutný Václav, Navrátil Jira, Nedbal Matěj, Valuch
Pavel, Zdráhal Martin.

Na gruntech: Bartel, Bosák, Čejka Martin, Čejka Tomáš, Dobrý
Matěj, Dočkal Jan, Dohnal Vašek, Dovrtěl Jan, Drahlovský Jan,
Drobný Tomáš, Drtina Ondra, Dvořák Pavel, Havlíček Martin, Heřik
Jan, Hlobil Jan, Hrotek Matouš, Hrubý Jura, Hubálek Lucie, Hukal
Pavel, Chýše Václav, Knutl Pavel, Komínek Jakub, Konečný Jan,

Kopal Martin, Kopsa Mikeš, Koberský Pavel, Kubík Matěj, Kudlil
Jira, Krejčí Martin, Kružil Václav, Lepař Martin, Malec Matouš, Ne-
dopil Martin, Netopil Jan, Nevařil Matouš, Novák Kaspar, Odstrčil
Jira, Odtáhal Martin, Pavlin Martin, Pecha Petr, Pomimul Václav,
Posmikal Václav, Prikryl Václav, Rozsypal Jan, Růžicka Matěj, Sed-
lář Jan, Smetánka Matěj, Spáčil Šimek, Stázal Martin, Straka Jan,
Šknuřil Pavel, Šoustal Jira, Šoustalík Jiří, Triska Jura, Uslý Vašek,
Valovec Pavel, Valuch Pavel, Valušník Pavel, Vozil Jira, Vzána Mar-
tin, Vrtáček Jakub, Vyňuchal Pavel, Zahradka Jura, Zamazal Matěj,
Zatloukal Pavel, Zbiral Václav, Zdražil Tomáš, Zlámal Pavel, Že-
žulka Jura.

Na zpusťlém mlýně: Ondra. *

Z register panství Helfštýnského. Dle zápisu z r. 1609 uvádějí se
mezi vesnickými osedlíky na panství Helfštýnském také Sušičtí
a Radslavští.

V Sušicích byli osedlí Dvořák Jan, pak tu bylo 23 gruntů; veli-
kost jejich není udána, ale dle poplatků gruntovních můžeme říci,
že tu bylo 7 pololánků, 12 čtvrtlánků, 4 podsedy a 10 zahrádků,
celkem 34 osedlých, z nichž kromě Dvořáka ještě jeden — Jan Brada
— byl roboty prost; rybáři Martin Hradil a Tomáš Chytil platili
z řeky po 1 r. a byli povinni 6 pořádek ryb, každá pořádka v ceně
6 gr., pro kuchyň Jeho Milosti dodávati. Obec měla obecní krému
a druhá byla při čtvrti Jiry Škody. Mimo činžovní platy odváděli
ovsa osprového 28 1/2 měřice a slepic 81. Za louky, včeliny, roubanice
a celá obec z příhonu, kromě platu, odváděli 18 kuřat a 686 vajec.
Podle narovnání zemfěloho biskupa Stanislava Pavlovského byli
povinni: při rybnících Sušického a Radslavského všem a všelijakými
úplnými robotami a jestliže by ty rybníky na spuštění přišly a
vrchnost by si dvůr buď v Sušicích neb Radslavicích postaviti chtěla,
budou Sušičtí i Radslavští povinni všemi robotami dvorskými i k sta-
vení těch dvorů. Dále jsou povinni ročně 2 bečky vína od 8 míl
přiveztí, a od každé se jim dávati má po 1 r. 15 gr. a po 1 měř. ovsu.
Dříví palivo buď do Olomouce neb kam poručeno bude voziti. Ko-
nečné pro vrchnost 1 bečku vína vyprodati.

K těmž robotám byli povinni i Radslavští.

V Radslavicích bylo 38 gruntů, dle platů činžovních 5 pololánků,
28 čtvrtlánků a 5 podsedků; dále 12 zahrádků a 2 chalupníci,
celkem 52 osedlých. Při 2 pololánech byly krčmy, při jednom mlýn;
jeden pololánk (Matyáš Plachý) a jeden podsedník (Václav Kožoušek)
platili za rybolov a včelíny a dávali jak Sušičtí 6 pořádek ryb každý
(v ceně 6 gr. pro kuchyň Jeho Milosti dodávati). Radslavští platili
kromě daně gruntovní platy z luk a kopanin a ještě z těchto slepic
119, 46 kuřat a 1234 vajec. Ovsu osprového 42 měř. a půl. Obec
platila ze Závrbku a za příhon.

Tehdejší jména osedlých:

a) v Sušicích: Jíra Dočkal, Jíra Hapík, Mikula Motal, Matěj Manek, Jan Krčál, Pavel Holásek, Jan Nesvatba, Matěj Poňuchal, Martin Macháček, Martin Vrána, Adam Koukal, Valenta, Jíra Kluka, Jan Kozlík, Jan Matydalek, Kateřina Posmykalka, Kubíček, Jan Smetanek, Jan Vrba, Matouš Dohnal, Mikuláš Pihříbek, Jíra Zmeškal, Martin Novák, Martin Kroupa, Jan Sasek, Jan Glubec, Pavel Knotků, Matouš Ciganů, Dobias Janíkovský;

b) v Radslavicích: Matěj Konorza, Matouš Kuchař, Pavel Valovec, Matěj Zamazal, Jan Porubalék, Vašek, Adam Položil, Pavel Valouchů, Jan Kučírka, Jan Nedojel, Vavřinec Kostka, Jan Spátíl, Jíra Hradil, Matěj Navrátil, Mikuláš Stažák, Jíra Nevrtípil, Jan Tomašica, Mikuláš Machaný, Matěj Bezděkdobrý, Jan a Pavel Třetina, Jan Zmeškal, Pavel Škrabal, Václav Stratil, Jiřík Vypleštil, Tomáš Hrabaný, Jan Smýkal, Václav Prodlíval, Jíra Oděhnal, Václav Havíčka, Václav Kroutíl, Jan Fr. Žižka, Jan Kašpárek, Jíra Sládek, Matouš Nevařil, Jíra Mikulík, Pavel Hukal, Matěj Krňa, Václav Pospíšil, Jíra Kudlik, Marek Bělotský, Martin Thelka, Václav Markl, Tomáš Čejka, Jan Skácel, Jiřík Jedlička, Alžběta Mlynářka, Jan Švrč, Pavel Hlobil a Jíra Rozsypal.

»Jakým způsobem v knize Helfštýnské tyto dvě vsi, které tehdy k Helfštýnu nepatřily, zapsány byly, těžko říci« (pozn. pisatel Bačtura v Záhor. kr. r. V.).

Jiří šl. Bruntálský z Vrba dal r. 1609 sepsati všechny poddané ve vsích a platy, jakož i naturální dávky, které jim bylo odváděti. Z těchto výkazů možno poznati, že v mnohých vsích, nyní po 300 letech, není ani jediného potomka, jenž by jméno po svých předcích dědil.

*

Jak se soudovalo? Za starých dob si obec výtizovaly spory doma »u právního stolu před poctivým právem«, osazeným z fojta čili rychtáře a z konšelů obce, kteréhožto právo slulo na venkově dědinské. Byl-li sporný případ spletitý, kterého právo dědinské »pro sprostnost rozoznání práv dokonati nemohlo«, jak Vok ze Sovince roku 1452 napsal, anebo jednalo-li se o hrdlo aneb jiný těžký trest, tu přisedící práva žádali ponaučení v městě, u práva zvaného nižšího anebo mohli se obrátiti na pána svého. I odsouzený, nebyl-li s rozsudkem spokojen, mohl se odvolati buď ku právu nižšímu, nebo ku svému pánu. Právo nižší, městské, bralo opět ponaučení v těžkých případech u vrchního práva v Olomouci.

Jak právo dědinské, tak i nižší městské vyšetřovalo vinníky, nemohli-li se přiznati, právem útrpným, mučením na skřipci, pálením a jinak, a trestalo vězením anebo, zvláště dědinské právo, tdrlicí, kladou, hruškou s pepřem, sáhou, anebo přivazováním provnílce na veřejných místech, při čemž ukradená věc anebo koupený tchoř k němu přiložen byl. Vězení v městě bylo přísnější než dědinské; některé zločiny pak byly trestány vězením na hradě Helfštýně.

Na počátku 17. stol. sloužely ku právu lipnickému také osady Radslavice a Sušice. Takže poddaní slušící ku právu lipnickému byli povinni dle nařízení kardinála Dietrichštejna z r. 1623 platiti po 4 den. týdně a o suchých dnech odváděti, jako příspěvek platu na kata. (Kat býval v Lipníku a dostával byt a otop a 10 gr. týdně; od poraženého kusu dobytka 2 gr.; mimo to dostával určité platy za vymskání kráje, aneb za vypálení cejchu provinilcům buď na čele, anebo na lících.)

Abý neporádkům v placení na kata, z obcí ku právu lipnickému slušících, učiněn byl konec, vydal r. 1697 kníže Ferdinand z Dietrichštejna pragmatiku, jak na právo a kata platiti se má. Zrušil plat kvatembrový a ustanovil: má-li provinilec jmění, zaplatí útraty ze svého; nemá-li, má se zaplatiti z přebytků kontribučních. Je-li provinilec cizopanský, ale tu na panství Lipnickém polapený, má se jeho vrchnosti dopsati, chce-li zaň zaplatiti anebo sama si jej ku potrestání vzíti. Neučiní-li toho příslušná vrchnost a musí-li v městě Lipníku býti potrestán, má se to zase státi na účet kontribučního fondu. Dodá-li cizí vrchnost městu Lipníku provinilce ku potrestání, není město povinno jej přijmouti dotud, dokud cizí vrchnost nevydá reversu, že vše zaplatí.

A tak od toho času zůstaly při právu lipnickém, kromě osad panství Lipnického, toliko Bezuchov, Buk, Hradčany, Kladínky, Nahošovice, Oprostovice, Pavlovice, Podolí, Radslavice a Sušice, Šišna a Veselečko. Osedlí z těchto osad byli povinni městu na opravu cest kamení a dříví voziti a cesty upravovati. Tyto služby však přišly městu draho; nejen že obyvatele z těchto osad málo kladli (z 18 for složen byl i krychlový sáh kamene), nýbrž byli i od města stravováni a dostávali zpropitné. Proto obráceny byly r. 1713 tyto povinnosti na plat.

*

Na obecní pečeti před r. 1749 jest nápis: Ratzlawitz — Gemein — Insigel a ve znaku oračka a nad ní krojidlo. Pozdější pečeť má nápis: Obec Raclawic.

R. 1749 náleželo poddaným 933.5 měr polí, 194 měr pastvin, 26 6/8 měr zahrad a luk na 39 v. sena; obci samé 90 měr pastvin, obci se Sušicemi 105 měr.

Rozloha obce činí: 701 ha 82 a 49 m². Pozemky jsou scelovány.

• Obyvatelstvo. R. 1791 napočteno 81 domů, 505 obyv. Tehdy patřily R. ke kap. panství Tršickému. R. 1834: 88 domů, 521 obyv., 170 koní, 150 krav. R. 1890: 584 obyv. R. 1900: 627 obyv. R. 1910: 607 obyv. R. 1921: 110 domů, 691 obyv. R. 1930: 781 obyv. a roku 1945 150 domů s 900 obyv.

Ze zrušeného dvoru nedaleko Radslavic byla zřízena nová ves »Grinsthal« (dle Schwoye) — t. j. Grymov — zal. 1788 (r. 1791 s 26 domy a 91 obyv.). Na Josefské mapě Grymova ještě není, jen dvůr po levé straně cesty z Kozlovic k brodu a mlýnu; stojí mezi lesy, menším a řídkým po Bečvu a hustějším k Libuši.

Prodej obcí Sušic a Radslavic r. 1392

My Jošt, boží milosti markrabí a pán země moravské, vyznáváme tímto listem přede všemi, že s dobrým rozmyslem a z jistého našeho vědomí vsi naše Sušice a Raclavice, kteréžto od Ješka jmenovaného Hromadu z Huorky za peníze naše byli jsme koupili se dvorem o dvě pluhů v tej vsi Sušicích se všemi rolemi oranými i neoranými, s horami, údolními, lesy, chrastinami i hajmi, s stromy, s zahradami, s podsedky, s cestami i rozcestími neb chodníky, s hony, s lověním, s vodami tekoucími i netekoucími, s potoky, s jezery, s rybníky, s lovením, s mlýny, s pastvami, s lukami, s činzý neb úroky, s duochody a užitky i požitky a počtami i počténím, s sůdy, vinami i pokutami z soudného pocházejícími, s právy, s opravami vysokými i nízkými, se všemi sedlky, s vesníky, s rolníky i přebyvateli všeckými, s mezami, s půčinami (sic), s hranicemi a vymezením svým, jakožto od starodávna vuokol příležičími jsú rozdělěna, sprostě a rovně se všemi příslušenstvími svými, kterýmižby kolivěk jmény mohly jmenovány býti, nic sobě ani dědicom ani potomkom našim těch zboží zachovávaíce, jediné berni aneb dani královskú, kdyby usazena byla v těch zboží obyčejem posavad zachovalým, aby vydána a placena byla poctivého kostela olomúckého kapitule nábožným našim milým i tomú kostelu olomúckému za tisíc a padesáte hřiven gruošův peněz pražských moravského čísla, nám již hotovými penězi úplně zaplacených, spravedlivě a právě prodali jsme, a mocí listu tohoto prodáváme dávajíce a opúštějíce tíž kapitolu a kostel olomúcký v pravé držení aneb opravení vsí řečených přenášějíce v předřečení kapitolu a kostel olomúcký všecko právě vlastenství a držení, kteréžto jemu Ješkovi, řečenému Hromada, prvé a potom nám příslušelo nebo příslušetí mohlo v předřečených vsi (sic) neb zboží. Slibujíce, my svrchujmenovaný Jošt markrabí a pán moravský, prodajce a my, správce a spolslúbce a rukojmě předřečeného pána, markrabí s ním a zaň Erhart z Kunstatu, Jan z Meziříčí, Ješek, řečený Puška z Kunstatu, Sulek z Radkova, Philipp z Svojenova, maršálek a Jan z Morkovic a z Hušténovic, slibujeme všichni vespolek rukú společnú a nerozdílnú e. t. c. Tomu na svědomí pečeti naše vlastní s našim jistým vědomím k tomuto listu jsú přivěšeny.

Dán v Brně léta božího tisícého třístého devadesátého druhého, v ten úterý po svátce svatého Martina spovědníka.

Představitelé obce Radslavic od roku 1600—1670.

roku	fojt	purkmistr	konšele
1600—1610	Václav Havlíček	Matouš Václavek	Pavel Pavlin Matouš Brada Matyáš Plachý
1611—1620	Václav Havlíček	Matěj Krha	Tomáš Cejka Mácha Brada Jira Rozypal Jan Trška Pavel Prodival Jan Tršický Pavel Skácel Tomáš Cejka Jan Tršický Jan Odehnal Vaneč Prodival Jan Smykal Tomáš Cejka Martin Tihelka Vaneč Krutil Marek Beloský
1621—1630	Jira Rozypal	Jan Valuch	Jira Klimek Tomáš Habany Jan Zmeskal Pavel Hibobil Matouš Maléc Jira Jedlička Martin Trška Ondra Ondroušek Matouš Machamyr Vasek Zbiral Pavel Knutil Jan Dočkal Martin Habany Jira Klimek Jan Skutil
	Václav Krutil	Mikuláš Stálek	
	Václav Valuch	Jan Zbořil	
	Pavel Valuch	Václav Krutil	
	Jan Nedopal	Václav Zbiral	

Dnes dole psaného dne a roku staly se smlauwy swádebni w ničém nezrusstředlny, které wssak až po duchowním sezdaní swau platnost dosahnau, mezy Jozefem nedospělým synem France Smietáka, chalupníka z Radslawic, a w práwním zastaupení geho gmenowaného otce gakošto ženichem s g e d n é — a mezy Kateřinou taky nedospělau dcerau Jozefa Wyňuchala wegmienkařa podobně z Radslawic w práwním zastání tohož gého otce gakošto newiéstau z d r u h é strany w přítomnosti spolu podepsaných swiedkůw na nasledující způsob:

Za 1 mí. Slibují sobie tyto nadřečené dwie swobodné osoby w staw sv. manželstwa wstaupiti a w něm do smrti křestiansky žiwu byti a geden druhemu wěrnost manželskou zachowati.

Za 2 hé. Wienuge aneb zawadi otec ženichů Franz Smieták swému synu Jozefowu a geho newiéstě Kateřině Wyňuchal swau chalupu pod cons. Nr. 40 w Radslawicých s tau při něm pozustawagicy vrchnostenskau roli tak nazwanau kopianu pod Nr. top.: 614 pr. 315 3/6— Sých do společného Wlastnictwy a užívany a přizanechani 2 koni, 1 Wozu, 1 Pluhu, 2 bran s hřebykama, 2 kausky černého dobytku a domatého hospodarstwý gaky k takowému místu zapotřeby gest w ceně 600 Fr. CMZ prawým Ssest set C. Münze a ge hned po kněžském sezdaní hospodařama te wěnowaney chalupy; mimo toho gim taky ponechává a oděwzdává na dwie Mnieřice Wrchnostenské platowé roly pod Nr. top. 1428 et 1441 a syce w panských Břehách na 1 Mnieřicu a w panským rybníku ma 1 Mnieřicu podobně do společného Wlastnictwy w užívani w ceně 30 Fr. stříbra.

Za 3 tí. Na proti w tomu zawadi newiéstin otec Jozef Wiňuchal jmenem své nedospělé dcery Kateřiny gakošto swatební wěno 320 Fr. stříbra, prawím Trži Sta Dwacet Reynských stříbra, 1 hřebie, 1 krawu, 1 kausek černého dobytku w roku 1840 lněného semínka i čtvrt na svych rolach wyset, a zawazuje otec newiesty ty wssechny wěnowany peníze pr. 320 Fr. stříbra hned po zdawkách položit, ktere ressito peníze ženichowemu otcy, ostatní wieno ale wssechno těm mladým manželom přináležet bude.

Za 4 té. Budau ti mladý manželé powinni ženichoweho otce na miesto wegmieny až do geho smrti při svem stole žiwit, ssatit a gemu na geho potřeby ročně 3 Mnieřice rži, 1 Mnieřicu žita, 5 klaubu lnu dawat, gestlyby ale otec ženichů s těma mladyma manželym aneb oni s nim srownawati se nemohli, tehdy powinni budau ti mladí manželé na swé autraty gemu swietničku, komoru, chlew pro dobytek na zůstawagicyho Řządu staweni wystawiet při odchazení do wymnieny geden kausek černého dobytku dat a 5 Mnieřic rži, 3 Mnieřice žita, 2 Mnieřice prosa, 5 Klaubů lnu, 1 mandel režné slámy ročně dawat y taky potřebny fůry gemu bez wsseho placení wykonat.

Za 5 té. Poniewadž otec ženichů powinnen gest swemu zetiovy Jozef Wyňuchal 1 hřebie odewzdat, tehdy ge mladý manželé na miesto otca dáti se zawazuji.

Za 6 té. se zaznamenává, že kdyby ženich do roku bez zanechani tělesnyho erba s toho swiéta se odebral, tak newiesta powinna bude do ženichowé přízně 200 Fr. stříbra a to chalupnické místo gi wlastně připadne, a kdyby newiesta do roku bez zanechani tělesneho erba zemřela, tak ženich powinnen bude do newiěstine přízně 100 Fr. stříbra a truhlu se ssatama ponawrátit a w tom pádu podobně ta chalupa cela do geho samowlastnosti připadne, pozustaly erb wssechny zawazky musi w padu zemřiti gednoho neb druhého manželé tento zahradnický grunt dostat, na žiwé pozustali manžel ale práwo miti ma takowý až do zletlosti potomka užívati.

Za 7 mé. se zde geště poznamenat zapotřeby uznává, že poniewadž na té tím mladým nastawagicym manželom zaveden chalupie neb zahradnickém gruntě wěno zemřelé matky ženicha Barbory Smietak wězy a dlé práwního odewzdání od 28 tého Meye Nr. 147 jud. ženichowý a geho sestře Veronice prowdané Wyňuchal rowným dilem připadlo, ženich a geho newiesta gakošto nastupitele toho místa powinni budau ten nadřečené ženichowé sestře přináležicy Podil zastupowat a gruntoknihowní vymazani tohoto wěnu vymocit.

Za 8 mé. Wěnuge otec ženichů moc a práwo, že ženich a newiesta společně tey gim zawedené chalupy a Wrchnostenských platowých rol gruntoknihowně skrze wtělení přítomných swadebních smluw sobie zagistiti nechati mužau.

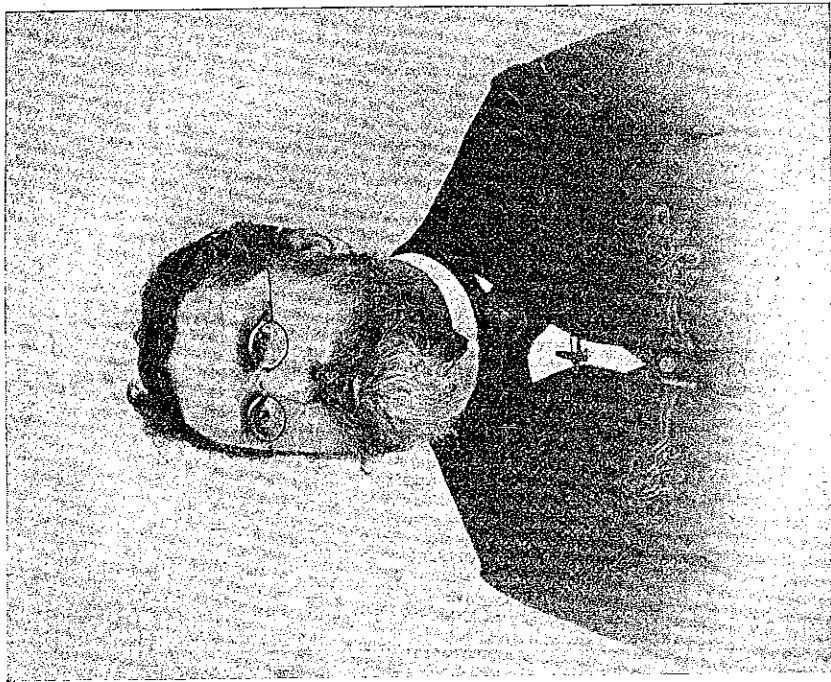
Pro wěssí toho gístotu a upewnění těchto zde obsahutých zawazků přítomné smluwy od obouch kontrahugicých stran negen, nýbrž taky od k tomu dožadanych swiedkůw wlastnoručně podepsané byly.

Genž se stalo w Radslawycých dně 4ho Zári 1838.

Josef Smietak, ženich v. r.	Katerina Wiňuchal, newiěsta v. r.
Franz Smietak, otec v. r.	Josef Wiňuchal, otec v. r.
Franc Hančík, podepsatel	Johann Zaoralek, Swiedek v. r.
a Swiedek v. r.	Jozef Žhanel, Swiedek v. r.
Johan Trhлік, Swiedek v. r.	

Kde orají rybníky? Slyseli jste někdy, že lidé orají rybníky? A přece orají, a to: w Radslawicích a Sušicích. Jedna polní trat se jmenuje »Rybníky« — na věčnou památku, že kdysi na těch místech byly veliké panské rybníky, kde byly chovány a loveny ryby. Postupem času byly rybníky vypuštěny a vysušeny. Staří lidé vyprávějí, že w tůnitých březích žili wodníci.

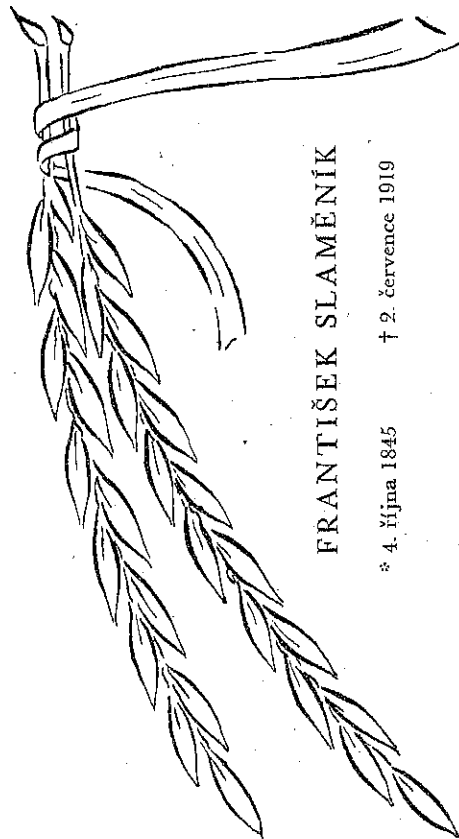
Agr. Ing. C. J. FILDAN

Buď Tobě pokoj, mír a klid,
v zemi, jež úrodou žhne klasů!
Spi, rozséváči, jenž svůj lid
jsi učil úskalím žít času.

Modravé hory, šedá dál,
hanácké země, lány zlaté,
toho, jenž oral vás, oséval,
s námi dnes také vzpomínáte.

Hlubokou brázdu ryls v náš lán,
aby z ní rostlo sémě činu,
buď za tu práci požeňnán,
nás učitelí, bratře, synu!

Buď sláva Tobě, mír a klid,
slyš slova našich skromných díků.
Je po práci, je sladce snít.
Tož sladce sni - náš Slaměníku.

FRANTIŠEK SLAMĚNÍK

* 4. října 1845   † 2. července 1919

Pokus o stručné zhodnocení životního díla ředitele Františka Slaměníka

JOSEF KRUMPHOLC

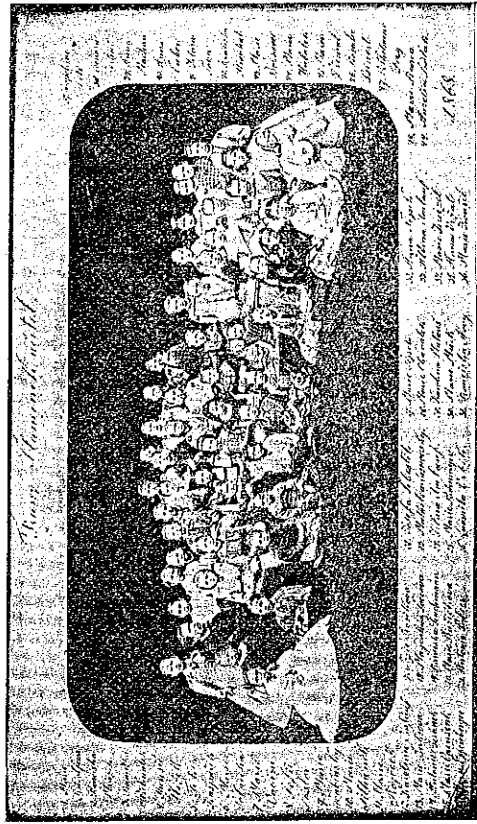
Když po návratu z Německa a Nizozemska mladický učitel bratrské školy přerovské Jan Amos Komenský mimo jiné své literární prvotiny začínal připravovat i novou, správnější a úplnější mapu Moravy, než byla tehdejší nejlepší Fabriciova z r. 1569-75, a zakresloval si do svých náčrtů půvabnou náhorní farní ves Pavlovice u Přerova, tehdy ani intuitivně nezjistil, že za nějakých 90 let římsko-katol. farář Jan Jiří Štředovský, dokonce krajan jeho z Brumova a první významnější spisovatel Moravan, narozený po Bílé hoře (1679-1713), zaznamená, mezi hřístkou učenců a vzdělanců Moravanů, ve svých »Series eruditorum Moraviae« i jeho — J. A. Komenského, a to jako rodem z Kormny (!).

Ale ještě méně mohl si pomyslet, zakresluje na levém břehu Bečvy mezi Přerovem a Lipníkem (pro nedostatek místa) 3 bezejmenná kolečka pro určení polohy vsí Kozlovic, Radslavic a Sušic, že z jedné z nich vzejde v XIX. století nejúčinnější oslavitel, apoštol, historik a životopisec jeho, ani ne tak perem a slovem, jako činem — monumentem nad jiné trvalejším — Komenského muuseum v Přerově, a že on to bude, jenž i zachová poslední, tedy jediný výtisk prvního vydání proslulé té jeho mapy Moravy z r. 1627, jež první otevřela mu cestu do celého světa, tedy ještě před světoznámou potomní jeho »Branou jazyků«. Kolik odborníků a zájemců přivábila už jediná ta mapa do přerovského musea!

A veliký ten čin slavného rodáka požeňnané chaloupky radslavské, ředitele Frant. Slaměníka, není jediný. Podobných jedinečností — unikátů — má Komenského museum od něho ještě několik a všechny jsou památkou nejen na Komenského, ale i na Slaměníkovu pohotovost a obětavost, jenž je museu získal a národu našemu a vědě zachoval. Tak nedoceněným je dosud i koncept Komenského vrchnopastýřského listu z Amsterodamu synodě do Lešna 2. dubna 1662 psaný, tedy jistě z nejoslednějších rukopisů staršího biskupa a proto předuležitý pro studium vývoje jeho rukopisů i ducha a slohu na samém konci jeho života u srovnání s Komenského zápísem do Cřišpova památníku z r. 1611, kdy mu bylo teprve 19 let.

Unikát jediný v Přerově zachovaný je také výtisk III. dílu »Truchlivého« z r. 1651 — a co jiných ještě vzácnosti zachránila nám nezištná obětavost našeho radslavského rodáka! Tím se zasloužil i o českou vědu neméně než některý z učenců, pouhých teoretiků. O velikosti, bohatosti a významu tohoto Slaměníkova odkazu Komenského musea Přerova a moravskému učitelstvu vizte dále otisk toho odkazu.

Je téměř přirozené, že takový ctitel Komenského byl i následov-

Malý učitel Slaměník za svého působení v Kroměříži

níkem jeho, kdekoli na to stačí. Přehlížeje letmo život a dílo řed. Slaměníka, čím dále jsem si jasněji uvědomoval větší a větší shodu jeho »programu« životního s obsahem 19. kapitoly Komenského proslulého »Kšaftu«, jenž za I. světové války i na našeho presidenta T. G. Masaryka, dle vlastního jeho doznání, tak mocně a blahodárně působil, že se mu Komenského známá naděje stala jakoby věstbou a deanním národním a politickým mementem — připomínkou.

Co u 60letého T. G. Masaryka bylo uvědomělým činem, mohlo být u 20letého Slaměníka bezděčným vněmem z četby nejdojemnějšího — ne-li i nejlvestenečtějšího spisku 58letého Komenského, sympatického Slaměníkovi i s Jednotou bratrskou již od dětství i s jejich odkazy: s Husem a láskou k pravdě Boží čisté — s tužbou po plnějším a jasnějším té pravdy Boží chápání a tedy po lepším a lepším poznávání bible svaté (Kralické) — i s láskou Komenského a Bratří k řádu a kázni, k pořádku, na němž vše závisí, jak i ke snaze po větší a větší jednomyslnosti, snášlivosti, jednotě a k tomu všemu i snažnost Komenského a Bratří v tříbení a vyčišťování a vzdělávání mlého našeho a milostného otcovského jazyka a ovšem i lepším, pilnějším a zdárnějším cvičení mládeže.

Ujmí se toho — o vlasti milá — volá dojemně Jan Amos Komenský a jeho ústy Jednota bratrská nejen k vlasti své před 300 lety, ale volá ještě dnes, jak za doby Slaměníkovy. Ale kolik z nás volání Komenského slyší? Kolik ze slyšících se ho ujme, jak se ho ujal náš Slaměník! A že to učinil s úspěchem netušeným a dosud plodným, svědčí m. j. i jeho školní a mimoškolní činnost již od roku 1863-73 v Kroměříži, kde jen silou svého 18letého nadšení pro vznešenost učitelského poslání a stálého sebevzdělávání a zejména i zdo-

konalování v jazyku mateřském, tehdy na školách vyšších zanedbávaném, překonával nesnáze až téměř 193 dětí ve třídě a k tomu jazykové smíšené, až nakonec mohl o veřejné zkoušce ve IV. třídě hlavních škol, ovšem německé, prokázat ukázkou, nad níž myslím konkordátní tehdejší škola nikde nepokročila: děvčata, většinou česká, německy byla s to nejen vypravovat, ale i sama současně demonstrovat svým rodičům a přítomným hostům na tellurii, jak se otáčí Měsíc kolem Země a s ní kolem Slunce, a co z těch pohybů nebeských vzniká: různé fáze měsíce a čtyři roční doby. V konkordátní škole, kde všechno učitelstvo národních škol katolických podléhalo doзору církevní, a víra a mravnost učitelstva musela být bezvadná, neboť kdo zbloudil s pravé cesty, byl místa zbaven, byl to čin hodný Davida.

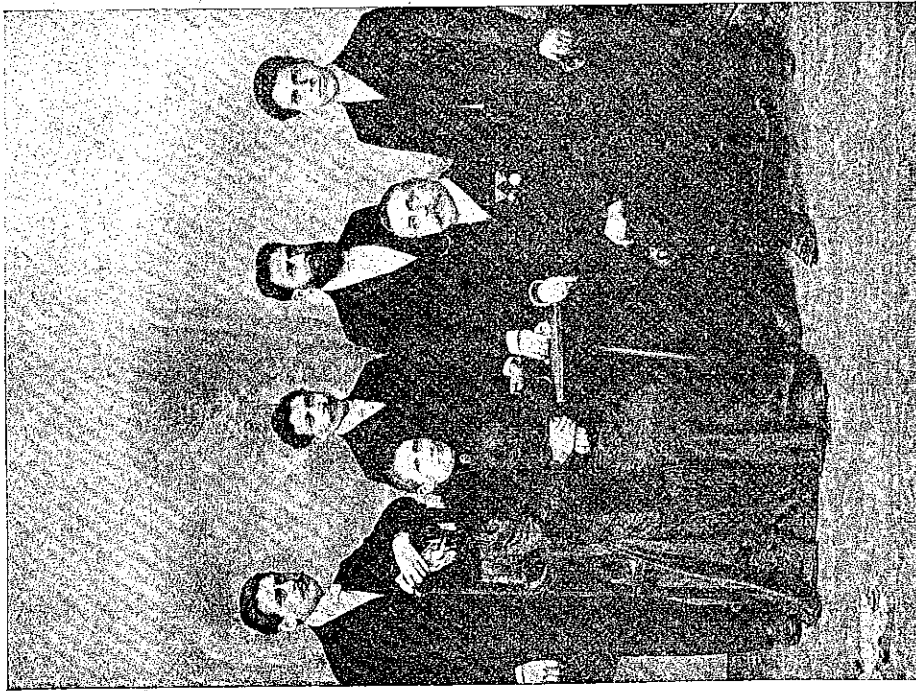
A jakým byl Slaměník vychovatelem?

Už Sokrates tuším řekl, že jen ten učitel působí (vychovává), kterého děti milují, to jest, který sám miluje děti. Ve škole i v rodině byl prý Slaměník přísný — kázeň a jeho vůdcovská povaha toho vyžadovaly — ale na výletech a podobných příležitostech býval sám žert, ochota, pozornost, blahovlnnost. Na vycházky a výlety brával s žáky i svou choť s dětmi. Přál společně výchově dívek s hochy pro výhody z toho pro obojí pohlaví. Hoši »furianti« byvají nejlepšími žáky. — 60letý napsal, že škole naší připadá vstěpovat mládež na všech stupních, ale zvláště ve školách národních, obecných a měšťanských, aby odchovanci jejich tvořili v životě národ činnostný, pracovitý, pevný, nezdolně vůle... Takovým byl i on sám. Proto si přál, aby byla v našich školách, ale i při všech schůzích lidových, při každé vhodné příležitosti, zvláště v denním tisku, největší váha kladená na mravní dokonalost, mravní charakter každého jednotlivce a celého národa. Nechtí také škola a každý z nás slovem i skutkem stále a stále k tomu pracuje, aby vedle české hudby zvláště také chválena byla česká *pracovitost, spořivost, střídmost, jakož i pořádek a čistota* vnější a vnitřní.

Nikdy nevystoupil proti výchově náboženské, naopak znovu a znovu ji doporučoval a za shodu s duchovenstvem se zasazoval, ač prý již ve 20. roku svém dospěl k názoru světovému svému a stal se v otázkách konfesijních neuzkoprsým. Choval náboženství v úctě a moment náboženský nebyl opomíjen ani v jeho rodinné výchově. Z duše prý mu promluvil jemnocitný Zeyer, jenž ve svém »Janu Marii Plojharovi«, osvěcenu knězi katolickému, na uklidnění náboženského skepticismu umírajícího Plojhara klade do úst tato slova: »Vše, co velké a svaté na zemi, je podobnostem, na jehož dně je Bůh. Pravdu absolutní zná jen on, jsa pravdou sám. Vy ho nechápete, ale on Vás a proto Vám bude milostiv...«

Slaměník byl katolík, ale duchem i srdcem bližší bratrskému křesťanství než k římskému. Ještě 4 léta před svou smrtí píše, že si umístil v r. 1915 na oslavu Husovy seznámiti naši veřejnost se všemi starými vydáními českých biblí, počínaje Pražskou z r. 1488 a konče t. zv. Svatováclavskou a Jesuitskou z l. 1677-1745. Na těch písmech sv. nejlépe lze seznati rozvoj jazyka českého, vrcholící v bratrské

František
Slaměník
s rodinou

šestidíle, až do jeho úpadku v bibli Jesuitské... To je velmi charakteristické pro jeho smýšlení náboženské i národní. (Spisek ten vyšel r. 1919 pod jménem Staré tisky českých biblí o 80 str.) Umíral tedy jak jeho miláček Komenský s biblí (vlastně s biblemi) v ruce - třeba se už s Komenského smýšlením o ní. I Duch pravdy potřebuje času (Jan 16. 12-13).

Z česko-bratrského ducha Slaměnikova vyplýval zajisté i jeho charakterativní rys povahy, jeho smysl pro milosrdenství a účast s trpícím, zejména s chudým žactvem. Proto tak vytrvale znova a znova se stáral i v organizaci učitelské o zřízení svěpomocného podpůrného fondu, zejména i pro sirotky a vdovy učitelské. Byl písmák a historik a znal tedy jak epistołu Jakubovu o čistém náboženství, tak i poměr vlády a církvi ke škole naší od Bílé hory až do své doby.

Konečně v panovníkově jubilejním roce 1888 podarilo se povolení fondu a Slaměnků ujal se ho jako svého dítěte a neustal v péči o jeho vzrůst a působnost s energií a vytrvalostí jemu vlastní, zejména když viděl, jak jím byla povznesena i mravní úroveň schůzí českého učitelstva moravského. A tento podpůrný fond učitelstva moravského, zvaný původně Jubilejní, od republiky Slaměnkovým — tot, vedle Komenského musea, druhý velký čin snah jeho pastýřské a vůdcovské povahy.

Ale ani ten není ještě poslední. Dříve ještě než se stal Slaměnků předsedou, resp. starostou Spolku učitelstva moravského (od r. 1882 Ústředního spolku jednot učitelstev na Moravě a později i ve Slezsku) stal se r. 1880 redaktorem orgánu toho Spolku — týdeníku, zvaného Komenský, založeného již r. 1873, a po 27 let pečoval o jeho život a všestranné zdokonalování, promlouvaje jím téměř týden po týdnu, jakoby duchovní pastýř církevní k učitelstvu moravskému, jež cílevědomě a jakoby duchem Komenského Křařtu vedl k jednomyslnosti, řádu, kázni, horlivosti, lepšímu a mnohostrannějšímu poznávání pravdy, k ostražitosti, k lásce k národu a jeho dětem a jeho jazyku, i jeho čistotě, neochabujícímu sebevzdělávání atd., atd.

Prof. Havelka dobře volil, když za redaktora Komenského navrhl nakladateli Slaměnika, tehdy už řídicího učitele v Kojetíně, jenž dlouho jediný všiml si v »Komenském« od r. 1879 otázek i školských a učitelstevských a v němž on záhy vystihl muže nad jiné schopného a charakterního.

A nemýlil se. Byl Slaměnků opravdu muž kritický a proto záhy již pevných názorů a schopností je i zastávat i za ně zápasit, jenž umí myšlenku přesně vymezit a odmítnout, co k ní nepatří. Témto vlastnostmi stával se Slaměnků kvasem učitelstva, tvůrcem nových názorů, programů a prorokem, jenž dovedl jít do posledních myšlenkových důsledků pevně, beze strachu. Proto býval i radikálem, na př. po stránce etické, ba i náboženské, ne slepě věřícím, ne lehkou přízpůsobivým. Rys pevných názorů odlišoval ho od většiny jeho proslulých. Vědomí odlišnosti v dobrém smyslu slova, etické i rozumové nadprůměrnosti, činilo ho důstojně sebevědomým, reprezentativním — proto se uplatňoval dobře vůdcovskou svou funkcí po době konkordátní jsa k tomu nadán i silnou vitalitou. Jeho představy i myšlenky bývaly přesně ohraničeny, směřující přímo k cíli. Nové buď přijímal a pevně zapojoval do vědomí, nebo jako nepřijatelné odmítal. Pro co se rozhodl, na tom lpěl houževnatě s tendencí přitvrzující důslednosti.

Takoví mužové ovšem neběhají po ulicích — nerodit se jen, ale i tvoří a právě proto bývají sví. A v tom smyslu i Slaměnků byl svůj a proto ne oblézek, ale krystal. Svědčí o tom vedle Komenského musea a Jubilejního fondu i třetí jeho památník života a díla — jeho literární činnost. Započal ji dosti brzy a správně překlady. Překládání učí myslit hlouběji, pronikavěji, mnohostranněji a srovnávat. I Palackému bylo kusem sbevědy a školou spisovné mateřštiny, jako Masarykovi bylo školou pronikavého čtení, jež všem je cestou nezbytného sebevzdělávání. Započal je již ve druhém roku svého

František Slaměnků mezi svými žáky v Přerově

učitelování (1865) překládáním 14 deníků »Die freie Gemeinde«, jehož úkolem bylo vysvětlovat úřadům samosprávným, která jsou jejich práva a povinnosti, oč je obecním výborům a představenstvům pečovat i kterať jednati s úřady politickými, zemským výborem atd. Pořádání českého vydání s názvem »Svobodná obec« svěřeno 20 letěmu podučiteli Slaměnkovi, jenž se takto rázem stal nejen překlada- telem, ale i korektorem a pořadatelem listu, ač na něm jmenován nebyl. Druhým rokem zanikl. Dlouho si však Slaměnků neodpočívál. V 5. roce svého působení v Kroměříži (1867-68) byl požádán kromě- řížským kaplanem Buřinským, jenž se chystal vydat sbírku »klasic- kých« modliteb a písní »Duši zbožnou«. Nejsa však mocen spisovné češtiny, musil se omezit jen na jejich vyhledávání, jež Slaměnků pře- kládal do češtiny, rozmoživ je i několika překlady z francouzštiny.

Po překládavém období literárním následovalo v Kroměříži ještě pokračování soukromým domácím vyučováním Slaměnkovým v před- ních rodinách německých a učením češtině rodiny hrabat Seilernů, čímž vším mnoho získal, jak po stránce sebevzdělání, tak i společen- ského chování a nabyl ušlechtilého sebevědomí učitelského, jímž vždy a všude se vyznačoval. To nebyl už pan rektor, ani kantor, ani preceptor, ale — pan profesor«. Že tím získal nejen Slaměnků, ale i stav a národ, k němuž náležel — kdo by chtěl pochybovat? — A po- dobně působily zajisté i časté styky Slaměnkovy s říšskými Němci a jinými cizinci v letech 90. na schůzích mezinárodního Spolku Ko- menského v Berlíně.

Tím byl Slaměnků jaksi pohnut, že přeložil i několik spisů Komen- ského do němčiny (na př. »Stimme der Trauer« - Berlín 1908), »Briefe

nach dem Himmel« - Herrnhut 1911) a že i psával do »Monatshefte der Comenius Gesellschaft«.

Z českých prací Slaměnkových, kromě několika set jeho článků odborných a zpráv o Komenském a spisech jeho v »Komenském« i listech politických a kromě historických studií v programech školských (v Přerově), nejpozoruhodnější jsou jeho zpracování hesla »Moravské školství« ve Stručném Slovníku pedagogickém, III. 1895, nedocenené jeho »Vzpomínky starého učitele« (z r. 1907) a Staré tisky českých biblí« (jejich popis s ukázkami a dějinami) z r. 1919, jež vedle 27 mohutných ročníků výchovatelského týdeníku »Komenský« tvoří třetí trvalý památník života i díla Slaměnkova a třetí hvězdu v pásu Orionu na obloze moravského učitelstva a rodiště Slaměnkova — moravské vísky Radslavic,

*chaloupky jejichž budete požehnány,
jak byla ta, v níž 4. října 1845 se narodil
zakladatel musea Komenského v Přerově,
zakladatel učitelského Jubilejního fondu podpůrného
a redaktor a spolupracovník 27 ročníků Komenského
a spisovatel m. j. »Vzpomínek starého učitele« atd. —
ředitel měšťanských škol František Slaměnk.*

Vzpomínka tato byla psána v 6. týdnu choroby pisatelovy, přirozeně bez větších prauranů a pomůcek a proto není než prvním pokusem toho, čím měla být. Blahovůli čtenáři to pochopí a zajistí i mlčky omluví.

Josef Krumpholtz, správce Komenského musea v Přerově, l. č. v Holešově.

Slaměnkův odkaz - jeho poslední vůle

Jsa předsedou Ústředního spolku jednot učitelských na Moravě, založil jsem v Přerově museum na oslavu velikého Čecha J. A. Komenského, který v tomto městě po prvé národu ukazoval, jak mládež libě věští ke ctinostem a umění. Proto jsem toto museum založil v Přerově, neurčiv je pro žádné jiné město. Ústřední spolek neměl a nemá s museum tím výloh žádných, neboť vzdav se předsednictva spolku toho, sám jeden měl jsem vedení, udržování a rozšiřování jeho na starosti. Účitelstvo moravské darovalo celkem asi 200 knížek, ale vzhledem k tomu, že museum dnes čítá více než 8400 čísel, nemohou dárky tyto nikterak býti rozhoďujícími. Sám jsem jemu daroval celou svou obsáhlou knihovnu soukromou, jako i Comeniana a staré rukopisy, které jsem již v letech šedesátých sbíratí počal v Kroměříži. Dále vymohl jsem, že obec Přerovská při stavbě budovy škol měšťanských pamatovala na místnosti, že poskytuje zdarma otop a platí pojistné (Museum pojistěno jest proti ohni na 50.000 K), a že moravský sněm zemský, jakož i Akciový pivovar v Přerově povolují mu subvenci, a co nestačí, platím z chudé kapsy vlastní (dnes to činí více než 3000 K), ale kromě toho ještě velmi značná vydání při svých cestách k antikvátům tu- i cizozemským. Proto mám zajisté nepopíratelné právo ustanoviti, že museum toto, založené pro město Ko-

*Pamětní deska
na rodném domku
Slaměnkově
v Radslavicích*

menského, staroslavny náš Přerov, ve městě tomto zůstati má na všechny časy budoucí. Proto také všechny předměty označeny jsou razítkem »Museum Komenského v Přerově«, i nemělo by smyslu, kdyby museum přerovské mělo snad jinam se dostati. Také nářadí pracováno jest pro rozměry velkých síní školních nové budovy, i nemohlo by v místnostech menších ani řádně umístěno býti.

Toto museum tedy po mé smrti bude majetkem českého učitelstva moravského, kteréž organizováno jest v dotčeném Ústředním spolku, se všemi svými vzácnostmi, mezi nimiž jsou též unikáty. Hlavní oddílky jsou Comeniana, spisy Jednoty bratrské, staré české bible a jiné, vzácné spisy staročeské, spisy staré školy atd., atd. Kromě toho je zde velká knihovna, v níž zastoupeny jsou všechny obory, hlavně pak literatura krásná a vychovatelství.

Abys museum naše stále mohlo býti doplňováno a řádně spravováno, odkazují — protože dosavadní subvence nikterak nestačí — k rukám jeho majetníka, spolku Ústředního, skrovné svoje úspory v obnosu 10.000 K, pravím: deset tisíc korun, které uloženy jsou na knížku s mým jménem v obecní spořitelně města Přerova pod číslem 3840-1088. Dle usnesení příštího kuratoria budíž úroků z této jistiny užito buďto na zakoupení Comenian a jiných spisů starých i nových, jakož i k vazbě dosavadního velkého počtu děl nevázaných, zejména sešitových, po případě za odměnu kustodovi a jiným pracovníkům v museu.

Co se příštího kuratoria musejního týká, ustanovuji, aby v něm kromě Ústředního spolku zastoupena byla též městská rada Přerovská, dále učitelstvo města Přerova a okolí. Co do počtu měž Ústřední spolek zástupců pět, učitelstvo přerovské dva zástupce a městská rada (po případě obecní zastupitelstvo) rovněž dva zástupce, kteréž si samo volí ze sebe. Co se týká zástupcův učitelstva přerovského a okolí, mohou Ústředním spolkem jmenováni býti po návrhu učitelského spolku přerovského. Kooptace jak v Ústředním spolku, tak i v učitelstvu přerovském ovšem se dle potřeby dovoluje.

Toto svoje poslední ustanovení vlastnoručně jsem napsal i podepsal.

V Přerově, dne 19. měsíce dubna 1916.

František Šlaměnk, m. p.

Vzpomínky věčně živé...

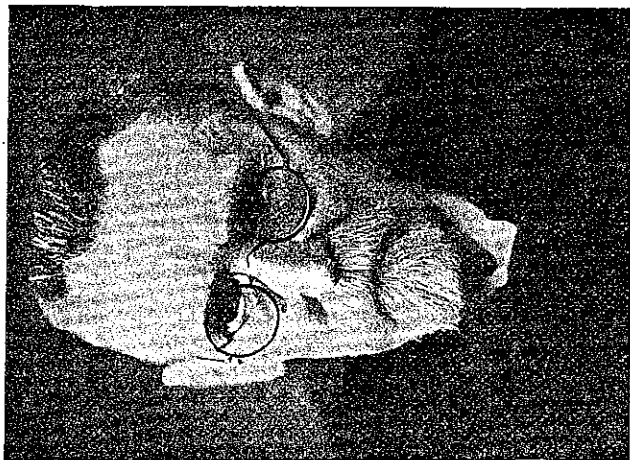
Když jsem přišel 1. října 1900 z obecné školy v Lipníku na přerovskou školu měšťanskou, nebyl mně ředitel této školy, slovnutný František Slaměniček, neznámý. Jíz jako student na přerovském gymnasiu jsem o něm slyšel slova chvály (od svého bytného starého učitele Krupy) a někdy jsem ho zahlédl na ulici jako vážného muže vyšší, plně postavy s plnovousem a zlatými brýlemi. Později mne více po- učil o Slaměničkovi jako znamenitém pedagogu, spisovateli, organi- sátoru a koleniologu, starší můj zvěcný přítel Emil Mazáč, učitel na obecné škole, řízené tehdy Slaměničkem.

Na měšťanské škole jsem nastoupil místo III. odboru (po učitelích Kožnarovi, který přijal cvičné učitelství na příborském pedagogiu). Nový školní rok začínal 16. září, mne však uvolnila hranická školní rada až koncem měsíce. Proto jsem se mohl dostavit do školy a k řediteli až 1. října. Byla právě neděle a já jsem se zjevil před svým novým ředitelem na ulici, když vedl dlouhý řetěz žactva na službu boží. Hned mně vytkl, kdeže jsem pobýval, že na mne všichni čekají již celých 14 dní. Ale když jsem mu vysvětlil své zpoždění, že jsem ještě do věrejška musel učit v Lipníku, přijal to dobrácky. A tak jsme kráceli pospolu za hůru až do širavského kostela, 55letý vě- hlasný Slaměniček a já 25 letý, téměř začátečník. Povždy mně zůstala tato cesta památnou.

Druhý den jsem se poznal se Slaměničkovým učitelským sborem, z něhož dnes už jen sám zůstávám naživu a jemuž tu věnuji vděčnou a tklivou vzpomínku. Seznámil jsem se se žactvem měšťanské školy chlapecké a dívčí a prohlédl jsem si školní budovu v ulici Palačského. Byla nová, dvoupatrová a škola byla do ní nedávno přestěhována ze staré budovy ve třídě Komenského. Však také hned příští neděli se vykonal slavnostní akt předání budovy městem a odevzdání klíčů do rukou ředitelových.

Slaměniček vyučoval v několika třídách pouze německému jazyku. To jsme vítali, vždyť tento předmět býval vždy nejméně oblíben. Nápadná mně byla od počátku ředitelova přísná kázeň v učebnách a na chodbách ze přestávky. Před svými hodinami dohlížel na žáky tak, že je nenechával samy ve třídě ani na chvíli. Postavil se na podium a třídu pozoroval. Žáci museli sedět na místech, opakovati si nebo jen tlumeně hovořiti. A k takovému dozírání vedl i nás. Kdež- to na školách s volnou kázní mezi hodinami rozhlahol se celá budova nespoutanými projevy žáků z nadržené energie, naše škola nikdy navenek nehlučela, byla to taková tichá »dílna lidskosti«. Nesouhlasil jsem s tím zcela, byl jsem pro to, aby se žákům ve chvílích oddechu ponechala jistá volnost pro družnou zábavu. Vždyť na zkracení těl a jazyků dojde za chvíli, jak začne učebná hodina, v níž práce není hříčkou. Byla mně divná ta kázeňská přísnost u dobrého ředitele, který měl přece žáky rád. Tu si vzpomínám, jak se v jedné poradě rozhovořil o láskyplném vztahu učitele k žákům. Přitom nás po-

Josef Krumpálovc,
správce Komenského musea
v Přerově,
pokračovatel
v díle Slaměničkově

ukázal na Kálalův článek ze svého pedagogického časopisu »Komenský«, který začínal dvěma krátkými, ale hlubokými větami: Milujte děti. To je začátek pedagogie. Později jsem si však vše vysvětlil tím, že Slaměničkovi studijní práce v museu, umístěném ve škole, vy- žadovaly k soustředění klidného okolí a že proto byl nucen zaváděti stálý klid a mír v celém školním prostoru.

Hospitační návštěvy ředitelské v hodinách jednotlivých učitelů byly u nás krátké. Ředitel vstoupil či spíše vklouzl do třídy obyčejně ke konci hodiny, chvíli poslouchal a pozoroval, do průběhu učení nezasahoval a nic si nezapísoval. Jeho hospitační zprávy v konfe- rencích byly stručné, ale výstižné. Nebylo výtek, bylo-li čeho třeba, upozornil v přátelském rozhovoru mimo úřední poradu. Při třídění prospěchu se často zastával žáků a dovedl mírným vysvětlením zlep- šiti nižší známku a i zachrániti liknavce před propadnutím. V těch letech ještě nebyla ani v městech zavedena povinná docházka žáků z V. třídy obecné do I. třídy měšťanské, a proto k nám přicházelo méně žáků, ale většinou s lepším prospěchem. Nebylo ještě rodičov- ských spolků a také zájem rodičů o prospěch dětí byl menší než nyní. Vždyť se ani tolik nepožadovalo vypození měšťanské školy pro přijetí do obchodu, živnosti, úřadů.

Slaměniček již jako mladý muž se postavil v čelo učitelských organi- sací. Bylo to ještě v temných dobách rakouských, kdy se z Vidně nerado vidělo jakékoli organizování poddaných. Slaměniček byl za mé

paměti předsedou Okresní jednoty učitelské (tehdy ještě Kroměřížsko-přerovské) a starostou Ústředního spolku jednot učitelských na Moravě. Jako obratný, duchaplný činovník a organizační vůdce, nabyl v učitelstvu velké vážnosti a důvěry. V poslední době se však počaly jevit v členstvu určité opoziční snahy proti jeho prý pašovskému vedení. Podnětem byly asi nové, odlišné názory stavovské, kterých dlouholetý starosta nechtěl připustiti. A tak došlo konečně k tomu, že při valné schůzi Zemského spolku v Brně nebyl už Slaměnk zvolen starostou. Ale ať to odmítnutí starého lvího vůdce bylo v té době již zasloužené či bylo jen nevěcným podvrzatým činem opozičníků, vykonal František Slaměnk životní dílo pro učitelstvo, školu a národ, v hlubinách rakouského despotismu, veliké a trvalé hodnoty. Můžeme říci, že Slaměnk se zasloužil o učitelstvo.

Také vídeňská vláda si povšimla významné osobnosti Slaměnkovy a udělila mu na sklonku jeho aktivní služby, v uznání jeho zásluh, vyznamenání v podobě zlatého záslužného kříže. Dekoroval jej ve slavnostní schůzi zástupců úřadů, města a škol okresní hejtmán; skvěle ocenění oslavencových zásluh přednesl jeho ředitelský nástupce Vilém Šalek. Ale Rakousko mělo pro zasloužilé osobnosti vyšší třídu kříže, zlatý kříž s korunou, který dávalo na př. starým ředitelům panství. Vůdce českého učitelstva a věhlasný komeniolog nebyl za tolik uznán. Ale zůstává mu nejvyšší uznání českých pokolení.

Tyto své vzpomínky na Františka Slaměnika ukončuji pohledem do dalších let: V r. 1904 opustil Slaměnk školu, a po roce dovolené, v 60. roce věku, byl dán na zasloužený odpočinek. A tento odpočinek zasvětil ještě úsilovnější práci ve své museální svatyni, až po letech, osleplý, věnoval své veleceenné Komenského museum ÚSJU pro celý český národ. Toť nejsléchetnější čim šlechetného člověka.

Eduard Beníšek.

Jako před měsícem, jako loni, široce se rozlévá sluneční jas vládnými paprsky do Slaměnkovy světnice. Tu jeho stůl, knihy, rukopisy, alba. Zde ta lenoška, ke které jej ukoval osud na léta. Mrazí svoji opuštěností: již ho není! Ničím je mu dnes toto všecko — protože jeho samého více není...!

Pod zrcadlem nové dva svíčky; předstávají zesnulého v rakvi. Úyrazná hlava, šedými ověšená. A světnič se nese tichý hlas oddané ošetřovatelky K. Šimákové-Synkové, která vypravuje o jeho dobrotě, taktu, trpělivosti, neobyčejné bystrosti ducha a opakuje často: »Takového už nebude!«

Časy minulé ustávají přede mnou. Vidím ho v mužné síle a dětsky uškňtím k němu ze školní lavice. Jaký býval srdečný, jak při už své charakteristické vážnosti rád zažertoval! Když oživoval učení bohatými zkušenostmi, když povídal něco o svých hoších: měly jsme ho tak rády! Nepamatuji se, že by někteří z nás káral, ale živě vzpomínám, jak úzkostlivě jsme plnily své povinnosti, jaké ticho zavládlo, kam vkročil, a jak bezděky soustředil vřady pozornost všech. Jeho pouhý zjev vynucoval úctu.

*Dlouholetá spolupracovnice
a ošetřovatelka*

Františka Slaměnika

Kateřina Šimáková - Synková

Když r. 1905 jsem byla na »jeho« školu ustanovena, odcházel do pensie. Jen občas kmitla se — po zvonění — vážná jeho postava chodbami směrem k museu Komenského. Tam pracoval neúporně; jemu se už chtělo věnovati cele... Ustoupil-li však někdo s prosbou, ochotně vyslyšel, provázel museem a vysvětloval. Tak vysvětloval, že musejní poklady bez jeho živých slov leží jako mrty! Byl jedinečným ve své lásce k památce Komenského. Jak uměl oceniti, opatrovati, strážiti svých vzácností! Když schvátila jej dna, nechal se do musea donášeti. Doufal zprvu, že nemoc se zlepší; než stupňovala se, až jej přikouvala nadobro k lenošce. Ale bystrý duch přemáhal bolesti a tak psal, psal pro svoji i jiných útěchu. Články zasílal do českých i zahraničních časopisů, při čemž mu pomáhala jako dobrá dcera, jeho ošetřovatelka-spolutpracovnice, Kateřina Šimáková-Synková. Ji dtkoval své poslední práce, asi 33 článků; nebo tenkrát byla míra jeho utrpení dovršena — požábil zraku. Každý článek si dal před odesláním něhožikrát přečísti a opravoval.

Uynikal do konce neobyčejnou paměti. Návštěry rád přijímal a byl to vždycky on, který bavival. Mluvil o svých cestách po stopách Komenského a evulantů a překvapoval bystrostí ducha, nádherným orátorským tónem řeči a živou paměti. Často zaváděl hovor o Praze, o své poslední návštěvě r. 1911, kdy byl pozván, aby přednášel o hrobě Komenského. Tu to cestu konal již nemocen a za velikých bolestí, byla to vůbec jeho poslední cesta.

Začátek r. 1919 začal smutně, dostal se dusný kašel a stav pana ředitele se vřichledě horšil, vyprftul paní Šimákové. Psala jsem sice stále články, ale velmi pomalu. U květnu začal mluvit o konci svého života a pravil mi jednoho dne, že mi bude diktovat úmrtní oznámení. Umlouvala jsem mu to, ale on jinak

nedal ... Pak mi ještě dikoval dlouhou stať »Půl století nové školy obecné«, která byla uveřejňována v »Lidových novinách« a dokončena v páli června.

Čtrnáct dní před smrtí mně pravil, že vydá Komenského čítanku, ač věděl, že jeho dny jsou sečteny. U těch dnech ho požádala redakce »Lidových novin«, aby zaslal svůj životopis. I k tomu se živě chystal — než smrt jej slátila ...

Umřím p. ředitele jsem ztratila druhý domov. Slaměnkovi — pán i paní — byli vzácní lidé, pomáhali kde mohli — radou i skutkem. Takových už nebude! Budž jim věčná paměť! Z poznámek M. Polákové a K. Šimčákové-Synkové.

Můj nebožtík otec si vzal za první manželku vdovu paní Slaměnkovou, matku ředitele Slaměnkova. Po její smrti se tatínek oženil po druhé, ale tím nebyly přátelské styky se Slaměnkovými v Přerově nějak uvolněny. Jezdilo se tehdy do města na týdenní trhy a košík s potravinami z venkova byl v městské domácnosti vždy vítaný. Chodil jsem k Slaměnkovým jako jiných a často jsem od nich přinesl nějaký kus prádla nebo šatstva, který se zase nám vždycky dobře hodil.

Neživěji mi utkvěla v paměti doba, kdy byl ředitel Slaměnk upoután dnu do lenošky. Má návštěva jej pokazdě zřejmě potěšila. V tu dobu psal asi své »Vzpomínky«. Každá zpráva o Radslavicích jej velice zajímala. Tázával se na starou lípu před Začpalovým, kde jako student sedával se svými kamarády, na starého pana otce Ptáčka z grymovského mlýna »Hloží«, na své spolužáky z dětských let, na staré zvuky, písně a místní památnosti. Vzpomínal a vyprávěl hodně o staré radslavské škole, o svém mládí a o starých časech.

Rodný domek Slaměnkův č. 32 v Radslavicích přešel i s pozemky do majetku naší rodiny. I svůj podíl ve výměře 2 měřic prodal ředitel Slaměnk tatínkovi. Odtud vyplývají naše přátelské vztahy k rodině Slaměnkové, které jsem udržoval i já jako mladý hospodář za první světové války, kdy žil pan ředitel již osaměle. Pokládal jsem si vždy za čest, že jsem se narodil pod touže střechou jako ředitel Slaměnk, právě tak jako si zakládají Radslavští na tom, že mají tak slavného rodáka.

Frant. Hrdlička st. z Radslavic.

Svět neučí se oceňovati věci podle jejich skutečné hodnoty, výbrž podle skvělého povrchu a tím sám sebe mámí a bez konce se zaplétá do svých lidských zmatků. Dává-li se přednost stínům před věcmi, porušují se božská i lidská práva libovolně, jen když je naděje, že člověk upevní stav, který si učinil cílem.

Jedině moudrý může čestně ze života odejít, neboť dovedl celý život řídit tak, jakoby připravoval se k slavnému z něho vykročení. Neboť co může v ceně trvalejšího člověka po sobě zůstatví než počestnou pověst?

J. A. Komenský: Jednoho jest potřeba.

LIDO VÁ PÍSEŇ

Okolo Radslavic cestička,
zelená se na ní travička.

Jak se spolu líbali,

jak by mi to na truc dělali.

Šel jsem po ní jenom jedenkrát,

Nedělejte mi to, běžte spát,

viděl jsem tam milou moji stát.

muzika mi ve smu libě bude hrát.

Z národopisných a lidopisných

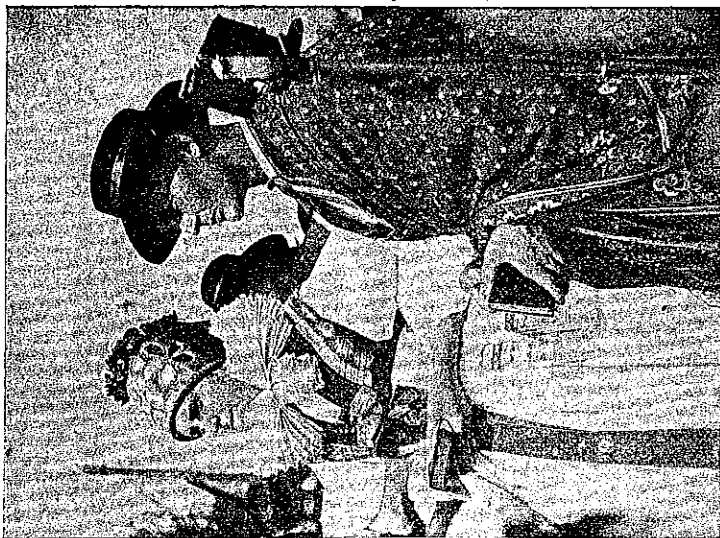
Hanácký kroj v naší dědině

Na šaty si potpěla nejvíce mládež, a proto se nedivíme, že na ně bylo největší vydání. A bylo se také nač podívat, když za slunné letní doby se ubírala mladá chasa polem »na hrubou« do Pavlovic, půl hodiny vzdálených. Tu od třípytných barev až oči přecházely. Tak krásného kroje, jaký byl tehdy v Radslavicích, dnes již nikde nespatriíme.

Sousedé zachovávali kroj starý, žluté koženky, ale mladá chasa chodila již v červenících, skvostně hedvábním vyšíváných a těsně přiléhajících, neboť se chtěli rovnati Hanákům od Olomouce. Co se týče vyšívání, jímž zrovna plýtváno na všech částech oděvu, radslavští chlapci ještě je předstihli. Nejjemnější vyšívání bylo ovšem na prádle, zejména ženském. A což teprve skvostný úbor děvčat a mladých hospodyn!

Na hlavách věnce, dělané se stojatými květy neb uměle vázané červené květované »lipské« šátky, na krku řasnaté krajkové obojky,

poznámek

frydky (kordulky) damaškové a zlatem protkávané byly vpředu vykrojeny, pod nadry se zapínají, aby prsa nebyla těsná. — Pod kordulkou byly »rukávce«, hořejší to doplněk košile toliko nad pás sahající a na ramenou »trhátkami« zavěšené. Ty měly běloučké baňaté rukávy, na rameni i na líměčku hedvábním vyšívané a jen do polovice nadloktí sahající, takže plné bílé rámě pěkně se vyjímalo. Sněrovaček ovšem nebylo, a tlíko dívčí, toliko nízkou frydkou upjaté, na zádech pokryto bylo ještě bílým, skvostně vyšíváním »oplečkem«, jež zpod frydky vyčnívající, velmi úměrně obehňovalo štíhlou dívčí postavu. Sukně bílé, s pestrými fěrtušky hedvábnými, sahaly jen pod kolena, a bílá punčocha ve tmavých střevíčkách těsně přiléhala k lýtku pěkně modelovanému, a tak vkusný náš hanácký kroj rozenou krásu našich pěkně rostlých dívek i mladých žen jen zvyšoval.

A co mám říci o plášti modrém s rukávy, které se neoblékaly, s několikanásobným límcem a s ozdobnou mosaznou přáskou pod krkem?

I tot byla věru hanácká toga, kterou se Hanáci zrovna jako staří Římané odívali jen při výkonech vážných, slavnostních.

Sli-li sousedé na úrad nebo k jakékoli vrchnosti světské či církevní, musili mítí pláště i za horké doby letní. Červené gatě, hnědá kazajka vyšívána bez rukávů a pláští! To byl také úbor, v němž družbové zvali na svatbu nebo kmotrové nesli ke křtu, nebo stáli svědkové při oddavkách. Na hlavách doby letní klobouky na způsob člunů, v zimě vydrovky s dělanou kyticí nebo (u starých sousedů) staročeské beranice se stužkovou ozdobou na levé straně.

Pod dlouhý plášť se brala za letní doby vyšívána, obyčejná zelená nebo hnědá frydka bez rukávů, takže zpod pláště čouhaly bělostné, baňaté rukávy košile, rovněž vyšívane.

Jak se slavívávala za stara svatba

Svatba byla odjakživa v naší dědině zvláštní událostí. V tu dobu se o ničem jiném nemluvalo, než o ní. A bylo sí o čem povídat! Zvláště, když se vdávala selská dcera nebo syn. Tradiční předávání otcova gruntu synovi dělo se vždy s velkou okázalostí. Na nedělních odpoledních neb večerních »besedách«, kde se scházivali sousedé odpočinouti sobě po celodenní lopotě, byla svatba předmětem mnoha a mnoha povídaní. Staré tetky, sedící na dlouhých lavicích kolem stolu nebo na stolkách před domem, horlivě rokovaly o nevěstě a mužtí zase o ženichovi. To se ví, že každý už předem věděl, jaké věno přinese nevěsta ženichovi a co vše dostane ženich. Inu — není se čemu divit — neboť na vesnici bylo takových událostí, jako je svatba, velmi poskrovnu, a bylo-li něco, tedy se o tom muselo mluvit — a hodně!

Svatební nálada počínala zvaním. Dva družbové, oblečení v slavnostní hanácký kroj, obcházelí příbuzné a známé ženicha a nevěsty a jejich jménem je zvali na svatbu. Byli to obyčejně nejvěrnější kamarádi ženichovi. Býti družbou bylo vyznamenáním.

Při zvání vstupovali družbové do domu bez zaklepání a bez pozdravu. Postavili se těsně ke dveřím a starší začal odříkávat svatební řeč:

»Páni vzácní, ušlechtilí,
přátelé nám tuze milí,
laskavě nás vítejte
a nám za zly nemějte,
že zme znenadání,
a to bez pozvání,
do vašeho příšli domu
jako řada slných stromů.

Vyslání zme za svědky
od N. N. nevěsty. *)

S ňo vás ženich pozdravuje,
áctu svoju vyslovuje
a svó vrócnó prozbu skládá,
v ní vás všecky v domě žádá,
byste je k sňatku sprovodili.

*) Družba vyslovil jméno nevěsty.

V úterý však od úsvitu
byste čekal ve svém bytu,
byste je do chrámu Páně
vyprovodili,

za ně se tam též pomodlili,
abyste také seděli
při svatebním veselí.

Oni rádi v každém čase

prokážó vám tutěž službu zase.
Nebudó-li moci
srdečným skutkem se vám odměniti

chcó se modlit k Bohu otcí,

by vám ráčil život prodložiti.

Protož dófám, že mó prozbu vyslyšíte
a jistě se dostavíte!

(Písáno tak, jak se mluvílo.)

Jákmile družba domluvil, postoupil se svým druhem doprostřed světnice a společně pozdravili: »Pochválen buď Ježíš Kristus!« Vzácná návštěva musela být ovšem nějak uctěna; dle starého zvyku muselo se jí dáti aspoň »chleba krájetí«. Nestalo-li se tak, byla uražena, pomlouvající: »Nedali nám ani chleba krájetí«. Rozumí se, že si návštěvník ukrojil jen malinkou skývečku, pecen musil položití spodní, rovnou plochou na stůl — nikdy ne na vrchní — oblou. Družbům při nabízení chleba nebyl však podán nůž, nýbrž nějaký tupý předmět, jako: vařečka, vidlička, lžíce a pod. Bylo to jakési škádlení od hospodyň. Družbové, znajíce již tento zvyk, nosili v kapse nůž, aby »neurazili«.

Radslavská svatba nevyunikala množství jídel, jak by si někdo myslel, vynikala však srdečností, všeobecným veselím, již se zúčastňovala celá dědina. Kdo byl pozván, neopomněl poslati na svatbu: čerstvé máslo, tvaroh, vejce, bílou mouku a j. Kdo toho neměl, poslal peněžitý obnos. K velké svatbě bylo potřeba mnoho místa. Ve světnici se prostíralo pro »velebné pány« a jiné »panské« hosty. Ve velké jízbě se sedalo »za stoly«, kterých bylo tolik, že zbyla jen ulička na procházení. Hudba, aby nepřekážela, umístěna v koutě u kamen, trubači vylezli obyčejně na pec. V létě hrávala hudba venku před otevřenými okny nebo též na dvoře. Bylo-li hodné hostí a jizba nestačila, byla vyklizena kůlna, okrášlená chvojím, takže hodovníci měli místa víc než dost.

Na »zdávání« se jezdilo do Pavlovic v ověčených žebrinových vozech a »fasuňcích« (vůz opletený košinou). Kočáři tehdy ještě nebylo. Nejkrásnější byl vůz čtyřspřežný s »drózkama«, přední »drózkó a nevěstó«.

O, družičky, oč milejší byl pohled na váš ústroj tehdy, než dnes. Jak se váš kroj pestřil ve svitu slunečním živými barvami i zlatem, až oči přecházely!

Cestou do kostela zpívali svatebčané svatě písničky, na zpáteční cestě písně národní.

Družba, sedící na »pocovním« koni, držel v ruce dlouhatánský bič (jako míváli tehdy pastýři) s velmi hezky ověčenou násadkou. Cestou jím neustále práskal. Na pokraji vesnice se celý svatební průvod zastavil a družba ode všech vybíral »na bič«.

Poblíž nevěstina domu byla celá svatba »zatahována«. Přes celou šíři cesty napjaly ženy šňůru s navěšenými šátky »lipskými«, různý-

mi pestrými fáborů a nepustili svatebčany dříve, až se vykouplili. Z vybraných peněz se slavila po svatbě »hrncová«.

Když přijížděl průvod k domu nevěsty, zpívaly družičky:

»Paňmámo, paňmámo,
otvírejte vrata,
vezem vám nevěstu
ze samýho zlata.«

Po všech těchto okázalostech se šli svatebčané převléci do všednějších šatů. Všichni se sešli až u oběda, kdy teprve začala opravdová veselice. Hudba hrála a družbové nosili na stoly. Před započatím jídla vyzval nejstarší družba všechny k modlitbě: »Nežli těchto darů požívati počneme, pomodlete se se mnou.« Modlili se »Otčenáš«. Když modlíci dorekli »Amen«, zvolal družba na hudbu: »Vesele, muzikanti, vesele!« a ti hned spustili tuš, nebo jak Hanáci říkají »hrbóc«.

Polévka bývala dvojitá: první lukšová (nudlová), druhá s husními střívký, nadívanými prosmnou kaší. Tato hanácká specialita všem tuze chutnala. Dnes ji snad neumějí připravit už nikde. Někdy čtvrták družba, nesa plnou mísu pořevky, schválně klopýtá přes práh a vyhlí celý obsah na předstří, takže vyvolal veselí u stolovníků. Byla to ovšem jen voda s nadrobenými tříškami.

Maso také bývalo dvoje: pečené a zadělávané v omáče. Panští hosté ve světnici měli ovšem také panský oběd, jež nachystala zvláštní kuchařka.

Cukroví na svatbě nebývalo, ani je hospodyně neuměly péci. Jediné koláčů bylo dost: vdolky, vdolečky, tvarožánky, makovníky, zelnáky a mrkváky. Největším uměním bylo zhotovení svatebního koláče (hanáckého dortu).

Pivo se točilo do velkých džbánů, ze kterých chutnalo nejlépe a hosté si pochvalovali, že má »říz«, že sekne nosem. Hliněné džbány měly také tu dobrou vlastnost, že se nemohlo pozorovati, kolik kdo upil. Táhli-li však žízňivý piják tuze dlouho a nemohl se od džbánu odtrhnouti, říkali o něm: »Spíše se kráva podojí, než ten se napíje.«

Tak se všecko veselilo a ovšem také družičky, které mívaly svůj zvláštní stůl, v jehož rohu »v kótě« seděla nevěsta aspoň naoko »smutná«, která za celou dobu nic nejedla, talíř měla před sebou obrácený vzhůru dnem. Někdy se stalo, že nějaký dobroděj dal pod obrácený talíř vrabce, aby bylo veselí více.

Uprostřed stolu byl talíř nebo miska se žitem, do kterého hodovníci házeli peníze, doprovázejíce každý hod vtípnou průpovědí. Házení »do žita« se první zúčastňoval ženich, družbové a pak ostatní. Říkávali: Tu ti dávám, nevěsto, na pěkný povíják, na kolébku, kolik v té misce zrneček, tolik ti přejí dcereček atd. Bývalo při tom vtípnů, žertů a smíchu vždy dost.

Od oběda šli všichni do »staré hospody«, kde se tancilo. Při tancovačce prodávaly vdané ženy peřinu. Vybraly si vždy nějakého muže, o kterém věděly, že má peníze. Položily mu hlavu na peřinu a vy-

chvalovaly ji, jak se mu bude na ní dobře spát. Kdo byl takto peřinou »obfólen«, musel řádně zaplatit, za což dostal ještě něco »zavdat«. Peřinu prodávaly tři ženy. Musily ji dobře hlídat, aby jim nebyla ukradena. Musely by ji drazě vykoupiť. K večeru se šlo z hostince »za stoly« k večeri.

Dětem, nahližejícím pod okny a proplétajícím se mezi stoly, byly dávány koláče »vrtance«. Když jela nevěsta z kostela, rozhazovala jim cukrlata, t. zv. »rajské ovoce«.

Velikou veselost působil vůz se svatebníky, na jehož prodlouženém oji otáčelo se šikmo umístěné páte kolo »se židem a židovkou«, dvěma to haštroši držícími se za ruce. Ten projížděl celou vsí a smíchu nebylo konce.

Svatba se slavila tři dny a konala se kolikrát i ve čtyřech staveních. Několik dní po svatbě bývala »hrncová«. Dojíždaly se zbytky od svatební hostiny. Rozjaření stolovníci opentlili dlouhý žebříňák pestrobarevnými fáborů a na vyčnívající konce žebřín naskládali velké množství starých hrnců a vezli je nevěstě »do výbavy«. Někteří byli přestrojeni za maskary a dělali roztopodivné čtverácké kousky.

Náhdera při svatebních průvodech bývala skutečně oslňující a »hanácká svatba« na pražské národopisné výstavě souhlasila úplně ve všech podrobnostech se svatbami radslavskými. Scházelo toliko u vozů s družičkami »páté kolo«, aby prý pražské »němectvo« nebylo provokováno!

*

Prosinec v Radslavicích

Měsíc prosinec je u radslavského obývatelstva velmi oblíbený. Co tu všude poesie! Městský člověk stěží si to doveče představit.

Hned první týden nabývá nebývalého ruchu. A proč? No, vždyť je před Mikulášem! Zvlášť kluci mají »rajt«. To posbírají doma kdejaký provaz. Uváží jej na krátkou hůlku a na konec připevní ještě slabý jádrový motouz. A k večeru, když se setmí — nástává »prozavový koncert«.

»To raskajó na Mikuláša, aby neuvízli!«

Práskání se ozývá ze všech koutů vesnice, nesouc se velmi pěkně klidným večerem. Na člověka, procházejícího tou dobou vesnicí, působí to téměř romanticky. Však »raskání« je také uměním. To dovedou jen ti odrostlejší hoši. Tím si získávají před drobotinou jakéhosi respektu.

A což teprve večer — před Mikulášem! Jásotu a křiku je plno po celé vsi. Ve všech těch boдрých venkovských duších žije nepopsatelná touha spatřiti »Svateho«, jenž prý se spouští na zlaté šňůře z nebe.

Již od soumraku pobíhají dívky a hoši po vesnici a napjatě naslouchají každému šelestu, nejde-li již. Z toho rozčilujícího pozorování bývají vyrušeni náhlým pokřikem — »Už de!« — a hned nato

slyšeti čerta řinčet řetězem; prohání veselé všechny, naháněje jim hodné strachu. Zatím Mikuláš s Andělem a Smrtí obchází dům od domu a »nakládá«.

Ač tyto velebné, pohádkové osoby provádějí lidé přestrojení, přece vnesou do domu mnoho radosti a děti jsou jim za to nejvděčnější, považující je za něco nadpřirozeného. Pak ještě dlouho vzpomínají dne a doby, kdy u nich byl »Svatý« se svojí družinou.

Nejmilejším však je pro všechny, malé i velké, Stědrý den.

Tento den se nemá ničeho jísti ani pítí. Malým dětem se říká, že uvidí »zlaté prasátko« pobíhat po hřebenu střechy, vydrží-li bez jídla. Však večer si to každý vynahradí. To skoro v každé domácnosti je slavná štědrovečerní večeře. Všechna radost vyvrcholí při osvětleném vánočním stromčku, kdy za zpěvu kolem a vzpomínek se všichni mile pobaví. Zvláštním dojmem působí, když tak sedí pohromadě všichni sourozenci s rodiči a vzpomínají minulých dob. Mnohde i slza skane s očí při vzpomínce na zemřelého člena rodiny.

Za starých časů chodival na Stědrý den obecní pastýř koledou. Obcházel domy, ze kterých pásával dobytek; zapráskav napřed bičem zatroubil známou melodií: »Všechny hospodyně — vyhánějte svině z chléva ven!« Za to byl štědrě obdarován.

Také se střílelo z hmoždírů a pušek, na což byli již zvláštní »odborníci«. Strílení dodávalo celému večeru slavnostního rázu.

Děvečky u sedláků házely za sebe, střevíce. Na kterou stranu se střevíc obrátí, odtud očekávaly ženicha.

Jiné dívky se zase snažily ostrouhati veelku slupku s celého jablka. A když se jim to podařilo, házely ji za sebe. Měla-li slupka tvar některého začátečního písmene, hádaly, že se tak bude jmenovat jejich vyvolený.

Ten den prý i zloději vysedávali celý den pod stolem, aby se jim dobře vedlo při krádežích.

Hospodáři zaráželi do trámu nade dveřmi nůž, jímž se krájel chléb a nechali jej tam do Nového roku. Zrezavěl-li nůž, očekávali neúrodu, nezrezavěl-li, očekávali hojnou žně.

Na Stědrý den chodí dosud mnoho koledníků »na koledu«. Žel, teď již nechodí, jak se říká, naši k vašim a vaši k našim.

»Ostatky«

Velmi by se mýlil, kdo by se domníval, že život na vesnici je příliš fádni. Nedá se ovšem přirovnat k životu velkoměsta, ale prožívati s bodrým venkovským lidem jeho radosti i strasti, je něco skutečně krásného, na co se dlouho vzpomíná. Přesto, že dnešní doba, doba moderní, zatlačuje do pozadí a vrhá do propasti zapomnění spousty venkovského krásna, musíme říci, že leccos se ještě zachovává tak, jak se dělo za starodávna. Všimněme si na příklad posledních dnů masopustních v naší obci.

Konec masopustu byl a je svátkem všech obyvatelů. To se nepracuje. Světí se. Také čeledí má volno. Hospodyně v tu dobu smaží křehoučké kobližky a »třisky«, na nichž si každý rád pochutná. Všichni se veselí, jí se a pije, a křepčí se až do omrzení.

*

Poslední dny masopustní se nazývají »ostatky« a trvají od neděle až do Popeleční středy. V neděli byla obyčejně nějaká tanečnická a v pondělí začalo to pravé — vodění medvěda.

Hněd dopoledne vyhrnul se na náves podivný průvod, v jehož pestrobarevné směsici, mezi maškarami pitvorně se šklebicími a divoce ječícími, převyšovala vysoká postava — představující medvěda. Býval to nejsilnější a nejlustší muž z vesnice. Tento »medvěd«, jenž měl na tváři medvědí škrabošku, byl omotan po celém těle hrachovinou. Ocas měl upleten ze slámy; za něj byl voděn maškarou, která ho poháněla dlouhým bičem. Medvěd hrál svoji úlohu znamenitě. Divoce sebou cloumal, klátil sebou se strany na stranu, mružel a občas rozháněl hloučky zvidavých děvčat a dětí. To bylo vždy křiku, že až uší zaléhaly. A do té vřavy vřískala ještě vesnická muzika, uzavírající průvod. Ten se zastavoval u každého domu. Jakmile vkročil do stavení — začaly některé maškary zpívat:

Vedeme vám medvěda
z daleké krajiny,
on by rád jedl
klobáse a slaniny.
Tancovala sláma
choďa po dvoře,
pani se jí smála
seďa v komoře.
Vlk s kozů tancuje,
medvěď jim bubnuje,
liška v piováře,
kocór hospodáře,
na mále, na mále,
komu my ty starý dívky
prodáme, prodáme.
Prodáme je do Hradišča
katovi, katovi,

nařezem si karabáčů
na voly, na voly.
Ó, matičko, přece
o to sviňsky plece
a o tu klobásu,
co se ňo devěkrát opášu
a po desátý opru.
Jak nám ju nedáte,
tak se podvádáte.
Všecky hrnce vám rozbijem,
co v polici máte.
I hrnec ten,
co v něm vaříváte křen.
Zhusta, chaso, žhusta,
už je konec masopusta.
Masopust se krátí,
už se nenavrátí.

(Přáno tak, jak se zpívalo.)

Když píseň dozpívali, vybírali zvláště k tomu určení a nastrojení hoši pro medvěda »něco na zub«. — Měli na zádech velké koše, do kterých jim hospodyně skládaly vejce, koblihy, koláče, klobásky, celé šrutky uzeneho a jiné dobroty, co měly v domácnosti.

Když obešli celou vesnici, sešli se všichni účinkující ve »Staré hospodě«, kde si vystrojili z darů slavnou hostinu. Po slavnostní tabuli

se tančilo až do rána a příští den opět. Při tancovače nechyběl nikdo. Všichni se veselili: ženati, svobodní i staré babky. Hýřili a křepčili, neboť každý chtěl »ostatky« řádně oslaviti.

Děti zatím seděly doma u teplých kamen a vykládaly si o »vodění medvěda«. Usnaly se smíchem na rtech a ve snu se jim zjevovaly bláznivé maškary. V jejich duších utkvěl navždy veselý obrázek končícího se masopustu s jeho zvyky a obyčeji...

*

V úterý ostatkové nastoupili svoji vládu starší hoši. Chodili »s právem«. Měli takovou moc, jakou měl dříve starosta s obecními radními. Volili ze sebe rychtáře, pokladníka a »ferulu«. Vytízovali obecní záležitosti, zvláště různé spory, na což musili míti zvláštní povolení. Tento ostatkový výbor s rychtářem v čele chodil vesnicí a držel »právo«. Rychtář nosil v ruce dlouhou šavli (majetek to Tobiáše Dostalíka, rolníka v Radslavicích), která byla oblečena v ženský šat a ověněna různobarevnými pentlemi.

Kdo byl rychtářem a nosil šavli, byl pokládán ze velmi váženou osobu. Bylo to pro každého velké vyznamenání.

»Ferula« nosil v ruce plácačku ze dřeva a každého, kdo se proti »právu« provinil, byt by se jen na ně křivě podíval, potrestal. Vyplácel na lopatky na záda. Kdo chtěl býti ran ušetřen, musil se draze vykoupiti.

»Ferulova« plácačka byla v půli rozřezána, takže při ranách hezky klepala do taktu. Smíchu a špýrnů při tom bylo vždy dosti.

Různé dary sbírali dva mladenci do »měničních púten«, které nosili na zádech.

Po obchůzce vesnicí zašli všichni opět do »Staré hospody«, kde byla hostina. Do stropu nad hudebníky zabodl rychtář opentlenou šavli, která měla býti symbolem udržování »práva«.

Po hostině byl tanec. Nikdo z obecních výborů nesměl odejít, neboť musili hlídati, aby jim »právo« někdo »nepřevzal«.

Tanec trval až do rána a pak se šlo rovnou na Popelec. Však už byl každý notně unaven. Neb tři dny tančit, hýřit a veselit se, není také maličkost.

Všichni se tak sešli v kostele, kde jim ruka velebníčkova vkreslila popelem na znavená čela »šedé znamení smrti« — kříž.

Na Popeleční středě — zvanou »Škaredou« — chodil ještě i »hřebenař«, který nosil na zádech vycpanou ženu, ale tomu již nebylo věnováno tolik pozornosti jak předešlým zvykům a proto také brzy vymizel.

*

Které obce jsou nejveselejší? Jsou to obce kol Přerova a Lípníka: mají tam samé slavnosti (Slavkov, Bohuslávky, Slavíč), samé radovánky (Radvanice, Radotín, Radslavice), samé veselí a skákání (Veselíčko, Skoky), čemuž ostatně se není co divit, když tam sedláci namalují sta měřic obilí (Staměřice).

Velikonoční zvyky

Májka

Na Smrtnou neděli dopoledne chodí malá děvčátka s »májkou«. Je to několik smrkových větviček, připevněných na hůlce, které bývají okrašlovány různobarevnými pentlíčkami. V poslední době se také připevňuje na vrchol panenka, která jí dodává slavnostnějšího rázu. Všechna děvčátka, ať chudá či bohatá, obcházejí vesnici zastavujice se u jednotlivých domů a zpívají:

*Vyšla hvězda na kraj světa,
posvítíla do púl světa.
To nebyla žádná hvězda,
byla to Maticka krásná.
Šla Maticka, šla údolím,
potkala tam apoštoly.
»Apoštolé, kde jste byli,
že jste Krista neviděli?«
»Neviděli, neslyšeli,
jak ve čtvrtěk při večeri,
když chléb lámal, nám rozdával,
svou svatou krev pít nám dával.«*

*»Pijte, jezte, požívejte,
však tuto noc mne již ztratíte!
Když to židé uslyšeli,
hned Ježíše polapili.
Polapili, na kříž dali,
hrozné muky mu dělali.
»Neplač, matko, nenařkej,
třetího dne z mrtvých vstanem.
Vstanem, vstanem, s Krístem.
Pánem,
až na věky věkův amen.«*

Po dozpívání této písně bývají děti podělovány hospodyněmi peněží, vejci nebo jablky. Přinášeji s sebou trochu té dětské radosti a veselosti, takže mnohý člověk pohledem na ta zdravá, čiperná děvčátka a tu pestrou májku, pookřeje, a nabývá nové, veselejší radosti ze života a nastávajícího jara.

Vynášení »Smrti«

Na Smrtnou neděli dopoledne, zatím co malá děvčátka chodí s »májkou«, mají nejpůlnější starší, odrostlejší dívky. Proč? No, vždyť si chystají a strojí »Smrt«, aby s ní mohly odpoledne chodit, a tak zase oživit starý zvyk, který se u nás po mnoho let již zachovává.

Nastrojí slaměný stromek zvýši asi 150 cm, upevněný na dlouhé tyči, do krásných, sněhobílých šatů s dlouhým závojem. Vlasy udělají z konopí.

Obličej tvoří bílá plachetka, na níž jsou namalovány oči, nos a ústa. Ruce znázorňuje středem došku prostrčená kratší tyčka, která bývá obalována bílým plátnem. Aby dodali této »Smrti« půvabnějšího vzezření, dávají jí na krk dlouhý tříprtný řetěz. Odpoledne s ní chodí vesnici. Nejstarší z děvčat ji nese, kračejíc si velmi majestátně, vždyť zahajuje celý průvod. Za ní se hrnou ostatní dívky, až po tu nejmenší drobotinu. Místy zajdou do některého »gruntu«, kde vědí, že budou vládné přijaty a obdarovány. Jakmile vejdou do vrat stavení, spustí:

En ten táje - pojedem do ráje...

Ano, zajdeme si do dětského ráje na radslavskou návěs. Hoj, co tu radosti, křiku a jásothu. Vždyť přišlo jaro...! Jaro se svými hrami, popěvkami, říkadly a rýmovačkami. Mladí je ve svém žvlvu: skotačí, škádlí se a raduje. Celá ves je obrácena naruby, jest zde jako v úle.

Před Sehnalovým stojí hlouček kluků, každý drží v ruce míšek s tajemným obsahem. Co pak to asi mají? No ovšem — kuličky! Na co asi budou hrát? Bude to »na spóščenó«, »na čáru«. »na vybíjenó«, nebo jen na »šprtánó« do dlučků?

»Hrajem na spóščenó.« hlásí Franta Zemánků. — Podpatkem vyhlubuje do země důlek. Ostatní kluci uklízí terén. Odmetou — třeba čepicemi — kdejaký kamínek. Místo kol důlečku musí být hladké jak dlaň, aby se »šolalo«.

Na Sehnalově gruntě je dobrá »obrovňávka« a na té se to, panečku, »spóščí«. Najednou se ozve píšť. Franta Vyňuchalů natahuje moldánky, že mu Karel Suhomeľ sebral skleněnou kuličku. (Ta byla vždy vzácností!)

»Lhářů ulhané, nic sem ti nevezal. Jenom tak dělá, ať si nekeró nechytneš, šušňu ušněněcí!« zhurta na něho Karel.

»Kdo je šušň, co!« ozývá se Franta. A už jsou v sobě. Byli by se porvali — o kuličku — kdyby se náhodou neozval mamučin hlas: »Frantikůů... dom!« Franta si aspoň uleví a pokřikuje na Karla: »Suhomeľ, suchý chmel! Sucho-melova palica, uškrtila zajca. Nemohla ho uškrťit, mosela ho zahodit!«

Karel však nezůstává pozadu a odpovídá mu: »Vyňuchal, Vyňuchal, všeecky myší vyňmuchaš!«; ten již nic neslyší, maminka ho vtáhla domů.

U kaple se sešli děvčata a chlápci. O čem pak ti rekují? Budou hrát na »zaplív-
vanó!« Utvořili kolo, nejstarší rozpočítává:

»Svíta, svítí lampička,
u svatého Frantáška,
až vysvítí bude deň,
na koho to slovo padne,
ten musí jít z kola ven.«

Hospodář, medvěďát,
a ty, kluku, ušmóraný,
prýč od nás.«

»Jengo, dvoongo, trongo,
čivergo, págo, lágo,
ičman, čičman;
falata, tuk!«

Nebo:
»Eryky, benjky, tyka, móra,
pojedeme do Tábora
a z Tábora do Benátek.
nakóhíme pimprlátek,
pimprlátko do putynky,
pro ty naše hospodyňky!

»U potoka roste kvítí,
řikají mu petříkč.
na keho to slovo padne,
ten musí jít z kola pryč.«

Kdo zbyl poslední, ten musí »mžekat«. Až je hra omrzí, hrají zase jinou, na pí.: na tépanó, na hada, na čapanó, na rady, na otrocka, na pasáka, na čiverce a j. U dospělějších hochů bývala nejoblíbenější hra »na rekveryju«. Dnešní hoši už ji ani neumějí hrát.

U Lukášového, Bařinového nebo »U hrubé studny« sedí děvčata na prahu a baví se říkankami zpěvavě odříkávanými:

Smrtná neděla,
kde jsi seděla?
U svatého Jiří!
Svatý Jiří jede k nám,
po věnečku veze nám,
nám, nám,
těm radslavským pannám.
Ty radslavské panny
vesele zpívají.
Panny, buďte veselé
na tu Smrtnou nedělu.
Ó, matičko s louky,
dej nám trochu mouky,
pár vajíček od slepiček,
na lužičku másla,
aby se nám ta hubička zpásla.

Když obejdou celou vesnici, házejí dešek do vody a vítají jaro. Z udělených dáreků, které jim darovaly štědré hospodyně za jejich zpívání, udělají si slavnou hostinu.

Smigrust — tatarec

Nejtoužebnější bývá očekáváno všemi hochy jak malými, tak i velkými, Pondělí velikonoční. Vždyť v ten den je tatarec neboli »šmi-grust«. Hoši s dlouhými »osmeráky« neb »dvanácteráky« očekávají s netrpělivostí, kde se jen nějaké děvče mihne, aby je mohli »vytá-tarovat«. Však oni vědí, že to nedělají zadarmo. Dostanou za to od děvčete po krásném malovaném vajíčku. I staré panimámy bývají »tatarovány«, aby nedostaly »prašivky«. Menší chlápci flukou tatary na dvěře a při tom odříkávají zpěvavě svoje říkanky, za což bývají odměňováni vajíčky. Zpívají na př.:

Tatar, tatar na tatarec,
dejte, tetko, kopu vajec,
nedáte-li kopu vajec,
vhodíme vám dívku za pec
a pacholka do komína,
uudí se, jak slanina.

Kaprál není doma,
jel do Holešova
pro nový koření,
od břucha mořeni.

Hody, hody, doprovody,
dejte, tetko, malovany,
nedáte-li malovany —
dejte aspoň bílý,
slepička vám snese jiny
v kótku, na zelenym prótku;
prótek se prohýbá,
vajíčko se kolíbá,
vajíčko prásk,
slepička kdák,
panimámo, máte nám ho dat.

Tatar, tatar na vajíčka,
dejte, tetko, tři vajíčka.
Jedno bílý, dvě červený,
to je moje potěšení.
Kázal strýc z Kopuvic,
aby dali ještě vic.
Dívce tatarecem,
aby nespávala za kamnama
s kaprálem.

(P-sáno tak, jak se zpívá.)

Všechny tyto zvyky jsou pěkné a libivé. Bylo by si jen přáti, aby se nám zachovaly hodně dlouho.

»En ten táje, pojedem do ráje,
co tam budem dělati?
Zlato, stříbro kopati.
Komu je dáme?
Mlynářové cerce!
Ona plete věnce.
Věnce sò pod stolem,
popypany tvarohem.
Tvaroh snímé,
Věnce zahodímé.«

»Uandrosala blecha,
počkala ju věš.
Kam ty, milá blečko,
kam ty vandruješ?
Uandruju já do mlynice,
mlynářovi do čepice,
mosím tam byt dnes.«

»Skoč, panenka, do vody
pro ty štyři jahody!

Někdy se tak probudí u dětí mírná škodolibost. Ta se projevuje ve škádlení a dobírání jeden druhého. Vzájemné škádlení vyvolávají obvyčejně křestní jména. Na př.:

Na Františka volají:

»Francěk, Francěk, bubemík,
hnal kočky přes rybník,
jedna se mu utopila,
druhá se mu okotila,
třetí mosel podojit.«

»Franci dřou,
dřel kocová,
na trávníčku
při měsíčku.«

»Franta rasu,
hrál na basu
staré kráve u ocasu,
kráva byla ráda,
že má kamaráda.«

»Francěk, Francěk říjadlo,
šel do města na mydlo,
počkala ho Kača,
dala mu koláča.«

Na Josefa:

»Joza, kosa,
spadl s voza.
Zabil tele —
smrdělo to tři neděle.«

Proč bych já tam skákala,
sukynky si máchala?
Kde bych si je sušila?
U staričku v kótku,
na zeleným prótku.«

»Šla babá kolém lesa,
počkala tam Herodesa.
Herodes byl ukrutný,
střelil babu do řutny.«

»Ulk sedí na cestě,
šije boty nevěstě.
Nevěsta se raduje,
že ty boty obuje.
Boty spadly s kolká,
zabily pacholka.
Pacholkovi zvonili,
čtyři baby honili,
okolo trůla...«

Enyky, benyky, trařika,
táta bije Pepíka.
Pepík křičí, co može,
táta bije do kože.

Na Antonína:

»Antonin, veze kmin,
staré babě na tragači
pod komin.
Baba spadla s kominá,
zabila Antonína.«

»Antonine, kočka dřime,
za kammama s kořatama.«

Na Jakuba:

»Jakube, Jakube,
mama tě oškabe,
za štrnást dní,
tatík tě sni.«

Na Marii:

»Deset, dvacet, třicet,
narodil se Fricek,
Mařka byla ráda,
že má kamaráda.
Kamarád ji utek.
Mařka drží smutek.«

Na Amalii:

»Amalie,
blechy bije,
za kammama,
lopátama.«

Na Vendelína:

»Vendelin, veze kmin,
veze Kaču na tragaču,
šup s nò pod koman.

Na Miroslava:

Mirku,
máš v nose dírku.

Podatěné rodině:

Táta dlóhý,
mama krátká,
děti jako pímprláčka.

U potoka sedí chlapi, dělají si z vrbových proutků píšťalky, při tom odvíkávají:

»Otlóké se, píšťalíčko, otlóké,
nebuděš-li se otlókatí,
budu na tě žalovatí
knižeři támu a on ti dá támu,
až odleťš ke zlatymu žbánu.

Urazi do tě zaviráček,
budeš piskat jako ptáček,
urazi do tě kudličku,
vyrazi ti dušičku.«

Batolátkům se zpívá:

»Hajej dítě, kolibu tě,
abys spalo, neplakalo,
svý maměnce pokoj dalo.
Ešit neadš pokojička,
uhodime tě do rybnička,

*

Když se někdy stalo, že dětský křik na návsi nebral konce, tu někdo ze starších vyzval na všechny říkankou:

U mlynáru v kótě,
leží zdechly kotě,

Rázem, jak když utme, přestal kdekdo mluvit,
aby se mu nevysmáli, že on to
zdechly kotě« snědl.

Úsloví a přirovnání v řeči radslavského lidu

Když si děvče obleče spodničku delší než šaty, říká se, že »má delší sobotu než nedělu«. — Kdo se hned zlobí, je »z divokých vajec«. — O lakomém se říká, že by »hnal za pětinku veš po strmsku do Vidně«, nebo, že by si »nechal koleno vrtat«, nebo, že by »vypil mrtvymu z ucha«. — Mísí-li se těsto na chléb a pochybí-li mouky, říká se, že »utopili mlynáře«. O hloupém se říká: »Ty si stará tróba - praščený pytlek — kus hůpa — hloupý jak daleko vidíš«. — O chytřím: Ten má za ušima. To je fiškus. Je chytrý, jak četník. Fištrón! O neodbytném: »Huť jak Slovák do hodín. Vymámil by na jalové krávé tele.« O rozedraném: Je rozbitý »jak turecká fána«. — Je roztrhaný »jak samica«. O neposedném: Poskakuje »jak tajtrík«. Je »jak živý stříbro«. — Nemotorný: »Točí se jak vul na ledě«. To je »nemeňok«. — O pyšném: Je pyšný jak páv. To je »nafókanec«. O ne-smělném: Přišel sem k vám stójim, mluvíti se bójim«. — O smškoví: Směje se »jak Filip na horky krópy«, řehce se »jak kůň«, chlachoce se, směje se »jak měsíček na hnúj«. — »Každá písnička má svůj konec a jitrnica dva.« »Jaký šel, takó potkal.« »Málo ořeču, málo chlapcu.« »Když dáš krávé do škopka, ona ti dá do hrotka.« »Má moc prat a málo věšat.« »Slepý jak kotě.« »Hluchý jak peň.« »Veliký jak hora.« »Tlustý jak bečka.« »Chudý jak trn.« »Hezká jak panenka — jezulátko — jak majolenka — obrázek — rúžička.« »Škaredá jak noc — Málo pěkná, skoro nic.« »Zdravý jak buk.« »Bledý jak zeď, stěna, smrt.« »Špatný, jak dyby cvrčky loškal.« Červený »jak telek.« Modrý jak chrapa.« »Bílý jak snh.« »Zelený jak sedmina.« »Hladný jak pes, vlk.« Má hlavu »jak štvrt«, hubu »od ucha k uchu«, nos »jak oharek«, »oči jak výr«, ruce »gramlavy«, noby »jak bogdal« (čáp). »Mele hubó jak pes ř . ó.« Je tam platný »jak páty kolo u voza«. Je mu horko, až se mu »zuby potijó«. Chodí »jak zmoklá slipka«. Letí s tím »jak s trenterem«. Stojí »jak svaťy za dědinó«. »Ščíri se jak opica na pomeranč.« Sluší mu to »jak sviní vesta«. »Jak si starý, tak si hlópy.« »Pravý (oko) plaví, levý jeví.« Tlačí se »jak žid na palírnu« — a mnoho jiných přirovnání.

Pojmenování polních tratí v katastru naší obce

Okolo vesnice vl.: Za hunny, Nivky, Přední čtvrtě v malém poli, Olšiny, Rejní dílnice, Přední čtvrtě v prostředním poli, Zadní záhumenky, Přední záhumenky, Přední podlánítná, Prostřední trávnák, Rajčuda, Kamenec.

U Sašic: Louky, U vrby, Široké, Zárybníčí, Sládkovy, Přitřez, Dlouhé, Lopatky, Loučenky, Bogdalice, Stanky, Břehy, Zadní čtvrtě v malém poli, Malé záhonky.

U Pavlovic: Rejní dílnice, Skorovatky, Za příkopy, (Trní, Katová).

U Tučina: Zadní čtvrtě v prostředním poli, Dolní záhonky v prostředním poli,

Na polní trati »Bogdalice«
bývaly rybníky a v nich
lovívali čápi . . .

Vrchní záhonky v prostředním poli, Dolní žejdlíky, Vrchní žejdlíky, Hrubé pole, Vrchní záhonky, Bláha, Oulehle.

U Kozlovic: Záhonky (přední), Hrubé kráčiny, Čtvrtě v hrubém poli, Záhonky (zadní), Vrbovec, Břehy, Zadní louky, Kudliny.

U Kozlovic — Grymova: Kopaninky, Lány.

U Grymova: Podsedky, Podlánítná, Klíče, Na umrých, Křížaný, Klčky, Široké, Noční podlí, Úzké, Zadní podlánítná, Vrchní novotě, Rejny II.

U Mal. Prosenic: Rejny.

U Mal. Prosenic — Oseka: Mesla.

Všimli jste si, jak prostince jsou vyjmenovány jednotlivě tratě? Vždyť si je tak pojmenoval lid sám, dle toho, jak si to okolnosti vynutily. Na př.: Na místě, kde se nachází trať Bogdalice, byly svého času rybníky a v nich lovívali čápi. Čápům říkali staří lidé »bogdálí«, odtud tedy zůstal i název. Tak bychom mohli o každém názvu vyprávěti, ale uskočíme se a povíme si jen o nejzajímavějších:

Nejvzdálenější tratí jsou »Přitřez«, kde na rozhraní katastru sušického a radslavského byla dle vyprávění děda Jos. Hradíla za starých časů vesnička jménem »Mýdlovary«. Tato byla povodní Bečvy a válečnými liticemi, asi po třicetileté válce, vyliďněna a opuštěna.

Trať »Rybníky« byla prý dříve rybník, který patřil grymovskému dvoru, jeho majitelem byla kapitula olomoucká a byl tehdy Grymov podřízen panství třicického, kam také Radslavice za doby roboty odváděly obilní desátky.

»Zárybníčná« nazývá se proto, že je za rybníkem. »Břehy« byly pojmenovány dle břehů prolákliny »Rybníka«; tak také »Kamenec«, protože jeho páda je širší a kamenitá.

»Rajčuda« (Reitschule) byla pojmenována dle cvičiště dragounů, kteří byli v Radslavicích posádkou (před sto lety). Každý usedlík, sedlák i chalupník, musil mít jednu zvláštní stáj pro koně, t. zv. »mašálku«, a musil ve světnici ubytovati

Dlouhý změřil očima délku role a povídá Droběnkovi: »Do tmy budeme s kosi na druhém konci u »Katové«!
»No, to ale musíme přidat, abychom úplně nezatmli. Víš přece, že není dobře zůstávat večer blízko »Katové«, povídá na to Droběnk.

»Snad bys nevěřil na duchy, ty starý hrdino.« smál se mu Dlouhý.
»Ale nech řeči a raději pořádně zaber.« odsekl Droběnk.

»No, no, jen se tak netruči, přece vidím, jak se třepěš strachem. Ty dva kosi musíme dosáci, kdyby čert na žebračku jezdit.« ukončil Dlouhý rozhovor. Pak se dali oba do sečení s takovou chutí, až je musily odběračky okřikovat, aby se mírnili, že nestačí odbírat.

Byli všichni zabráni do práce, ale přece myslili na »Katovou« a na duchy, jak o nich slyšeli vyprávět. Je pravda, že jeden před druhým své myšlenky skrývali. Ale pak to přišlo...

Droběnk jel s prvním pokosem. Najednou byl neznámou silou přinucen, aby se podíval ke »Katové«. V tu chvíli ustrnul...

Od »Katové« se blížila bílá postava, jako by ze země vystupovala...

Droběnk se zapomněl leknuť rozmáchnout a upustil kosu. Aniž by se podíval po Dlouhém, zabreptal: »Vidíš, už ho sem čert nesel.«

Ze zjevení vanula zima a chlad. Mezi stromy v »Katové« to naříkalo, chtělo se a bylo slyšet hřmot, jako když bečky válí...

Sekáči i odběračky cítili, jak jim mráz po těle běží. Chtěli na sebe promluvíti, chtěli volati o pomoc, ale hrdla měli stažena, nikdo nemohl ze sebe vypraviti hrázou ani slůvka.

Zahodili kosi a srpy a utíkali — co jim nohy stlačily — do vesnice, kde vyprávěli o své příhodě. Lidé se jim smáli, za blázný je měli, ale oni znovu a znovu tvrdili, že to, co v ten večer prožili, je svatě svatá pravda.

Ohnivý pes v »Katové«

A za čas vystrašil v »Katové« stařenku Talovu ohnivý pes. Jednoho dne si vyšla do »Katové« na trochu roští. Lámal suché větve a dávala je na hromadu. Když už nesla poslední náruč a chtěla větve svázat do trávnice, objevil se před ní z čista jasna velký, černý pes a tomu psovi sáhal z očí a z huby oheň. Stařenka nevěděla leknuť kudy kam. Pes proběhl mezi křovinami a stromy a zmizel, jako by se zem pod ním propadla. — Teprve po hodné chvíli se stařenka vzpamatovala, nechala trávníci i s roštem na místě a utíkala, sotva dechu popadala, domů. Ve vsi vyprávěla celá udivená, co se jí přihodilo. Několik mužských se vypravilo s klacky do »Katové«, ale po psovi nebylo nikde ani památky.

Světlonoš

Když šel strýc Hradil z čísla jedenapadesátého se svou ženou do pavlovského kostela na rořáty, viděli, jak nad »Katovou« poskakuje světlo. Oba se velice divili, co to může být. Najednou se objevilo světlo u nich a pořad před nimi tančilo do kolečka. Tetka měla strach, ale strýc ji těšil, aby se nebála, je prý advent — a to je doba — kdy světlonoš létají. Světlo svítilo jako lampa. Pak zmizelo směrem k Tučinu.

jednoho dragouna, což bylo pro vesnici velkým zatížením. S trpkostí bylo na ně vzpomínáno.

»Husníky«, kde se dříve pásávaly husy. »Podílky« dostali domkáři přidělem z pastvin; každý jeden menší dílec půdy, a poněvadž byl malý, nazvali trať »Podílky«. »Podílky« a »Díly« byly větší kusy polí při dělení býv. pastvin, dle toho též název. Na »Nočních podílech« se pásávali koně v noci. Jiné tratě, jako »Dlouhé«, »Široké«, »Záhonky« atd., byly pojmenovány asi podle své polohy a rozměru.

Co mi vyprávěl strýc Zlámalík

»Dobrá večer! Tak co, odpovídáte?« volám na strýce Zlámalíka, sedícího pod lipou na návsi.

»A tož tak trochu. Spát se mi ještě nechce — a dnes se venku dobře sedí — je teplý večer. Pojď, přisedni, beztoho nemáš nic pilného, trochu si popovídáme!« Míterád přijímám strýcovo pozvání. Venkovský »filosof« mne zve — a když ten pozve, to něco znamená.

Strýc si pohladí několikrát tvrdou dlaní tvář, čtverácky zamžiká očima, podívá se na mne a začíná: »Tož, co nového?«

»Ale — celkem nic zvláštního, strýče, všesko při starém.«

»Copak jsi dělal celý den? Máš hezkou dovolenou, skoro bych ti záviděl.«

»Ani byste nevěřili, strýče, jak mi dnešek utekl. Toulal jsem se přírodou. Prochodil jsem celým katastrem radslavské obce. Všude je tolik zajímavostí! O všeličem jsem musel přemýšlet. A třeba právě o té toulce bych si s vámi rád popovídal. Kolik jen prapodivných názvů mají radslavská pole! A v každém tom názvu je kus dávné minulosti.«

Strýc Zlámalík poslouchal. A pak se na chvílku zamyslí, jako by vzpomínal na radslavská pole. A když dojedl poslední sousto mčkkého chleba, zdvihl prst, pak mi poklepal na rameno a řekl:

»Povím ti něco. Proč bych nepověděl, když vím. A mám ostatně radost, že ses u mne zastavil. Vzpomeň si na cestu z Radslavic do Pavlovic. Na levé straně, asi sto kroků od silnice, je skupina stromů. Oliše, jasaný i lípy jsou tam a také husté křoví. Ten hájek patří sousedům ze vsi. Také přiléhá pole jim patří. Říkáme jim »Záhonky«. Ale ten hájek se jmenuje »Katová«. A právě o tom hájku ti povím...«

Nejstarší pamětníci vypravují, že za 30leté války, když Švédové tábořili na moštěnském kopci, měli zde postavenou šibenici. Koho popravovali, to nikdo neví. Snad vojáky neb také zdejší lidi. Mrtvoły byly pochovávány u šibenice. To bylo v tehdejších dobách zvykem.

Od těch dob zjevovali se tu lidem duchové popravených v různých podobách. Před takovými sto lety nebyly na našem venkově žací stroje. Obilí se seklo kosami. Každá ves měla své sekáče, kteří za denní plat chodili k sedlákům.

Nejlpeší radslavští sekáči byli tenkrát sousedé Dlouhý a Droběnk.

Jednou k večeru o žních šli oba i s odběračkami kosit žito na »Záhonek« ke »Katové«.

Začali síci od cesty a pochvalovali si, jak se jim to za chládku dobře seče.

Na staré cestě od Radslavic ke Kozlovicům stávaly svého času dva mohutné duby. Říkávalo se: U předního dubu a U zadního dubu. Zadní dub byl v těch místech, kde je nyní obrázek Panny Marie. Pod ním přepadával selky, jdoucí do trhu, zbojník Roza Šandor; všechno zboží jim pobral a chudým rozdál. U předního dubu se scházivali loupežníci.

Ohnivá bečka »Na umrlých«

Za teplé letní noci vrátil se z Kozlovic do Radslavic od své milé šohaj Vyňuchálek. Aby byl dříve doma, sešel u pozemků »Vrbovce« s cesty a šel chodníkem.

Pochvaloval si! Vždyť bylo tak hezky... Vzpomínky na milou ho nutily do dobré nálady, takže si vesele propěvoval a chvílemi i pohvizdoval. V tom všem ho doplňoval šelest listů staletých dubů, osik a břiz, které se táhly podél celé délky chodníka.

Zapostlouchal se do šumění majestátných stromů, jako by z nich chtěl vyslouchat kus minulosti a vyzvěděti všechny události dávných dob. A skutečně...

Ve svém myšlenkovém záměru došel tak daleko, že ani nepozoroval, že bude musiti jíti kol místa, kde se říká »Na umrlých«.

Najednou něco zadunělo, strašně rychle proniklo tichem letního večera a krvavá zář se rozlila po kraji.

Vyňuchálek prociťl ze svého snění a zůstal stát jako u vidění. Na pozemcích, zvaných »Břehy« — v dolině — spatřil příšerný obraz...

Pojala ho děsná úzkost a strach. Vzpomněl si na staré lidi, kteří vypravovali o dolině, že je tam pochováno mnoho radslavských občanů, zahynuvších za velkého moru.

V hlavě se mu honily divné myšlenky, obrazotvornost vzrůstala: viděl umrlec, kteří oživi, cítil, jak se na něj sápu a chtějí jej rozčtvrtit.

Dodal si odvahy, ulomil si silnou dubovou větev a umínil si, že se musí dostat šťastně domů stůj co stůj. Když ušel kousek cesty, spatřil v dolině »Na umrlých« ohromné množství ohnivých jazyků, které se protahovaly do nezměrné výše. Úmínek, že se nebudě báti, minul se účinkem, pojala ho taková hrůza, že se začal třásti jako osika a viděl všechny svaté v nebi.

A v dolině burácení stále větší a větší. Najednou se z ní vynořil zvláštní předmet, sršící na všechny strany ohněm, a s hrozným rachotem valil se přímo k němu.

Vyňuchálek se pokrřizoval, uchopil hůl a čekal... Objevila se před ním ohnivá bečka, která ho chtěla zavaliti. On nemeškal: pokrřizoval se a vrhl se proti ní. Prudkým úderem ji zastavil a druhým přinutil k návratu zpět. Z bečky sršel neustále oheň, ale Vyňuchálek se již nebál. Bušil do ní hůl a silnými kopanci ji tlačil na místo umrlých, kde se několikrát převrátila a odkutálela se dále až k dnešním níže položeným pozemkům, zvaným »Podsedky«, kde do ní naposled kopnul a ta se s velkým rachotem křítla s kopce dolů, kde se úplně rozpásla.

Z rozspané ohnivě bečky ustal sršeti oheň, ale vyřítlo z ní množství raušků, kteří zmizeli v dolině »Na umrlých«. Byly pryč i nevhodné duše tam pohřbených lidí, kteří se museli čas od času za trest kutáleti v ohnivě bečce.

Příběh s ohnivou bečkou zakusil i čeledím, sloužící u rolníka Zaccpala. Pásl koně na mezi »Záhonka«. Když se zeseřilo, vykutálela se ohnivá bečka z »Katovce«. Jakmile ji spatřil, pojala ho hrůza, vzedl na pasoucího se koně a tryskem ujížděl domů, stěží dosáhnuv vrat svého hospodáře.

*

Jestě pětkou chvíli vyprávěl strýc Zlámalík o radslavských polcích, o strašidlech a zjeveních. Hodně pozdě v noci jsme se rozloučili. Na cestě jsem se jen tak ohlédl k lípě, pod kterou jsme seděli. Musel jsem se zastavit. Lípa jako by v tu chvíli svítila září světlohořů, svatojanských mušek a bludíček. To měsíční světlo prosvěćovalo košatou korunu světlem z pohádky.

*

O radslavském »Baronu Prášilovi«

»Kdo by jím asi mohl být?« ptáte se vy, mladší. Sousedé Alois Zaozálek, František Tihelka, Josef Hradil a Ant. Nevařil nám vyprávějí, že to byl ponocný stařeček Drbálek, člověk k pohledání. Všichni rádi vzpomínají na jeho halapartnu, lucernu a roh, jímž troubil hodiny v noci, na jeho divotvorné kleště »peli-kanky« k vytrhávání zubů, na jeho dobráckou tvář, na jeho úsměv, v němž se zračilo sta a sta nevínoúčkých šibalství a na jeho stále dobrou náladu, spojenou s čtveráckými kousky a vyprávěními, které mu přinesly přezvisko »Baron Prášil«.

Povíme si něco o něm:

Jednou zrána se stařeček vydal na lov divokých kaččen ke staré Bečvě. S flintou na rameni přišel až k samému místu — a najednou, safra, safra — kde se vzalo se vzalo, hejno kaččen přiletělo. Stařeček se nerozmýšlel. Svřel rychle kabát — a šup s ním na ně. Rázem byly všechny v pasti. Takový lov se mu již dávno nepoštětil. Chvilí přemýšlel, co s nimi. Pak vynadl z kapsy motouz, jednu po druhé z pod kabátu vytáhl a přivázal si je k pasu. Najednou — fir, firr — kačeny začly třepetaly křídly a s milým stařečkem vzletly do výše. Když s ním byly již tak vysoko, že se lidé pod ním jako špendlíkové havičky jevíli, roztrhl se mu řemen — a on jako kámen střemhlav se řtil dolů. Jaké však bylo jeho překvapení, když se rozhlédl kol sebe: ocitl se »Na záhumence« zabořen až po ramena ve velké snthové závěji. I nezbylo mu nic jiného, než jíti rychle domů pro lopatu a vyházet se. Poté vzal flintu za mandelem a spěchal domů, velmi rozmrzen nad nezdarom kaččinho lovu.

*

Dříve se nechodilo na vesnici pěšky, většinou každý jezdit na koni. Tak se jedenkrát vydali radslavští občané kácet »oprátky« do pavlovské »Páleniny«. I stařeček Drbálek jel s nimi. Vzal s sebou nářadí — a pilu si přehodil přes záda. Když přijeli na místo, zkoprněl údivem: Místo na celém, přijel jen na půl koni. Píla se mu cestou sesměkla, koňovi se zařízila do hřbetu a stálým ořásáním přerázila ho v půli.

Za mladých let vozíval arcibiskupa. Když jel jednou Lipníkem, práskl bicím až hlavní podlouhbi prasklo. Od té doby mu rychtář vožení zakázal.

*

Stařeček Drbáček byl známý pěstováním zeleniny. Jednou zasázel křen, který rostl jako z vody. Jen jedno mu bylo divné, proč se křen neustále třepe. Ne a ne na to přijít. I řekl si, že se musí podívat na kořínky, jestli jej něco nepodežírá. Ale křen držel pevně v zemi, nedal se vytrhnout. Když šel v sobotu na Hostýn, safra, safra — poznal, že křen má kořeny až na Hostýně, a třepe se proto, že lidé šlapou po jeho kořenech.

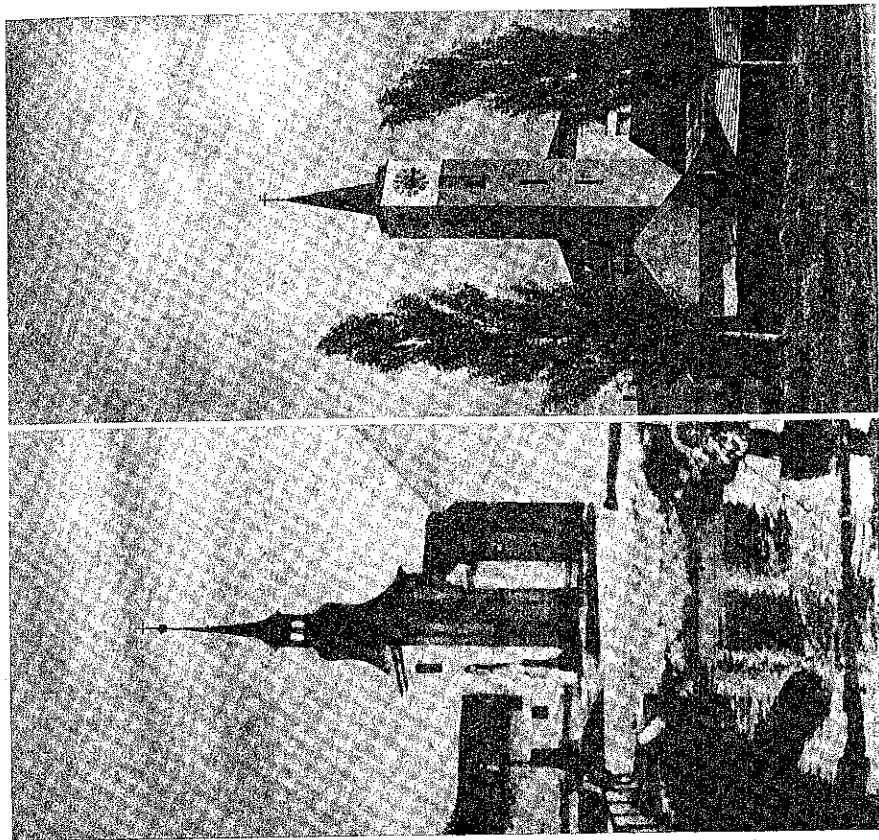
*

Na podzim zabíjel stařeček březí svini, šest metrů těžkou. Zapíchl jí, dal na troky a šel pro vícelou vodu, aby ji oparil. V kuchyni se trochu opozdil a když přišel zpět, svině z troků zmizela, a nebylo jí — jako když se po ní zem stěhne. Prohledal kdedo: hnůj rozkopal, otýpky rozházel, slámu ve stodole přebíral — a svině nikde. Musel si vykrmit druhé, menší prasátko. Na jaře, když odvážel stoh slámy ze záhumení, byl velmi překvapen. Stoh byl úplně vyžrán (držel jen po jedné otepi kolem dokola) a z vnitřku se ozývalo hlasité chrochtání. To svině, která na podzim byla zabita, zavrtala se do stohu, tam vrhla čtrnáct prasat a nebylo je možno — safra, safra — rozeznat od ní. Měla po třech centech a špek v síle šestnácti coulů.

Stařeček si rád zapytlčil. Bylo to v nejpilnější žně, za saharského vedra, když si vyšel s puškou, kterou měl schovánu pod dlouhým kaftanem, za Zacpalova humna. Co se mu tam nenatrefilo? Sotva vstoupil na roli — hup, hup, dva zajíce, jak malá telata velcí, deset metrů před ním hopkovali. Honem vyndal pušku a — prásk! Oba byli vzhůru nohama! Hned se rozhlédl, jestli ho žádný nevidí. S hrůzou však spatřil, jak se k němu cvalem žene jezdec na koni. Byl to baron Skene z pavlovského zámku, jemuž patřila honitba na Radslavsku. Stařeček neměškal, popadl zajíce, hodil je za mandel. Pušku již nestihl ukrytí pod kaftan — foukl jí do »zámčete« sněhu, která byla na dva metry vysoká. Zatím baron přijel až k němu a ptá se: »Kdo to tady střelil? — A co ty zde děláš?« Stařeček mu odpověděl: »Skládal jsem mandele a najednou vidím vzteklého psa. « Gryndy« u paštěky a jazyk vyplazený! Tu po něm někdo vystřelil. Pes se obrátil a hajdy k Pavlovičím!« »Cože, k Pavlovičím?« vyděšen ptá se baron. »Ano, Jasnosti, k Pavlovičím, přímo k Pavlovičím,« klidně odpovídá stařeček Drbáček. A než řekl »švece«, viděl už baronovi jen paty. Tak ujížděl zpátky. Stařeček se v duchu smál, jak na jeho Jasnost vyzrál a v noci si došel pěkně za mandel pro zajíčky a do závěje pro flintu...

*

Když stařeček napovídal takových historek mnoho, říkávala mu stařenka: »Ale jdi ty, jdi ty, balamuto jeden, jdi! Vždyť je všecy obalamutíš.« Ale stařeček se nedal: »Když tomu nevěříš, tak se běž zeptat nebožníka Cigána na krchov do Pavlovic, ten ti to dosvědčí!«

Bylo to v jeseni r. 1845, tedy před 100 léty, 4. dne měsíce října, co na »Dolním konci, nad nízkou chaloupkou radslavského všeučměla, máistra sedlářského a písmáka Jana Slaměníka, letitého už, ale bodrého čtyřiašedesátáka, zastavila se na okamžik hvězda »betlemská«, aby zvěstovala bezdětnému doťud vdovci, nedávno znova ženatému, že nalezl milost a stal se otcem zdravého synáčka, jemuž dáno v pavlovickém chrámu jméno František, patrně proto, že se narodil v den sv. Franti. Serafinského.

A z toho hochu vyrostla chlouba radslavské obce — František Slaměník, spisovatel, vůdce moravského učitelstva, ředitel škol a tvůrce Komenského musea v Přerově.

Ze vzpomínek starého učitele . . .

Otec můj, Jan Slaměník, provozoval řemeslo sedlářské, ale vyznal se též v čalounictví a býval za mladších let na svoje poměry dosti zámožným. Kromě řemesla svého, konal též četná jiná práce, v nichž byl dovedným samoukem. Hodiny netoliko spravoval, ale hotovil i nové »z hruškového dřeva«, namaloval i ciferník s péknou kytíčkou ruží na štítku. V malbě znal i perspektivu a v kapli kteréosi osady blíž Olomouce vymaloval dokonce velký obraz »soudný den«. Kněz, jenž ji světil, vyslovil prý se, že dáblové na obraze jsou až tuze strašliví. Pokud se na jeho některé památky pamažuji, měli svatí trochu křivá ústa a pository nucené, jak na starých miniaturách nebo dřevorytech spatřujeme. Ale barvami vládnouti uměl; sám si je třel na hladké ploše mramorové. Konečně byl též trochu hudebníkem, neboť zahrál na housle každou písničku, kterou uslyšel, aniž se hře učil z not, kterých ani neznal.

Přes to, že byl jen »domkařem«, byl osobou v obci velmi váženou, neboť byl písmákem, maje četné staré knížky a znaje výborně Písmo svaté. Děj starého zákona znal venkonce m zpaměti, a nejednou slyšel jsem jej vypravovati sousedům, pozorně naslouchajícím. Do školy chodil jen šest neděl a učil se čísti z evangelia. »Učitel náš byl chudobný, vysloužilý voják,« říkával, »ptával se nás, do školy přisedších, máme-li chleba, a když jsme mu krajíc podali nebo kus z něho ulomili, vděčně na nás pohlízel.« Tak chudáci podporovali chudáka. Přesto uměl otec i psát, ano i ozdobnou frakturu malovati. Německy znal jen málo slov, více však z latiny, ovšem z té běžné, špatné, jak se jí v 18. století užívalo za řeč obcovací. I mne učival latinským větám, sotva jsem začal do školy choditi. Tak na př. věta: »Nemám peněz« zněla v jeho latině: Ego non habeo nihil pecuniam! Latinských citátů z Písma znal velmi mnoho zpaměti, neboť čítal každé neděle ze staré Postilly, kteráž latinou silně byla prostoupena.

Vše to zní podivně, ale vysvětlí se, uvážíme-li, že otec můj pocházel ze století 18. narodiv se r. 1781. Děd můj Viktorin Slaměník pak o 40 let dříve, tedy r. 1741. Toho jsem arci neznal. Měl 6 synův a dceru a skoro všichni se dožili vysokého věku. Otec můj dočkal se 80 roků. Do Radslavic se přistěhoval z Oseka, ale předčkově moji prý od švédské války žili v Týnci Velkém u Olomouce. Několikrát jsem slyšel jak od otce, tak i od strýce Martina, jenž zemřel v Dřevohosticích, že předčkové naši sluli Hnátkové. Kterýsi z nich měl prý velký statek v Dobroměřicích, ale »za švédské války« jej pozbyl a musel utéci. Zdržoval prý se potom jako chudý člověk v Týnci a že »nechtěl jména svého prozraditi«, pojmenovali jej po jeho slaměném klobouku »Slaměnkem«, kteréžto jméno našemu rodu už zůstalo. Co na tom pravdy, nevím, nepátral jsem v matrikách. Starší bratr mého otce, Antonín, padl jako šikovatel r. 1809. u Řezna; dělová koule, vystřelená z pevnosti, uřhla mu hlavu. Syn jeho, Jakub Slaměník, narozený r. 1800., byl dlouhá léta učitelem v Majetíně. Můj vlastní bratranec byl tedy o 45 let starší než já.

První manželství mého otce bylo bezdětné. První žena, se kterou žil po 30 let, byla stále churava. V 60. roce můj otec ovdověl, ale vypadal prý tak statečně, nejsa ještě ani šediv, že mu nikdo ani 50 nehádal. Nebylo tedy tuze ku podivu, že druhá manželka jeho — moje matka — byla o mnoho let mladší. Pocházela z velkého gruntu (o 90 měticích), a otec její, Jan Droběník, dávný přítel mého otce, byl nejváženějším sousedem v Radslavicích, jenž obec tu, »rychtářem« jsa, po 37 let vzorně spravoval. Byl jen o dvě léta starší než můj otec. Jak se stalo, že dcera z takového statku dostala se na chaloupku? Můj děd měl syna a čtyři dcery. Syn dostal záhy grunt, aby ho nevezli na vojnu, a oženil se, jsa teprve 17letý; nevěsta byla o rok starší. Takové časné sňatky nebyly za tehdejší doby nic neobyčejného. Strach před vojnou byl veliký. Čurnáctiletá, později osmiletá služba vojenská nebyla věru maličkostí. Kdo tedy jen trochu mohl, hleděl se vyprostiti, takže jen chudáci museli na vojnu. Ženatí držitelé gruntu ovšem bývali vojny prosti. Syn tedy obdržel celý grunt, a z nevelkého věna, jež mu přinesla nevěsta, poděleny jeho sestry. Ze byly čtyři, dostalo se na každou jen po 400 zl. stříbra, s nimiž bylo těžko provdati se na grunt. Selské grundy byly tehdy nedělitelné; odprodati část pozemků bylo nemožno.

Droběnkův grunt mi z celého rodiště mého utkvěl nejvíce v paměti, ježto jsem dětství své téměř napařád trávil »u stařečků«. Vždyť »stařenka« bývala ke mně tak laskava, že jsem k ní ještě více lnul než k matce. Grunt Droběnkův byl rozměru velikých. Měl prostranný »žudr«, v němž byl stůl s lavicemi. — (V Radslavicích říkali do Přerova. Byly v celé vsi toliko dva. Druhý byl u gruntu vedle cesty napravo byly schody do sklepa, uzavřené padacími dveřmi dvojitými, a dveře do komor; vlevo se šlo do pokojů, uprostřed pak vedly jedny dveře do kuchyně, druhé na dvůr.

Velká »jizba« měla tři velká okna na náves, jedno na dvůr. V ní se

konaly hromady sousedské a rokovalo o záležitostech obecních, jak již řečeno, po 37 let. Sousedé sedali na lavicích podél stěn a kolem kamen s velkou pecí. Nad stolem byla v rohu řada obrazů na skle malovaných a na listách, těsně vedle sebe a šikmo — jako zrcadla — upevněných. V koutě za stolem stála černá almárka, plná spisů úředních, knih a jiných zápisů. V koutě ode dvora byla postel, vystlaná peřinami až téměř do stropu.

Byla-li hromada, stal se stůl »úředním«, za nímž seděl děd jako představený obce s dvěma konšely. Písaře zvláštního, jimž později býval učitel, děd nepotřeboval, vyřizuje všecko korespondenci s úřadem vrchnostenským (později podkrajským) úplně sám. Psal docela správně pravopisem bratrským a úředním slohem staročeským. Toli-ko přišlo-li z úřadu něco německého, byl »pan rector« požádán, aby pověděl, co tam stojí. Sousedé ve hromadě měli na hlavách a kouřili z dýmek. Kdo však předstoupil s potazem před úřední stůl, smekl a vyndal dýmku z úst. Vedle jizby velké byla menší »světnice« o jednom okně. I tam byla postel, velká květovaná almara a rovněž taková truhla.

Na prostranný dvůr vcházelo se též z kuchyně. Vlevo byla velká kůlna s vraty na náves, proti kolné výměnek o jedné jizbičce a kuchynce, vedle něho druhá, menší kůlna, již se jezdilo a chodilo do stodoly. Ke stavení přednímu přiléhaly konírny a stáje, tvořící pravý úhel. V konárně stáli čtyři bujni koně, obyčejně s nějakým hřibátkem, v ostatních stájích několik kusů hovězího a vepřového dobytka. Drůbeže byl plný dvůr. Ke gruntu náležely tři zahrady, plné překrásného stromoví ovocného. Zahrada vpravo byla včelín, v němž úly čistě obilně tvořily celé ulice. Hned z kraje stála velká, košatá hruška »jakubinka«, o níž mi děd říkával: Tu zasadil otec můj v den, kdy jsem se narodil. Mezi oběma přednějšími zahradami byl průjezd do stodoly, za níž byla zahrada třetí, sousedící již s polem. Říkálo se jí »za stodolou«. Stodola stála uprostřed zahrad. Na velikých vratech děd upravil nápis krásnou frakturou:

*V požehnání Boží
skládám svoje zboží.*

Hojnost bujného stromoví s chutným ovocem nebyla však toliko na statku dědově, celá obec byla ho plna, takže za letní doby, přichází od Přerova neb od Lipníka, obec viděla zahalenu stromovím, z něhož vyčnívala toliko vížka kaple.

Účinek tolerančního patentu a posledního »bratra« v Radslavicích

Že ve století 16. a na počátku 17. bratrství kvetlo též v Radslavicích, kdož by pochyboval. Jisté si i mladý Komenský občas zašel do útluné vesničky, toliko hodinu od Přerova vzdálené, aby zbožné obyvatele ve víře povzbudil a posílil. A zbožnost bratří dědila se z pokolení na pokolení, i když obyvatele přinuceni stáli se katolíky, a zů-

stala při nich podnes. Ale trvalo dlouho, tuze dlouho, než zapomenuto na »starou«, t. j. bratrskou víru úplně. Lid byl sice katolický, ale tajně — a to v četných rodinách — lnul přece jen k bratrství. Za císaře Josefa II. — dle vypravování mého děda — byly celé Radslavice již dávno katolické, a sousedé se uradili, že nákladem obecním postaví kapli. Než tu vydal císař toleranční patent, a rázem přihlásilo se několik vážených rodin k vyznání evangelického (reformovanému), ježto k bratrství se hlásiti nebylo dovoleno. A k nim náležel i tehdejší rychtář, který nemoha stavbu kaple katolické zvrátit, způsobil aspoň to, že zbudována značně menší, než se zamýšlelo původně. A tak se stalo, že počtu obyvatelstva daleko nestačila a že při bohoslužbách, čtyřikrát do roka tam konaných, většina radslavského lidu musela stát venku. Rodiny evangelické arci jednak již vymřely, jednak během doby zase se ke katolictví vrátily; ale ještě v letech padesátých žil v mém rodišti starý soused, jenž nepozdravoval »Pochválen buď«; lidé o něm říkali, že prý není křesťan, že je »bratr«. Tehdy ovšem již nevěděli, co »bratr« znamená. Ale pamatují se na toho »bratra« velmi dobře. Když r. 1855 vyhlášeno dogma o neposkvrněném početí, přišel stařík k mému otci a měl s ním prudkou hádku o to dogma. Otec můj, jako horlivý katolík, neustával citáty z Písma přesvědčovatí nevěřícího, ale ten zase svými důvody se snažil důkazy otcovy zvrátiti, a tak se hádali celé nedělní odpoledne, až disput theologický ukončen matčím příchodem. Rozumí se, že druh druhá ne-
přesvědčil ani dost málo ...

Písařská činnost děda Droběňka

Poslední zbytky staročeské kultury, která se v mém rodišti dochovala až do první polovice 19. století, zastihl jsem ještě v dětských letech. Jevily se ještě u některých starých radslavských sousedů, mezi nimiž sluší na předním místě uvésti hlavu obce, děda Droběňka. Opatřiv hospodářství, užil k »svému zotavení« všech volných chvílí, zejména doby zimní, jakož i nedělního a svátečního odpoledne, t. j. seděl za stolem a psal. To byla jeho jediná zábava. Byly to nejen věci úřední, zápiscky hospodářské, včelařské a jiné, ale napsal svým dědem též skvostné modlitební knihy a opatřil je netoliko vkusnými iniciálkami a ozdobnými nadpisy, nýbrž okrášlil je též pestrobarevnými ornamenty lidovými na začátku a na konci různých oddílů, jakož i v hořejší části na každé straně, kterážto umělá práce vy-máhala mnoho času a trpělivosti. Písmo veškeré je velmi úhledné a pravidelné, jakož i nejvyšší pečlivé; nikde neviděti nejmenší korektury, nikde nic přetrženého nebo vyškrabaného. Knihy takové zůsta-vily dvě. Jest to práce mnoholetá a ve smyslu lidovém zajisté umělec-ká. Kniha, kterou mám po své matce, a již jsem uložil v muzeu Ko-menského, jest formátu 8° o 466 stranách, má zlatou ořízku a červeně zlacené desky kožené se zlatými literami J. D. (Josefa Droběňkova) a s letopočtem 1833. Titul, skládající se z různých tvarů písma, má pěkný rámeček ornamentální a zní (podávám pravopisem nynějším):

»Stěpná zahrada, obsahující pobožné modlitby křesťansko-katolického náboženství: modlitby ranní, večerní, při mši svaté a jiné mnohé. Pro osobu ženskou.« Dole připsáno: »Tyto knížky vypisoval Jan Droběňák v Radslavicích 1832.«

Pěkně se čte doslov na konci knihy, jimžto otec mluví ke svým dcerám:

»Přemilé dítky a poctivé panny! Jediné k vašemu duchovnímu prospěchu, milé mladé křesťanky, tuto modlitební knížku jsem vypsal a do ní i mnohé písně z knihy řečené »Missionis« vytáhnuté vnesl, byste také vy, hned v mládí, při veřejných službách Božích svůj nevinný hlas s obcí křesťanskou spojiti mohli a pomalu si přivykaty, libým svým anjelským zpěvem milého Pána Boha našeho zvelebovati a chváliti, a na mne, veš jmenovaného, modlitbou při mši svaté pamatovati.«

Úprava knihy, již obdržela starší sestra mé matky, byla ještě umělejší a ozdobnější.

A takových písařů umělců bylo za mého mládí v obci několik.

Spisy bratrské, zejména Komenského, v mém rodišti

Tak od jiného písaře neznámého zachoval se krásný přepis Střejcových »Žalmů«, jež jsou vloženy v přerovském museu Komenského. Kniha o 823 stranách má nadpis: *Žalmové aneb zpěvové svatého Davida, kterýchž církev svatá i stará i nová při službě Boží vůbec i jinde obzvlášť užívala. V rytmy české vyloženi a v způsob zptváni zformováni od Jiřika Střejce.*

Kterak tato kniha byla v lidu oblíbena, tohož důkazem, že za mého mládí staří lidé zpaměti znali zejména žalm 91. Modlivalit se jej hlasitě, když za temné noci bylo komu jíti krajinou neznámou nebo ne dosti bezpečnou. I můj otec mi jej doporučoval: »Pomodliš-li se žalm tento, všecken strach od tebe odstoupí a nebuděš se nikoho báti.«

Umím jej doposud nazpaměť a uvádím zde nejmarkantnější strofy, které skutečně jsou způsobilé vzbuditi plnou důvěru v Boha a zapudit strach a bázeň osamělého pouťníka nočního.

Kdož ochrany Nejvyššího	ani jaké morní rány
v skrejši jeho užívá,	nenadále škodící,
ten v stínu Všemohoucího	ni zhouby na všechny strany
bezpečně odpočívá:	žádného nešetřící.
pročež i já říkám Pánu	Bycht' jich po boku svém tisíc
v každý čas s důvěrností:	v náhle viděl klesati,
Tys hradem mým, tys mou	po pravici desetkrát víc,
schranou,	ke mně nemá sahati:
já na tobě mám dosti.	nýbrž v cele jsa zachován
Protož přistrachu nočního	to budu spatřovati,
nebudu se nic báti,	jakou umí odplatu Pán
ni ve dne létajícího	bezbožným všem dávati.
šipu se strachovati:	Neb anjelům svým o tobě

Bůh ráčil přikázati, vlastně měl nositi,
že na všech tvých cestách tebe tak od ourazů i noh tvých
vždy mají ostříhati: ustavičně hájiti.
by tě pak i na rukou svých

Avšak Střejc v rytmy uvedl netoliko Žalmy, zveřšoval i modlitbu Páně a »Věřim«. Uvedu zde aspoň pěkný jeho Otěnás, jenž má nadpis:

Modlitba Páně rytmy zavržená

Otě náš, kteráž si na nebesích,
posvěť se jméno tvé v našich srdcích.
Přijdiž k nám tvé důstojné království.
Jakož v nebi, tak vždyť ať se též stkví
tvá vůle na okršlku světa našeho.
O udtilež nám chleba dne každého!
Odpusť nám naše viny, prosíme,
jakož my svým bližním odpouštíme,
aniž nás brž zlého všeho bez prodlení.
O učniž to svou všemohoucností,
k svým dítkám plný, Otče, milostí.

Kniha tato má zevrubný »rejstřík« a zakončena slovy: »Skonávají se Žalmy tyto zpěvaci krále svatého Davida. 1838.«

Toť dokladem, že některé náboženské knihy bratrské lidu tak se zalíbily, že zůstaly jeho majetkem duchovním, i když se vrátil ke katolicismu.

Ale nejen toto dílo, i jiné knížky (tištěné) ze slavné doby bratrské až do polovice století minulého uchovaly se v mém rodišti. V domě dědové bylo jich několik. Jáť se ovšem pamatuji jen na ty, které dětskému věku mému byly srozumitelné. Tak zejména veliké poctění působil mu Komenského Orbis pictus s primitivními dřevorytými. Což to bylo radosti, když, uměv již slabikovati, s námahou přečetl jsem:

»Pekař podává mauku na sýté mautním a dává (sype) do dje; potom přilévá vody, dělá těsto, majsý ge kopistj dřewénau« a dle připojených číslic vyhledal jsem si příslušné věci na obrázku. Později čítal jsem i tu (po svém dětském rozumu) »směšnou řeč«:

»Piekarz przesiewa make sitem i sypie do dzieży« atd.
Otcí mému zase zápravu působila latina: »Pistor cernit farinam« atd. Kromě těchto řečí byla tam ještě němčina a francitina, ale o ty jsme už nestáli, neumějíce jich čísti.

Děd měl též »Janui«, ale ta mne nezajímala, neměla obrázků. Kromě mě spisů Komenského měl děd knihy ještě mnohem starší, formátu foliového, o velikých literách, patrně ze století 16. Otec můj zase měl bibli starou, rovněž formátu foliového, v pevných deskách, mědi oko-

(lékaři) mi nepomohli, až teprve zrnka od p. děkana. « Lékaři si ani netroufali proti jeho léčení vystoupiti. Byl to muž na celé Moravě pro svou dobročinnost a vlastenectví co nejchvalněji známý, a smrt jeho (r. 1864) způsobila hluboký zármutek v celém kraji a hlavně v městě Přerově, jehož byl čestným měšťanem. Pohřben výjimečně ne na hřbitově, nýbrž v kryptě kostela širavského, v níž kdysi těla těla bratřských. V postranní kapličce, u vchodu, označuje jeho hrob pamětní deska. Starší lidé doposud s velikou vděčností naň vzpomínají.

S napětím jsme my, děti, ve svátečních šatech očekávali p. děkana. Zvláště děvčata bývala vyšňořena třpytným šatem hanáckým. Krucifix na stěně jsme ověnčili, a stůl školní paní rektorka pokryla květinovým ubrusem kávořím. Na něm ležely německá matrika, Prüfungs-Extract, zlatá a černá kniha a naše vorsklety, pěkně svázané. (Matriku i »extract« visitator vždy podpisoval. Náš děkan, patrně nejša srozuměn s tou němčinou, podepisoval se latinsky: »Franciscus Navrátil, decan.«) Velebníci usedli blíž stolu a za nimi stáli a tlačili se obecní starší se starostou a jiní lidé, hlavně naše matky. Dveře musely býti otevřeny, neboť i předtím bývala plna. Bylyť zkoušky veřejny a přístup měl každý. Po zapění písně »Před visitací« počala se zkouška náboženstvím, po něm přišly počty z hlavy a na tabuli, pak čteno ve slabikáři a v čítance, přitom něco o Moravě s mapkou a na konec psány na tabuli některé »písemnosti« (kvitance, dlužní úpis nebo poslední vůle), o nichž politické zřízení školní na konci § 28. se zmiňuje.

Všechno šlo hladce a ráz naráz. Možno téměř říci, že »všichni jsme uměli všecko«, rozdíl byl jen v tom, jak jadrně a souvisle kdo odpovídal a jak často byl volán. Pan rektor tu sklízel žeň celoroční, vlastně sedníměsíční úmorné práce. Hojná pochvala z úst visitatorových nikdy ho neminula, o čemž svědčí dva pochvalné dekrety, jeden od přerovského děkanátu, druhý od samé konsistoře, což tehdy znamenalo tolik, jako bychom nyní řekli: jeden od Okresní, druhý od Zemské školní rady. S vyjasněnou tváří četl pak učitel nás na konec jména žáků a žákyň, do zlaté knihy zapsaných. Kniha černá nám jen ukázána pro výstrahu, aby se do ní nikdo nedostal. Myslim, že tam také nikdo ani zapsán nebyl.

Po zkoušce, že byt učitelův skrovných byl rozměrů, vyneseno několik lavic z učírny, nastaveny stoly, pokryty bělostnými ubrusy, a duchovní páni s obecními staršími zasedli k hostině, již na útraty obce připravila paní Kobilhová, kteréž, co do umění kuchařského, ani farská kuchařka se nevyrovnala. Velebníčkům o zkouškách nikde tak nechutnalo jako v Radslavicích, a paní rektorka sklídila snad ještě více chvály při stole než manžel její při zkoušce. Pan Kobilha nosil na stůl a vyznal se v servírování, jako by se tomu byl učil v pan-ském domě. Obslouživ hosty, zasedl arci k ostatním u stolu, přece však obsluha tato při hostinách duchovenských byla pro učitele pokorující a zobrazovala případně tehdejší jejich poddanství.

Ale visitace neobyčejná, velkolepá, konána v Pavlovicích jednoho

vaných, s velkými obrázky, pak zmíněnou již Postillu, v níž každý citát z Písma byl napřed latinský, potom teprve český, dále »Plát svatých otců«, »Prorocství slepého mládence«, »Selskou pranostiku«, »Učitele lidu« a mnoho »kronik«: O Štilfrídovi, Bruncvíkovi, Meluzině a j. v. Z knížek novějších nejvíce mne poutala Krameriova »Historie o panu Tristanovi a spanilé Izaldě, jak veliké potěšení spolu měli a jak smutný konec to vše vzalo«. Měla též obrázky. Konečně tu bylo několik knížek Kristofa Schmieda, jež byly mou stálou četbou: Genovefa, Holubička, Růženka z Jedlova a j. Aby věděl, co se ve světě děje, odebíral otec z druhé ruky (od koho nemohu si vzpomněti) švabachem tištěný týdeník »Moravský národní list«. Byl to asi jediný exemplář novin jež tehdy — v letech padesátých — chodil do Radslavic.

Kam se poděly četné výtišky staročeského písemnictví?

Ach, přišly většinou nazmar! Po smrti starých čtenářů, kteří je opatrovali jako drahou památku, hospodařilo pokolení nové, které v těch starých »zgarbách« už nemělo žádného zálibení. Knihy menšího formátu se pohazovaly, až se ztratily, z foliantů pak trhaly mladé hospodyně listy a balily do nich maslo a tvaroh, jež nosily na trhy do města. Toliko bylo ušetřeno »kronik« z novočeského písemnictví, ty se četly i dále. Ani otcovy bible již není. Když jsem byl na studiích, přišli k otci dva Valaši, evangelíci. »Máte prý staré písmo svaté, prodějte nám je, dáme vám, co budete chtítí,« pravili. Otec ve svatých starých letech, nemoha již pracovat, trpce pocítoval nedostatek, zvláště když nastalo měsíční vydání na mé studie. »Dejte čtyry zlaté stříbra,« smutně pravil, neuměje náležitě oceniti vzácný exemplář. Valaši položili peníze, popadli bibli a spěchali s drahocennou kořistí na své salaše.

Visitace děkanátní a »generální«

Když se blížily svatodušní svátky, věděli jsme, že bude co nevidět visitace. Konečně v kostele ohlásil pan farář, kdy bude konána v Pavlovicích a kdy v Radslavicích. Celá farnost, skládající se z devíti osad, měla tehdy jen dvě školy: v Pavlovicích (dvojtřídní) a v Radslavicích. Do školy pavlovské chodila mládež ze sedmi obcí!

Visitace v Radslavicích byla pro občany vždy jakousi slavností. Děkana si přivezli z Přerova čtyřmi, chocholy a jinými okrasami vystrojenými koňmi, jež chřtlo hřívý a ohony byly zapleteny a stužkami červenočernými ozdobeny.

Děkan P. Frant. Navrátil, jenž koncem let padesátých povýšen na arcikněze, byl velmi šlechetný muž a horlivý národovec. Štědrost a pohostinství jeho byly příslušné. Byl též v celém našem kraji znám jako zkušený homeopat a lid s velikou důvěrou v rozmanitých chorobách k němu se utíkal, jenž úplně zdarma udílel rady a rozdával pilulky ze své domácí lékárny. Nejednou jsem slyšel: »Fejčarí

radostí. Když po ukončené zkoušce někteří žáci a zákyně z každé školy volání byli před stůl arcibiskupský, byl jsem z chlapců radslavských já prvním. Vystoupil na měkký koberec k samému knížeti, obrátil jsem z ruky jeho, již jsem políbil, obrázek sv. Bonifacia. Měl formát velké 8°, a Windfried zobrazen žehnající v ornátě biskupském; kolem něho zlaté arabesky. Po čase teprve, když se mi obrázek opět dostal do rukou, pomyslí jsem si, že arcibiskup moravský, »nástupce sv. Methoděje«, měl vlastně rozdávat obrázky apoštolů slovanských, a ne apoštola Němců.

Dvě zákyně z Radslavic, jež nepatřily právě k nejlepším, ale byly dcery zámožných sedláků, dostaly ne sice z ruky arcibiskupovy, nýbrž od p. faráře po krásné modlitební knize. Nesrovnalost tuto vysvětlil mi po nějakém čase sám p. rektor: »Tys obdržel obrázek od pana arcibiskupa, ale děvčatům knížky koupily jejich matky, odevzdávše je před návštěvou panu faráři.«

Radost, že »generální návštěva« pro Radslavice dopadla tak skvěle, naplnila učitele našeho radostí velikou. Na zpáteční cestě, když jsme se octli na pastvinách, zastavil nás pan rektor a pravil: »Že jste mi dnes způsobili tak velikou radost při návštěvě, dovoluji vám, abyste se tady proskočili,« což nám ovšem nemusil říkat dvakrát. Přes to, že jsme už pocítovali hlad, dováděli jsme o všecko pryč, neboť jsme se radovali hlavně proto, že bujnost, pro kterou jsme jindy bývali trpěliví citelně, dnes s námi sdílí sám přísný náš učitel.

Přípravy na studia

Když jsem již šestý rok do školy chodil, začal mě pan rektor nechávat odpoleďne po škole, aby mě učil — německy, t. j. psával mi na proužky papíru německá slovíčka: »der Himmel — to nebe, die Erde — ta zem, das Haus — ten dům atd., kteráž jsem vždy druhého dne odříkal zpaměti. Byla to však toliko jména podstatná, jako by jiných částek řeči ani nebylo. Co ta němčina znamená počal jsem tušit. Dva moji spolužáci, jeden před čtyřmi lety, druhý před rokem také se učili těm slovíčkům a za rok byli v Lipníku »ve školách«. Byli to Josef Směták, který se stal farářem někde na Zábřezsku, a Ant. Bouchal, jenž později vstoupil do řádu piaristů, složil slavný slib, ale nedal se vysvětliti na kněze. Složil zkoušku z němčiny a filosofické propedeutiky a stal se doktorem filosofie. Učil na mnohých ústavech a byl nějakou dobu též ředitelem nynější německé realky v Lipníku.

I já tedy tušil jsem, že půjdu z domu, ač mi rodiče o tom předem nic neřekli. Hádám, že se k tomu odhodlal na radu rektora Koblihy, jakkoli věděl, že jim tuze těžko, ba nemožno bude na mne platiti. Ale i tu býval nápomocen p. Kobliha, což jsem se dověděl teprve po letech, když po smrti otce mého matka roli prodala, aby mohla splátniti dluh — dluh to učitel Kobliho, jenž po částkách vypomáhal ochotně, kdykoli bylo potřeba.

Konečně o prázdninách r. 1857 věděl jsem určitě, že půjdu do Lipníka, kdež byla tehdy německá hlavní škola a nižší realka piaristická.

pátku v říjnu 1855. Visitátorem byl pán nad všemi děkány a arcikněží, sám před dvěma lety zvolený kníže arcibiskup olomoucký hrabě Bedřich Fürstenberg. Slavobrány vítaly jej, banderia ze všech přífařených obcí jela mu vstříc až na hranice farnosti, hudba hrála, hmoždíře hřměly. Blížil se »kníže pokoj«, jak čísti bylo na jedné braně. Vyjel časné zrána z Kroměříže (vůz s dvorní kuchyní a knížecím kuchařem přibyl o den dříve). Před farou dlouhá řada duchovenstva v kornících, množství družiček kvítí sypajících a velké davy lidí očekávaly arcipastýře, jenž sestoupil se svého vozu, taženého čtyřmi vranky, a uvítán byv zástupci duchovenstva i obcí, zvolna s průvodem svým se ubíral do kostela v míře bílé, levicí berlou se podpíraje a pravicí žehnaje zástupům klekajícím. Byla to postava imponující, skutečně knížecí.

Po tiché mši a prohlídce oltářů nastalo bířmování, jehož i já jsem byl účasten. Potom »kníže pán«, posnádav na faře, odebral se se svým průvodem do školy, kdež na nás čekala »vísitace generální«. Stupeň školní pokrýval velký koberec, patrně z kostela od oltáře. Za stolem, jehož hedvábná pokrývka se zlatým třepením až k zemi splyvala, stálo červeným damáškem potažené křeslo, na němž ve fialovém tálaru usedl vznešený visitator, když byl mladý kněz nějaký nebo alumnus dlouhou vlečku jeho pečlivě urovnal za křeslem. Hleděli jsme naň jako na nějaký zjev nadpozemský. Na prsou zářily kříž episcopální, vykládaný drahokamy, a hvězda řádová s brilantý. Obě školy byly ve velké účinně pohromadě, žáci pavlovští na pravici, my na levici; každá škola měla svou tabuli před sebou, mezi nimi na vyvýšené části podia kníže arcibiskup, obklopen duchovenstvem. Obecestno těsnilo se vzadu.

Zkouška započala a zkoušeno střídavě hned na naši, hned na pavlovské straně. Třída mladšího učitele Vaculíka držela se celkem statečně, ale zle bylo s třídou rektorovou. Jíž při náboženství patrný byl lepší prospěch na naší straně, který zvláště vynikl při čtení. My, čtoucí hlasitě a hbitě, pamětlivi jsme byli každého znaménka, takže čtenímu posluchač dobře mohl rozuměti, kdežto pavlovští naporád četli jen polohlasitě a nezřetelně, nevšímajíc si poznámek a slova trhající. Rektor Příborský rozdíl ten pozoroval a nemálo se kabonil. Ale veliký rozdíl mezi učitelstvem horlivým a nedbalým vynikl ještě více, když děkan Navrátil počal sám diktovati oběma školám. Učitelé si volali žáky, kteří psali na tabulích. Když byly tabule popsány, děkan přistoupil k tabuli pavlovské a začal vytýkati chyby pravopisné, chyby to hrozně. Vyučenci starého rektora Příborského psali nějak »po polsku« po ž Y a po k I, někde z jednoho slova udělali dvě, jinde psali dvě slova pospolu atd. Zkrátka: chyba na chybu. Potom přečta písmo naše, pan děkan konstatoval s potěšením, že tam »není chyby žádné!«

Tot bylo pro rektora pavlovského tuze deprimující. Mladý učitel, jenž ještě před několika lety byl jeho »pomocníkem«, měl školu vzornou, a on, rektor při kostele, utřil jen hanbu. Sám arcibiskup, ač velmi málo znal česky, s úsměvem patřil na p. Koblihu, jenž zářil

Přerov tehdy kromě dvojtřídní obecné školy ve městě a jednotřídní na Širavě neměl škol prázdných a byl též odkázán na Lipník, jenž velkopanský pohlížel na chudý Přerov... Krejčí usíl nově šaty, švec nové boty, švadlena nové košile, které u krku a u rukávů již neměly šňůrek, nýbrž zapínaly se na knoflíčky, a vše složeno do staré truhlice květované.

Den 2. října ustanoven k odjezdu. »U statečků«, kteří již byli na výměnku, rozloučil jsem se již dne předesešlého. Mlynář z blízkého »Hlozi«, jenž též vezl synka na studia, zastavil před naší chaloupkou a přibral i nás, matku a mne i s truhlíci a s peřinami. »Jeď tedy, synku, a buď hodný, ať nám uděláš radost, Bůh tě opatruj,« pravil 76letý otec můj, a slyzy vstoupily mu do očí. — O 10. hodině dojeli jsme do Lipníka a šli hned k zápisu. Předložili jsme německé vysvědčení ze školy radslavské, bylo vesměs velmi dobré, a pater rektor Justinian Zdražil přijal mě do třetí třídy hlavní školy. Byt našla moje matka (za měsíčních 6 zl. stž.) u kováře Vaverky na konci Osecké ulice, kterou lipenští »Němci« zvali »Olmützer Strasse«. Srdece se mi svíralo, když i s matkou jsem se rozloučil, a jen myšlenka, že mám domů malé dvě hodiny a že poběhnu k rodičům, kdyžkoli mně bude tesknou, zdržela mne, že jsem nevyppukl v pláč hlasitý...

Kovářna Ryšánkova a slovanště smyšlení

Kam jsem rád docházel, trávivaje doma svátky a prázdniny, byla kovářna Ryšánkova, tehdy jako u Lešetínského též »pod jabloní«. Ryšánkové byli tři: otec, který už jen jako výměnkář při malé výhni v koutě zabýval se pouze lehkými prací zámečnickou, a syn ženatý, který s mladším svým bratrem, ještě svobodným, při velké výhni a mohutným měchu konal těžkou práci kovářskou, sám se žhavým železem v kleštích v levici a kladivem v pravici, zvláštním tlukotem na kovadlinu bratru proti němu stojícímu znamenitě dával, kdy a jak mu perlíkem jest uhoditi; ten pak jal se bušiti, že téměř v celé vsi slyšeli, kterak »rána na ránu co hrom dopadá«. Žeť pak dle této řítegrovy znárodnělé písně »kovář vždy byl Čechem rázným«, viděli jsme i na obou Ryšánčích mladších. Ti již v letech šedesátých byli uvědomělími »Slovany«, odebtíraje dva české listy, brněnský a opavský, a zpívalíce ze »Společenského zpěvníku českého«, tehdy jediného s notami.

K nim jsem se zálibou docházel s Frant. Smětákem, tehdy studujícím gymnasia kroměřížského, jenž 1863 odešel do bohosloví a já pak jako novopoečený učitel na své místo do Kroměříže. Říkali jsme, protože jsme měli noviny, kovárně jejich »kavárna« a nescházeli jsme v ní žádného dne svátečního, ano poseděli tam často i dne všedního »po fajrontě«. Lákal nás tam právě založená »Moravská Orlice«, pak o rok starší »Opavský Besedník«.

Rádi jsme si ovšem též s bratry Ryšánky zazpívali a zahráli, při čemž jsme se někdy složili na džbán »tršického«, odkud, při tehdejší propinaci, radslavský hospodský povinen byl bráti ledajaký ten Gambrinův mok. Rozumí se, že jsme nezapomínali ani na politiku, pře-

tršajíce horlivě úvodníky novinářské a radost projevuvice z tehdejšího rozmachu »slovanského«, ježž jsme uznamenali zvláště též v našem Přerově, jenž, co do uvědomělosti národní, již tehdy vzorem byl městům moravským.

S dotčeným Frant. Smětákem sešel jsem se pak v životě svém pouze jedenkrát, když mě jsa již knězem, navštívil na děkanství v Kroměříži. Tuze sobě, slyše mé chváliti děkana Fialu, stěžoval na svého faráře, jenž prý měl velmi hrubé způsoby, jsa i co do smýšlení a vzdělání o celé století pozadu. Později jsem o P. Smětákovi, tehdy již starém faráři, jen jednou se doslechl, že ho stará jeho »slovanská« ráznost ani ve stáří neopustila. Jel po dráze s jistým, jen německy mluvícím učitelem, od něhož za řeči se dověděl, že otec jeho byl dlouholetým rektorem v Mostěnicích u Přerova, že tam ke svému otci chodil do školy, němčině teprve později se přiučiv. P. Směták tedy pustiv se do něho, tak mu i před společenstvámi vyčimil pro jeho nenávisť k jazyku mateřskému, že milý fachlehrer, všecek zahanben, ještě za jízdy unikl do jiného kupé.

Život v letech čtyřicátých

Život v letech čtyřicátých a padesátých plynul tak klidně a celkem i blaženě při stále práci a pobožnosti. Lid tehdy neměl mnoho potřeb. Kočáry byly jen na farách a ve velkých mlýnech a »flint« nebylo potřeba, protože honba příslušela vrchnosti.

Směnky nebyly známy ani podle jména, a museli si vypůjčiti souseď od souseďa peníze, nebývalo potřebi ani úpisu, druh druhu věřil jako svému bratru. Toľiko o nehospodářském občanu se říkalo, že si vypůjčuje na »rebeš« (revers).

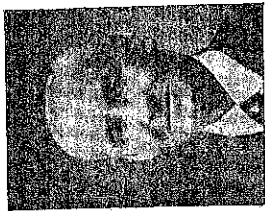
Kdo přijel do města a zašel do hostince, aby tam jedl a pil, byl pokládán za největšího marnotratníka.

Domácí strava byla co nejprostší. Maso, kromě zabijaček a »hodulí« (na císařské hoďy koupilo několik souseďů jalovici »hodulí«, jejímž masem se dělili) přicházelo zpravidla na stůl jen v neděli a svátky. Nejmilejší krmí byly veliké koláče — »vdolky« — tvarohové.

Káva byla málo známa. Jen když byl radslavský svátek a v kapli konány služby Boží, což se dělo čtyřikrát do roka, hospodyně poletky ve hmoždíři zrnka pražené kávy a navarily kávy, která se jedla z talířů jako polévka.

Jak stvořil Bůh Adama.

Radslavskou palírnu míval po dlouhá léta v nájmu israelita Löw Beer. Měl četnou rodinu a všecky své děti dobře zaopatřil. Všechny chodily do radslavské školy, nevzdalující se ani, přijel-li vyučovat náboženství kaplan z Pavlovic. Nejčipernější z nich byl Moricek, který se vždy chutě hlásil k odpovědím i při náboženství. Na otázku, jak Bůh stvořil Adama, plnou hubou začal vyprávěti, jak jej Bůh napřed uhněti z hlíny a pak mu vdechl duši, fouknuv mu do nosu.

Radslavice dříve a dnes

Bože, jaký je to rozdíl, když přijedu do Radslavic a vidím všechno jiné, než bylo dříve — před 71 lety. Byly zapadlou neurovanou vesnicí, kde nebylo jediné silnice a za deštět spousta bláta. Obytná stavení byla (dle vypravování mého děda) až do požáru asi r. 1856 kryta došky a šindelem; vyhořela tehdy za velkého větru celá severní strana k Sušicím a také t. zv. »Kót«. Zůstala ušetřena jen západní část od Zaccpalového na »Dolní konce«. Asi r. 1887 vyhořel střed Radslavic. Po těchto požárech byla stavení — až na malé výjimky — kryta taškami neb břidlicí; také výstavba obytných budov byla modernější, řešena.

Budování silnic též velmi pokročilo, což bylo umožněno tím, že obec financovala z vlastních prostředků jejich stavbu a občané nebyli zbytečně zatěžováni obecními přírážkami, jako okolní obce.

Půda kol nezregulované Bečvy byla ponechána jako méněcenný obecní majetek na pastviny a luka, které byly proměněny v pole až teprve po jejím zregulování. Jen t. zv. »Díly«, »Podíly« a »Noční trávníky« byly rozděleny mezi starousedlíky. Příklad »Podílků« si vynutili domkáři státnosti u místodržitelství v Brně, kam se vypravili dva z nich — Skála a Urban — pěšky (dráhy do Brna ještě nebylo), a tam nařikali, že sedláci o pastviny se dělí a domkáři jen útrpně se na ně dívají.

Na trati Radslavice — Grymov — Prosenice byly za starých časů samé pastviny, na nichž se pásávali koně, a to: ve dne v »Rýně« a v noci na »Nočních podílech«. Pasáci se střídali, vždy dva a dva. V obci bylo asi 50 usedlých sedláků a chalupníků, kteří všichni vlastnili koně. Sedlák mival 4 koně, chalupník 2. Hovězí dobytek se pásával za »Meslami«, vepřový na »Podílkách« a v »Hliníku«, husy na »Husníku« za vesnicí. Ještě za mých dětských let se pásávali koně v »Rýně« a já jako hoch jsem byl otcem pro ně, včas potřeby, poslán. Za »pastýrů«, smřem k Oldřichovu, bylo jezírko a pastvina pro husy, takže ve starších dobách byli v obci čtyři pastýři, kteří byli na podzim za své výkony podělováni t. zv. »sýpkó«, jistou to mírou obilí, odváděnou za určitý kus dobytka.

Školní budovou byla chalupa vedle chalupníka Bařiny. Byla pro nás, radslavské a grymovské žáky, příliš malá, a sedávali jsme, obzvláště v zimě — kdy nebyla úleva — na stupínkách před stolem na zemi, což zvláště při psaní nám dělalo velké potíže. Třelocvík jsme prováděli jen v létě na navsi, a to honbou okolo topolů vedle školy, přeskoky přes překážky a trháním řetězu. Nejsilnější objal topol a řada za ním objala jeden druhého v pasu a všichni táhli. Kdo pustil a neudržel, byl za trest zařazen dozadu.

Největší radost jsme měli z nově postavené školní budovy, na tehdejší časy přímo přepychové.

Celá třída se smála i s katechetou, ale Moricek stále všechny ujišťoval, že prý to v jejich hebrejské bibli skutečně tak je.

Rodina nájemcova byla přísně orthodoxní; všechny náboženské povinnosti konala dle předpisů. Zvláště v sobotní předvečer zazářil četnými svíčkami zadní pokoj v přízemí, postavenými prostředkem stolu, kolem něhož zasedla rodina k hojně večeři, když si panáta Löw Beer a jeho synové dali čepice na hlavy. Před slavností »pod zeleným« vyklizen husí chlívek, zvaný »nusinec«, v němž po vyčištění a okrášení chvojím bývala jídelna a konány tam obřady rituální.

Hrouzkova hospoda

Uprostřed radslavské návsi stávaly dvě budovy: hostinec a palírna. Obě byly majetkem kapituly olomoucké a pronajímány zájemcům. Později přišla hospoda do vlastnictví občana Hrouzka, jenž držel i trafik. Tam se pořádaly všechny muziky o hodech, v masopustě i jindy. Tam se také slavily svatby, neboť bez muziky nedalo se na ně ani pomyslet. Při taneční zábavě osvětlovaly celou místnost dvě lojovky; jednu měl hostinský ve svém výčepu, ohrazeném silnými latěmi, druhá, zatknuta ve svícnu, visela od stropu. — Tanečníci házeli muzikantům peníze na cymbál, dokud byli ještě v užívání, později na talíř. Chasníci ve vydrovkách a frydkách s baňatými rukávy svátečních bělostných, na ramenou a u krku vyšivaňých košil, křepčili neúnavně, mnozí z nich pravici objímajíc tanečníci, v levici konce třímali dřevěnou »hubatku« s pěnicím pivem, ze které pak tanečníci zavdávali a někteří k tomu všemu podržel za tance v ústech i dýmku.

Slaměnkův první učitel

Na podzim r. 1851 byl zaveden František Slaměnk po první škole, v níž ho po šest let vyučoval učitel Frant. Kobliha. Když byla koncem let čtyřicátých — odchodem učitele Pitrona do Pařovic — uprázdněna radslavská škola, obdržel ji 28letý Kobliha. Předcházela ho již dobrá pověst z Pavlovic. Máje tam druhou třídu, učil, což tehdy bylo na venkově věcí neslýchanou, též (obecným) zlomkům, a rozuměl se, že i při zkoušce se s nimi vytasil. Přerovský děkan P. Frant. Navrátil, výtečný to kněz a národní buditel, požádal mladého učitele, aby mu pro cosi došel na faru, právě když nadiktoval příklad z dělení zlomků. »Však pan rektor příklad ten se žáky vypočítá,« míní. Ale nevypočítal; pan rektor Jan Příborský neměl o zlomcích ani potuchy a byl na velkých rozpacích. Nezbyvalo než počkati na pana učitele, a pan rektor nemohl do smrti zapomenouti, že jeho pomocník zavedl na jeho škole tak zbytečnou novotu. — V Radslavicích zůstal Kobliha až do r. 1871, odkud po smrti rektora Příborského se zase dostal za nadučitele do Pavlovic, kdež horlivě působil až do r. 1876. Nejstarší jeho syn P. Ant. Kobliha byl vikářem při metropolitním chrámu v Olomouci.

Za starých časů, dle výpovědí mého děda, bylo zvykem, že na každém poli byl pěstován jen jistý druh plodin, tak na př.: na »Předních čtvrtích« jen žito, na »Zadních« jen pšenice, což se střídalo. Okopaním bylo málo, za to se pěstoval brách a hodné lnu. Domáci spotřebovali ložního prádla, spodního prádla a pytlů se kryla z vlastní výroby (až na tkani) a ještě se na jáře mnoho lnu odprodával. Jen košíle se kupovaly. Také pamatují přástky, kde se scházely babičky, hospodyně a děvčata večer ku předání lnu, kde bývala vždy velká a rušná beseda. Zpívalo se, vykládalo se a »premléla« se celá děcina. »Přástky« se střídaly dům od domu. V letech 1880 a později se začala pěstovati ve větším měřítku cukrovka, která se vozila do Lipníka a Přerova, později pak do nově zřízeného cukrovaru v Prosenicích. Také chov dobytka se zveleboval.

Zemědělský dělník měl za svých mladých let hodné práce. Nebylo strojů, vše se dělalo ručně, jak setba, tak sečení i ruční výmlat obilí — cepem. U sedláků se mlátilo cepem až do vánoc.

Dělník měl v zimě mzdu 30—40 krejcarů, v létě 40—60 krejcarů denně a stravu. V zimě se pracovalo ve stodole od 8 hod. do 4 hod. odpoč., v létě od 7 hod. ráno do západu slunce. Čeledínové, »pacholci«, mívali 50—60 zl. ročně, děvečky a dívky 40—50 zlatých ročně. Byla to malá mzda, ale životní a jiné potřeby byly laciné. Tak 7 vajec stálo 10 krejcarů, 1 kg hovězího masa 35—40 krejcarů. Jeden pár botů pro mne, chlapce, na výročním trhu v Přerově 2 zl. 50 kr.

Do města chodilo na práci jen málo lidí. Do Přerova, kam jsem chodil do gymnasia každodenně pěšky, chodili z Radslavic jen dva dělníci do práce. Do měst školy nechodil nikdo.

Studentů nás bylo pět: pan děkan Směták, říd. uč. Zacpal, říd. uč. Dostalík, býv. učitel Taala a já.

Obecní zastupitelstvo mívalo 12 členů se starostou a radními. Dle starého volebního řádu byly tři volební sbory, rozdělené dle daňového zatížení, takže první a druhý sbor byl obsazen sedláky a třetí sbor chalupníky a domkáři. Starostou byl vždy sedlák. Teprve za mého otce se někteří chalupníci dobrým hospodařením a nákupem polí dostali do druhého sboru. Tehdy se chalupníci a domkáři spojili, takže se stalo, že asi v r. 1886 po staletích byl po prvé zvolen chalupník starostou obce, jímž byl můj otec, který po 4 roky starostoval a udělal velký průlom do starých tradic.

To by bylo tak asi vše, co bych věděl o Radslavicích ze starších dob. Na konec mám jedno přání: necht moje rodné Radslavice ve svobodné republice ještě více vzkvétají a spolurodáci at v nich šťastně, svorně a spokojeně žijí.

Vzpomínky ze školních let 1875 - 1880

Do školy jsme chodili s grymovskými dětmi. Byla to jednotřídka. Učitelem našim byl pan František Študent, rodák z Prusiněk. My jsme říkali již »pan učitel«. Naši rodiče ještě jej titulovali slovem »rehtor«, jak byli zvyklí od dřívějších.

Lavice nebyly natěněné, a měli jsme vždycky radost, když po prázdninách byly umytý a my jsme mohli na nich zase psátí a kreslití »olůvkem« a inkoustem,

přes všechny přísné zákazy pana učitele. Většinou jsme psávali na tabulkách kamínkem, a počítali také na tabulkách. Jakási pýcha se nás zmocňovala, když jsme psali »krasopis« v sešitě perem. Dva druhy per jsme měli: Greinerovo a s »ručičkou« zlaté! Tehdy jsme psali vřude písmem ležatým, nebylo tehdy sporů, který způsob psaní jest lepší, zda ležatý či stojatý.

Nežli jsme vešli do školy, obvyčejně jsme se shromažďovali u Zacpalů v přístavku při jejich domě.

Velikou radost jsme mívali, když přivezli dříví pro školu, a my jsme je měli odnésti a uložit ve dvoře.

Události neobyčejnou bylo, když přivezli p. učitelovi »fortepiano« (klavír). Umístěno je měl ve světnici naproti učebny. Jak jsme poslouchali, když nám na ně zahrál, a když nám dovolil prstem si na něm tuknouti!

Potom nás některé učil při něm zpívati písně pohřební, které jsme potom zpívali při pohřbech.

M. S.

Pozdravy ve škole

Když vskočil do třídy p. učitel, pozdravili jsme jej křesťanským pozdravem: Pochválen buď Ježíš Kristus!

Do školy chodívali na jakousi inspekci a na povzbuzení dětí k pilnosti předšedá místní školní rady anebo starosta obce. Dobře se pamatuji, když nám pan učitel prozrazoval: zítřa přijde do školy pan předseda, naučte se dobře! — A když vskočil do třídy, pozdravili jsme jej: Vítáme vás!

Na uvítanou pana »školdozorce« bývalo často cvičení pozdravu, kterým jsme jej měli přivítati. Zaěl: »My máme tu šest Vašnosti ponižené přivítat«. Při tom nám vždy imponovalo slovíčko »vašnosti«.

Náboženství nás vyučoval pavlovský kaplan P. Antonín Cigánek. Byl to kněz cyrilometodějský, který úctu k těmto věrozvěstům našim všemožně rozšiřoval. Z jeho doby pocházela křestní jména, často dávaná: Cyril, Metod.

Když jsme dobře uměli, zavedl nás za dědinu ke kříži, vytáhl dalekohled a nechal nás jím se rozhlížeti. Byla to pro nás vzácnost, neboť nebylo ve škole tehdy takových pomůcek vyučovacích. Potom nás vždy pobízěl, abychom se podívali na sv. Hostýn. Ten býval vždy obílen, pěkně jej bylo viděti. A tu vždy nám říkal: »Dobře se dívejte! Vidíte, jak tam po zdi lezou mouchy?« A my hle-
děli ...

M. S.

Studentská léta 1881 — 1888

Život náš, studentský, měl mírný ráz. Chodívali jsme se koupat na Bečvu, tam jsme chytali ryby, které jsme potom pekli; a tam nás »naš« neviděli a tož i v karty jsme hráli. Pro převážení na druhou stranu Bečvy býval šlun za hospodou na Vrbovci. Toho jsme používali chítce na návštěvu do Prosenic. Na zpáteční cestě jsme se zastavili ve mlýně »v Hloží«, kde nás student, Vojtěch Ptáček, pozval na vzácná jablka zv. lisabony. Divadla jsme nchrávali. Nebylo jeviště. Obvyčejně dvakrát za prázdniny bývala studentská beseda nebo zábava se zpěvy, solovými výstupy, deklamacemi. Po žních slavnost dožínková.

Chodívali jsme do vesnic na Záhoří vypořádat při podobných zábavách. Rádi jsme cestovali. Jako menší studenti do okolí, na Hejštýn, na Švédské

šance atd. Jako větší studenti jsme chodili do vzdálenějších míst, zvl. na Ma-
cochu, do Sloupských jeskyní a j.

Při tom vždy nás doprovázela veselá nálada studentská. Zaspívali jsme si:

*Študenti, ten se dobře má,
šupajdyja, šupajda,
jen když táta peněz dá,
šupajdyja šup.
A když se mu zle dáří,
šupajdyja šupajda,
pomohou mu faráři,
šupajdyja šup.*

Tanec — a dnes?

Za našich let studentských nesměli jsme tak tančit jako dnes, kdy již ve škole obecně se učí tančit.

Do Přerova přijížděl z Olomouce taneční mistr Hubáček se svou paní a učili tančit a slušnému chování. Do této »taneční školy« směli jsme chodit až ze sedmé a osmé třídy gymnasijsní, a to s povolením třídního profesora a rodičů. Poplatek byl 2 až 5 zlatých. Čtěl jsem také chodit a prošel jsem tatínka o po-
volení a peníze. Odpověď byla: to se můžeš naučit ve stodole a zadarmo. Nedo-
volil. Ale student si ví rady.

V Přerově měl měšťský lesník H. studenta, který neprosplával v učení. Nabídl jsem se jim, že budu jejich Vratislava vyučovat u nich v domě. Přijali mne a platili mi na měsíc 5 zlatých. Tím jsem byl po starosti o peníze. A podpis tatínkův mi zfalšoval náš student Tala a tak jsem přece chodil do taneční školy.
M. S.

Dva dni ve staré škole

I.

Bylo nevlídné, prosincové ráno. Cesta rozblácená, v kolejších stála voda, obloha zatažená mraky a déšť na spadnutí. Okna grymovských chalup byla osvětlena, lidé dávně povstávali a dobytek poklízeli. Děti ještě spaly, jen školáci se budili, protahovali, oči mnuili. Nechtělo se jim do bláta a deště, z teplých peřin do zimy, ale co všecko platno, když do školy se musí blátivou cestou v zimě a dešti. Z Grymova tehdy chodilo do školy v Radslavicích 15 žáků. Tři nováčci, jeden ze mlýna, druhý Patрман ze Starého Vrbovce a ten třetí Francěk Chytilůž z placu.

Grymovské děti nikdy do školy pöhromadě nechoďily. Děvčata se držela pospolu, starší chlapi a malí zvlášť. Tito se volávali. Dva zatloukli u Janásků na dvoře a když jim tetička Janásková otevřela, usedli v kuchyni na lávku a čekali. Bylo to shánění, hledání gati, vest a kabátů, u Janásků měli čtyři kluky, hledání botů pod stolem u trnoží a čepic po koutech, krájení krajíců, mazání sádlem a svazování do uzlíků. Potom ještě sotory a kožené kabele, naposled svrchní kabáty a již s hlasitým pozdravem: »S Pánem Bohem« všichni odcházeli do tmavé síně na náves přes přílazeck uličkou na chodník k Radslavicím. Podle ššebotu a smíchu vpředu ti ostatní už je předešli, ale před školou, když se pěkně rozednívalo, se všichni sešli, bláto s botů seškrabali a síňkou do teplé učebny

vstoupili. Radslavská škola byla malá, vápnem obílené stavení s třemi okny v průčelí, pod šindelovou střechou. Jediná třída se dívala dvěma okny na náves, třetí okno bylo v učitelově světnici, té parádní s klavírem, za níž měli učitelovi ještě druhou světničku, v níž spávali. Do školy se vcházelo dveřmi mezi první a druhým oknem a síňkou, v jejímž koutku stál džber s pitnou vodou. Sem se chodily děti ze třídy napít, když měly žízeň. Ze síňky se sestoupilo malými dveřmi přímo do kuchyňky, kde vládla tichá a hodná paní učitelová. Učitelovi byli dobří lidé. Měli jsme je všichni rádi. Pan učitel Študent byl z Prusinek, paní učitelová byla z Lónova gruntu v Radslavicích. Po vstupu do třídy se děti svlekly z mokrých kabátů a pověsily si tyto, čepice a šátky - vlhákky na věšáky, na zdech přibíté. Lavic bylo ve třídě sedm až osm pro chlapece a tolikéž pro děvčata. V každé lavici sedělo až 7 i 8 dětí, nejvíce v zimě, kdy byla škola natřískaná. Dohromady se děti radslavské školy nesešly nikdy. Také by se v učebně ani do lavic nevešly.

Po Otčenáši začalo vyučování. Počty. Napřed malí z prvního oddělení počítali ústně, zatím co oddělení druhé a třetí počítalo písemně sloupky a příklady z počtenic. Po počtech následovalo čtení ze slabikáře, napřed písmo tišžené, k čemu pomáhala velká písmena na velkých papírových deštičkách. Druhé a třetí oddělení čtlo již z druhé a třetí čítanky souvislé články mravoučného aneb přírodovědného obsahu. Všechny pomůcky, a bylo jich po skrovnu, visely na zdech. Byly to obrázky zvířat, mapy Moravy, říše Rakousko-Uherské, Evropy a dvou polokoulí. Ve skříní za tabulí byla malíčká zeměkoule, ne větší než velké jablko, magnetická podkova a železná kulička s kroužkem na stojánku k důkazů, že se tělesa teplem roztaňují. A to bylo všecko. Dnes byla hodina zeměpisu. Vyvolaní žák si vzal ze skříně palásku, šel k mapě Moravy, ukázal její hranice, větší řeky a hory a o každém větším městě dovedl něco povědět. Třeba že v Brně dělají sukno, že je nad ním Špilberk, u Ivančic pěstují chřest, ačkoli jsme chřest nikdy neviděli, u Slavkovic, že oral císař Josef na poli, sladké dřevo že bujně roste od Popic až k Pouzdřanům, v Prostějově a Šternberku, že tkalci tkají plátno, Olomouc je pevnost, což je poznat ze zubatého kolečka, v Ostravě se kope v zemi uhlí, Valaši že dělají lopaty, hrábě, žebře; na Hané, že je nejúrodnější země. Když jsme to všecko odříkali, bylo poleadne, Otčenášem skončeno vyučování, Radslavští odešli k obědu i pan učitel šel poobědovat. Grymovští zůstali všichni ve třídě, vybalili si z uzlíků oběd. Byl to krajíc chleba s kousek jitrnice, podbradku, uzeného masa, škvarků, buchta neb koláč, ale také jen kousek másla, trnek, tvarohu u důlku, krajice chleba a ovoce. Na záchod chodili žáci na náves, za roh do uličky. Bylo to ve školní zdi položené prkno s kulatým otvorem, vždy znečištěné, pomočené, jehož použil každý mimojdoucí cikán i žebrák.

Po obědě si grymovské děti pohrály ve všelijaké hry. V mlýnky, na barvy, chlapič dělali papírové bouchačky a koničky, děvčata košíčky a tak pěkně a potichu uběhla hodina poleďného klidu. Radslavští se vrátili naobědvaní a začalo odpoleďní vyučování. Dnes to byla mluvnice, určován podmět a výrok, doplnek a přívlastek, psali jsme po tvrdých souhláskách y, malí opisovali na tabulky něco ze slabikářů a pak ještě psalo 2. a 3. oddělení krasopisně ve zvláštních sešitech, které byly všem žákům rozdány, na konci hodiny sebrány, složený a ve skříní ukryty. Sešity, tužky, pera, kamínky, tabulky nám prodával kupec. Sešity měly na titulním listě obrázky slavných mužů: Karla IV. s korunou, Schil-lera, Mozarta a Beethovena, samých německých umělců a básníků. Nic jsme

o nich nevěděli; jméno Beethoven nám připomínalo české 5 h... en. Vyučování skončilo modlitbou a obléčení a obléčení se svrchní šaty jsme utíkali domů. O půl čtvrté se již svečevalo, řídké bláto se lepilo na boty a šorně, takže ani po měkkém chodníku, ani po rozbrzdělé cestě nebylo lze se do Grymova dostat. Obcházení jsme travní cestou a již potmě jsme se vraceli hladoví do svých domovů.

II.

Bylo červenové ráno. Slunce již hezky vysoko vyskočilo nad Heištýn, obilí se metalo, grymovští žáci se po chodníku ve třech hloučcích ubírali do školy. Všichni bosí, chlapci bez čepic, někteří bez kabátů, vest, jen tak v kalhotkách o jedné šli a sotorem na špagátě. Děvčata bývala vždy čistě obléčena v pestřích šátkách a vyžehlených šátkách. Neměli naspěch. Pan učitel byl na pohrbu a před devátou se nevrátil. To radslavští žáci dobře věděli a nikdo z nich do školy ještě nešel. Bylo úterý, v Přerově trh, někteří s rodiči jeli hlídat koně a vůz, jiní za posilkami, ke kupci a pro maso, takže jítí ještě dopoledne do školy už ani nestálo zato. A když se ještě daleko na cestě od Pavlovic objevil pan učitel se svíčkou v ruce, daly se skupiny děvčat a žáček u kaple a u potoka chvatně na útěk do školy. Vyučování sice začalo hned, jen co se pan učitel navrátil a sváteční kabát vysvětlil, ale mnoho toho již nenaucil. Více se zabýval s malými, než s velkými žáky, jichž mnoho chybělo a ti, co přišli, byli roztekání, nepozorní, družičky do školy nepřišly, vyučování pokazeno. Tak uběhlo školní dopoledne. Oddělení první již četlo v slabikářích psané písmo a tisk mimo ty slabochy, které nestačily a byly určeny, že budou první školní rok s nováčky po prázdninách opakovati. Do gymnasia z oddělení druhého neb třetího zřídkka kdo odcházel, do reálky a měšť. školy nikdo. Ani těchto škol na okresu nebylo. Bylo již před dvanáctou, když vyběhly děti ze školních dveří na náves a tu se zase po obědě o půl druhé byli pohromadě ve třídě. To byla chvíle, kdy se lidé rozběhly na všechny strany k obědu. V největším kvapu utíkali Grymovští, aby vraceli z polí, dobytek z pastvy, všechny zvonky na věžích kaplí v okolí zvonyl poledne, všude samý kvap. Oběd byl někdy uvařen a někdy se snědl také nedovarěný. A zase do školy po vyhrátém chodníku mezi vlajícím obilím. Děvčata, vždy poslušná a pořádku dbalá, šla bez zastavování do školy přímo, ne jak chlapci. Ti si umyslili, že půjdou ke škole potokem. Bylo v tom kus romantiky i osvěžení. Vyhrnuli si kalhoty vysoko nad kolena a vyzkoušeli kdejakou propast při nízkém břehu potoka. Pastýř honil krávy, kozy i vepré potokem. Mnohá kráva zapadla tíhou svého těla jednou nebo dvěma nohama do bařna při běhu, a chlapci, jdoucí proti proudu vody, vyhledávali tyto díry jako propasti. Bylo to veselost a radost z každé nové objevené propasti, byla to chvíle bez starosti. Nikdo nezapomněl, že třeba přijít do školy včas, aby nebylo zle. A bylo — a jak! Ti nejstarší z chlapců již pod školou honem se umývali a gatě shrnovali, rychle pospíchali do třídy, aby přišli před modlením. Kdepak! Třetí oddělení již četlo slánek Kukačka a pan učitel něco si u stolu psal. Když první turisté k překvapení a podivu ostatních žáků do učebny vkročili, pan učitel se obrátil a řekl: Klečte! Poslechli a klekli. Za chvíli přišli noví dva a zase tři opozdílci a ti již bez nařízení si za ty přední klekali. To už byla celá grymovská parta pohromadě. Teprve když již usedali na paty a dávali si pod zadnici čepice a klobouky, pokud je měli, a vyučovací hodina se změnila, zahromoval pan učitel a ukázal

ruku do lavic: At se vícekrát již nestane, aby přišli pozdě a rušili vyučování. Následovala půlhodina zpěvu. Napřed první oddělení zpívalo píseň: Neboj se maminko, ani ty tatínku, že já si učím polápu hlavinku, pak píseň o bednáři, při níž pracovala hrdla současně s písní, Tluče bubeniček tluče na buben, nato druhé a třetí oddělení dvojhlasně: Jak milo v háji dlkíti, Písně - dcery ducha mého, Přijde jaro, přijde, Krásný hled je na ten boží svět, Moravan jsem a ještě jiné a jiné. Zpívali jsme rádi s nadšením a zápatem. Tělocvik jsme nikdy nemínvali, ani prostrná venku. Po zpěvu jsme odříkali násobilku, takže my, malí, jsme uměli násobilku do 100, ale sečítati 45 a 9 jest 54, to jsme ještě nedovedli. Paměť byla našim i páně učitelovým výborným pomocníkem. Vyučování se skončilo Otčenášem a po něm byly půjčovány knížky ze zákovské knihovny těm, kteří v létě o ně ještě stáli. Naše školní knihovnička byla počtem svazčků chudoučká, ale byla přece. Byly to překlady z německé sbírky Kristofa Šmída. Klenotník Guruba, Jak si usteleš, tak si lehneš, Zrněnka do srděnka, Lavina a Robinson to byly názvy povídek, které jsme rádi četli a na které jsme dlouhé týdny čekávali. Výpůjčky zapisovala a v pořádku udržovala některá z nejstarších děvčat. Návrat ze školy odpoledne domů nebyval společný. Kdžto chlapci již vycházeli uličkou do dědiny, vycházela děvčata teprve z Radslavic. Však do večera je dlouhá a všechna obvyklá práce denní se ještě podělá. I na vykupání v čisté, zelené vodě bečvanské zbudě dost času. Teprve když stáda krav, veprů a husí se vrátila z pastvy se zapadajícím sluncem nad Žebračkou do dědiny, když se nalítal večeráček v soumraku chlapcům do omrzení, teprve když na lukách umkl gecavý hlas chrásáta, končil před pálností den velkolepým koncertem stotisíc žab v radslavském jezere a Hlínkách, končil den hymnou díků Tvůrci přírody, na kterou se do smrti nezapomíná.

Vojtěch Ptáček.

Vzpomínám Tebe, rodná visko!

Jsem rodačka z Radslavic. Dnes jsem již stará a vlasy mi stárim zbělely; jen vzpomínky na tebe, má rodná vesničko, mi v paměti nevybledly. Bydletl jsem blízko domku, kde se narodil František Slaměník. Jíž tehdy mi tatínek říkával, že se z něho stane významný muž, na něhož budou Radslavští dlouho a s hrdostí vzpomínat. To ostatní, co se o něm vyprávělo, jsem tehdy ještě nechápala.

Nejraději jsem chodívala s děvčaty za dětinu k rybníku, kde často tábořili cikáni. Líbil se nám jejich pestřý kroj — mívali tolik děcek — a to nás právě velice zajímalo.

Také jsme si často hrávaly na práhu u domku v kamínky, ale obyečejně jsme nedohrály, přišli kluci — kamínky nám rozházeli a nás potáhali za copánky. Když jsme šly žalovat, tak nám maminka ještě přidala a byly jsme porovnány.

Před našim, na trávníčku, jsme si hrávaly na pomněnky; chytily jsme se za ruce, udělaly kolo a při tom jsme zpívaly:

    Za tou naší zahrádečkou,
    na tom pauském tboči,
    modrají se pomněncečky,
    zelená se klokočí.

Maminka nám říkávala: »Přestaňte mi s tím zpěvem, nebo mi uši prasknou!« Ale my jsme dováděly a skotačily celý den, až nás maminka zahnala po klekání na pec.

Jště dnes slyším ten milý hlas zvonku a vidím modravé šero, které polehoučku přikrývalo rodnou vesničku.

Kdyby se tak vrátily ty chvilky bezstarostného dětství, zazněl ten maminčin teplý hlas, zavapanula vůně naší rodné chalupy, tu bych na tebe, má vesničko — a Vás Františku Slaměníku — snad ještě více vzpomínala.

Andělína Otáhalová, roz Výchuchalová, t. č. v Prusínkách u Přerova.

Radslavice a Grymov za starých časů

Před 70 roky tvořily obě vesnice jednu obec. Grymov byl tenkrát radslavskou kolonií či osadou. Grymovští si zvolili radního, který ve službách obecní rady a zastupitelstva osadu zastupoval. Za vlády císaře Josefa II. býval tu panský dvůr, majetek olomoucké kapitoly, spravovaný správcem tršického panství, a nedaleký mlýn Hloží pro dvůr a blízké dědiny mlel, šrotoval, kroupy a kaši dělal. Když pak takové menší dvory rozděleny byly v malé rolnické usedlosti - familie, povstala osada, která obdržela jméno Grymov po správci tehdejších Grimmoví, podle správného českého pravopisu Grymovem nazvaná. Stálo by za zjištění, odkud první kolonisté do této osady se přistěhovali. Všecka původní jména jejich byla česká až na jediné jméno Richtu, kterýž rod po meči vymřel. Raška, Chytil, Spáčil, Nedoma, Šobesta, Ryšánek, Machač, Jirk, Duda, Jemelík, Valenta, Janásek, Zamazal, Ptáček. Jaka to čistá, krásně zvonivá jména česká. Nemli těchto jmen v Radslavicích, Sušicích, Pavlovicích, Kozlovicích, Prosenicích, je to důkazem, že se žádný grymovský ženich na grunt či chalupu do těch dědin nepřijel, protože měl málo a že ani chlapi těchto vesnic si pro nevěsty do Grymova nechodili, protože nevěsty z familií měly malý přínos. K muzikám na Nový Vrbovec se mládež celého okolí ráda scházela. Tančilo se, muzika hrála, hospodský do plechových cimentů pivo točil, špunty ze sodovek do vzduchu lítaly, veselo tu bývalo, zvláště když přišli ze Záběčví mlynářští chasníci, ale pro nevěsty si do Grymova přijít — to ne, ty mývaly málo. Grymovští se ženili a vdávali mezi sebou a proto v jeden čas bylo v Grymově sedm Spáčilů a sedm Ryšánků. Spáčili byli: Vinc, tabáčník, Lojzek, Spáčilovy roby, Josef ve mlýně, tchán mlynářův a tento v čísle 20, Osecký Spáčil, co se odstěhoval do Pítkova a Koncový Spáčil, kde bývala křesťanská cvičení. Ryšánci měli tyto přídomky: Kót, Krýčo, Stannin, Lojzek, mistr stolař ve výměně u Chytilů, starý Ryšánek, dovedný krejčí a muzikant a jeho syn Leonard, flétnista, houslista, kupec a krejčí umělec. Žádný krejčí v okolí neušil tak pěkně šaty, jak je ušili mistři Ryšánci.

Když grymovští chlapi neměli doma nevěst, jezdili si pro ně do Rokytnice, Majetína, Pavlovic, Kladník a vyváželi své ženské zboží a to bývalo zřídká kdy, do Vinar, Radslavic, Pavlovic, na Veselíčko; nikdy do Sušic, Prosenic, Kozlovic, Tučina.

Hospodští na Novém Vrbovci byli tažní ptáci. Často se střídali. Hospoda bývala často v prodeji. Nejděle točil pivo hostinský Lipner, který také na jaře a na podzim převážel lidi na člunu na prosenickou stranu a nějaký groš si při-

vydělal. Ale v obci nebyvalo ani řezníka, kováře, ševce a bednáře. Čizmy a vysoké boty kupovali tátové chlapcům na jarmacích v Přerově a potřeboval-li kdo juchtovítce, dával si je mistru Kumatovi v Lipníku ušít. V těch starých dobách nebylo v Grymově hoferů; na familiích o 20-30 měřících poli hospodařili jen usedlí familiantí. Pro hofery nebylo ani bytů. Ale přece před 70 roky byli tu dva hofeři. Ptátka přišel za Šteflem z Valašska, byl nádeník a pak hofer Krátký. Ten nedělal nic a přece si panský žil. Nikdo nevěděl z čeho. Vysedával v hospodách, hrál v karty a doma guláše voněly. A lidem to vrtalo v hlavách, jak někdo bez práce dovede být pěkně živ.

Když Grymov byl povýšen na samostatnou obec, dostal razítko a starostu. Mezi prvnými volenými starosty byl hložský mlynář Ptáček Razítko bylo, ale nebylo barvy. Ukázala se potřeba pfitisknout razítko na nějaký spis, vysvědčení chudoby, úmrtní lístek. Starosta přidřel razítko nad čadícím píaménkem piechové lampičky a když se začádlilo, pfitiskl. A vyhovělo to.

V Grymově mývali dvakrát v roce hody. Na sv. Jana Křtitele a na svátek sv. Rosalie. Ty první hody 24. června byly slavné a pro celou obec radostné. Večer před nimi zapalovala mládež u sochy sv. Františka oheň, pálla a vyhazovala do povětří hořící metly, čarodějnice. Příštího dne byl na obecním kočáře přivezen p. farář, kostelník s ministranty, v kapli sloužena slavná mše a kázání, pak býval sváteční oběd. Toho dne nikdo z obyvatel na poli nepracoval. Slavnostní nálada byla všeobecná, ale muzika k tanci v hospodě nehrála až v císařské hody. Toho dne byli všichni lidé přítomni mši a z každé chalupy linula se líbezňá vůně pečeného masa a koláčů, nosilo se z hospody v bílém malovaném džbáně šátkem zakryté pivo. Zpěv při mši jako vždycky při pohřbech, procesích a pouťích obstaral stařeček Šobesta. O sv. Rosalii mše v kapli sloužena nebyla. Kdo chtěl slavit malé hody, musel na mši do farního kostela v Pavlovicích.

Pohřby mrtvých v Grymově vypravovány byly za účasti celé obce. Zemřelo-li dítě, panna, mládenec, bývali družbami, družičkami chlapi a dívky z celé obce. U kříže před mlýnem bylo rozloučení, po něm staří lidé s malými dětmi se vraceli domů, zatím co průvod s mrtvolou na mářách, za hlasu zvonku na vířce kaple, ubíral se polní cestou k Radslavicím. Grymovský zvoněk měl vysoký, tenký hlas. V okolních dědínách se mu smávali. Prý zvonil: Tluče pepř, tluče pepř.

Mezi Přerovem a Lipníkem nebylo přes Bečvu dlouho mostu. Jezdilo se na prosenickou stranu přes proud u Vrbovce a na hráz k Podolší u Lipníka také přes plytký proud Bečvy, v místě, kde byla mlčká ražinka povozy se spřícením na druhou stranu k Podolší, Oseku a Lipníku. Když pak v 80. letech minulého století chystali se rolníci ke stavbě akciového cukrovaru v Prosenicích, vyměřena byla silniční spojka mezi Radslavicemi a Malými Prosenicemi a postaven nad Hlaldou v Rýně nový dřevěný most.

Jž vyšlo z paměti, kdo ten most stavěl. My, tehdy malí kluci, jsme hleděli, jak beranem vráželi do dna řeky dubové piloty a při tom si zpívali: Er muss hincin — zweite besser, dritte gut. Nevěděli jsme, že dělníci zpívají německy a proč tak. Snad jen proto, že partafira to chtěl a tak je tomu naučil. Malíčkost, ale mnohohlavná.

Novou spojku a mostem otevřelo se spojení východu se západem, zkrátal a zlevnil se dovoz řepy do cukrovaru, cesta na trhy do Lipníka, pro palivové a stavební dřevo do lesů nad Horní Újezd, pro vápno do Radvanic a mlýnu

v Prosenicích a Podolí. Hloží se svou troškou vody mělo ještě dost práce se šrotu, kroupami a kaší, s konopným a lněným olejem na omaštění buchét v postě a svícení, jakož s hruškovým a jablkovým burčákem, který si k dobrému popíjí při zabíjačkách a k uzvenému v dlně tlačí.

Uofitěch Ptáček.

Kluci - vojáci

Za mých prvních školních let jsme podnikali klukovská válečná tažení proti sousedním vesnicím. Celý týden před nedělí, stanovenou pro velkou bitvu, bylo mnoho práce s přípravami. Dělalý se dřevěné šavle, pušky a papírové čepice. V neděli se již ani mnoho neobědvalo v samém napětí příštích událostí. Pak se po vojensku vyrazilo na bojiště, kde nepřítel již očekával. Urputně se bojovalo, nehledíc ani na nějaký šram nebo bouli na hlavě. Klomilo-li se vítězství na stranu nepřítel, zasáhli starší z přihlížejících. Pak se slávu jsme opouštěli bojiště a hrdě jsme po boji usínali. Neslavně však bývalo zakončení příští den ve škole. Vyšetřování a nošení šavlí a jiné výstroje do školy. Po vyšetření pak zasloužená výplata, tehdejším pancem řídicím Veselým nebo p. učitelem Taufrem. Přesto však bojovný duch v nás zůstal a po čase se tažení zase opakovalo. Tak z nás mladých, vyrůstali dobří vojáci.

Kučera Antonín, podúředník ČSD. M. Prosenice č. 47.

Jdeme do přírody

RNDr. JINDŘICH ZAPLETÁLEK

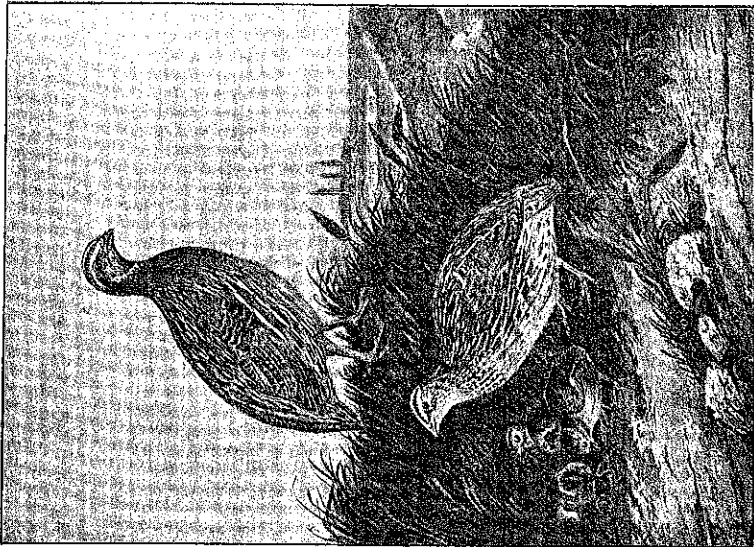
(O přírodních poměrech a životním koloběhu na Radslavsku.)

Ti, kteří se k nám chcete přidružit, neobávejte se. Nebude přitom utčené a ze široka pojednáváno o různých přírodních objektech. To proto, poněvadž, jednak naše Radslavsko je na přírodní zvláštnosti chudé a pak jeho obyvatelé, jako všichni domorodci žirných rovin, bývají lidé naveskrz praktického životního ná-zoru a učnou teorii odmítají. Kůň, kráva, řepa, prase, pár piv a taročky, toť podstatné objekty z přírodopisu člověka s kladným postojem k světu, jemuž nadto je těžko pochopitelná ona neúmorná horlivost takového přírodobedatele, s jakou se pachtí po lesích a lukách za neužitečnými chrobáky, kdyžž lze daleko užitečnější živočichy zavítit do chlívků a v klidu konati pozorování o přeměně bramborů ve špek.

Vyskytnou se však i takoví mírní, tiší nadšenci, zasněné tváře, kteří dovedou přírodu i niterně »zažítvat« (nebudíž myšlena vepřová se zelím!), kteří nemordují všecko, co se hýbe, jimž srdce lká nad olámanou lípou či šestikvým keřem, pro něž polní kvítí není jen potvorným plevelem, bublající potůček obyčejným přikopem a řada stářických vrh hromadou roští na otápku.

A s takovými si chceme vyjít do Boží přírody, do polí, usednouti na mez, rozhlédnouti se po našem kraji a zamyslet si se nad všelikými proměnami, jimiž prošel od dob nepředstavitelně dávných až po časy naše. Devonské vápence na Žernavě a u Radvanic jsou svědkové mořského dna, na němž se tyto uložily před miliony

Koropteví rodnice

let ze skořápek mořských živočichů. Travertin tučinský je také druh vápence, ale ten se usadil ve vodě sladké činností vodních rostlin v době geologicky nedávné. Droby u Veselicka a břidličnaté horniny Oderských hor se rovněž ukládaly jako písčité a bahnité nánosy na okraji tehdejšího moře, a to ještě dřívě, než kamenouhebné pralesy hornoslezského revíru byly připraveny k zuhelnatění. Když pak nastala bouřlivá doba zemských převratů, v níž byla navršena nejvyšší horstva světa, propadla se také ta část povrchu zemského a vzniklo korytovité údolí řeky Bečvy a celá t. zv. Moravská brána, zajmávající hranice v mnohém ohledu. Zřetelné stopy v našem údolí zanechala doba ledová. Tehdy obrovský ledovec pokrýval celou sev. západní Evropu až po pohraniční horstva česko-moravská, vybíhaje svým jazykem až k Hřanicím. V té době byl i náš kraj pokryt tundrou, na níž pravěký jeskynní člověk lovil mamuty.

Zbývají koster a různých nástrojů, nalezených v cihlářské hlíně u Předmostí, umožňují nám jakousi představu tehdejšího života. Doba ledová však nebyla trvale stejně chladná, ale měla i teplejší mezidobí, v nichž počal okraj ledovce tátí a kalné vody z něho se valily údolím Moravské brány. Takto byly naplaveny vrstvy štěrků, provázející do ní tok Bečvy, v podobě t. zv. říčních teras. Břehy jedné nižší terasy jsou zřetelně zachovány mezi »Hložím« a »Mesly«. Jiná terasa je lemována krivolakým a nápadným břehem, táhnoucím se od přerovské kapličky až k Novým Dvorem, kde se vytrácí.

Když ledovec roztál a vody opadly, utvořila se řeka Bečva, jejíž klikatý a rozvětvený tok se vinul mezi luhovými lesy, nivovými lukami, vrbinami a bažinami. Mnoho dubových mumií, z těch dob pocházejících, bylo vykopáno při její regulaci a ještě více jich dosud leží v hloubi země.

Než naše končiny byly již od nejstarších dob osídleny a zemědělská činnost úplně změnila původní vegetační ráz. Původní lesy a louky skoro zmizely a všude zavládla širá pole — »kulturní step«.

Regulaci byly břehy Bečvy napřiměny a z původního toku zbylo jen několik tůní a stěpých ramen. Poslední zbytek luhových lesů je zachován v Žebračce a v roztroušených vrbinách mezi Přerovem a Lipánkem. Nivové louky při Bečvě již dávno ztratily svůj původní ráz i rozsah. Pastviny zmizely beze stopy.

Po bažinách a jejím osazenstvu zůstaly jen názvy nynějších pozemků, jako: Hlušínky, Bogdalice, Rybníky. Častý výskyt rákosu na polích v Hřbách je rovněž památkou po někdejších slatinách, podobných Černavám polabským. Remíz »Katorová« je další troskou původní přírody. »Hlad« po půdě však neustává a nadále vykazuje z luk i vrbin nová sousta.

Scelováním pozemků byl vzat koroptvičkám domov v podmezí, s posledním trnkovým a šípkovým keřem zanikl i švehol ptačí, křivolakým potokům a cestám byl vyhraněn přímý běh, mnoho stromů bylo podřazeno a mnoho jich pomohly odklidit mrazy posledních let. Kanalisace odstranila pestré býlí z návsi a ta čistá voda v potoce, spolu i s rybičkami, někdy navždy odplynula. No, všude je patrné, že civilizace je na nezadržitelném postupu a příroda je racionálně usměrňována k jedinému cíli, t. j. k hmatatelnému užtku. Přibývá betonu, železa, rovných linií a ubývá zeleně a organického života. Snahy okrašlovací a přírodu upravující všeobecně pronikají z měst i na venkov. Přesto však měšťáci, obsypáni nejvybranějšími plody lidské civilizace, utíkají se zotavovat do hor, kde je příroda rukou lidskou nejméně dotčena.

Působením různých činiteľů nabyl náš kraj dnešního vzhledu a má ráz kraje s nejprokeřejším zemědělstvím, jež zachovává svůj pravidelný roční chod v souladu s chodem slunce.

Dokud mrazivý »Polák« skučí a zametá snh po střechách a návsi, tehdy ještě všechno živé hledá teplý úkryt nebo je ponořeno v hluboký sen. Jakmile se však převálí teplý vítr přes Dunaj, rozpuknou se ledy a Bečva je odnáší k moři. Návstává všeobecné tání. Všude je plno louží a mokvajícího sněhu, v němž se brouzdá maškarda s voděným medvědem. Stoupající hřejivost slunce však brzy rozptělí i poslední umouněné závěje a jarní vánky počnou osušovatí rozhrdělá pole. Zajíc pokračují ve svých rejdech a nad starými rameny Bečvy kroužívali hejna divokých kachen, hledíce zapadnouti někam do rákosí. V plotech a zahradách sýrkorky hlučně oblaňují svým tsi-tsi-tá, že už je tomu tak, a že se začne nový život. A vskutku, nad opustilými hroudami počne pojednou jásati skrivan a z plného srdce se snaží své družce vyzpívatí píseň o nesmírném štěstí. Špačci, pátrající po žízálách, horlivě propichují travník a kosi v parcích melodickým chvalozpěvem oslavují předčjatí. Smahem pak počne posílá jara přibývati; včelky s babočkami obletují kažužinky; jehnědy lísek a olší rozšívají po větru svůj zúrodňující pyl a vrábci, kteří se dosud hašteřili v hromadě proutí, počnou obsazovatí rodné byty. Když pak doba pokročí až k sv. Josefu, tu už jsou pole připravena, aby přijala novou setbu. Po cestě pak drnčí vozy, sečí stroje a válce, drenážový přil-

kop veselé bublá, na jeho okrajích vykukují první zlaté blavičky podbělu a nad polem se roztahuje dým ze spáleného pyru.

Přestože se v tu dobu ještě často přechně sněhová přehánka, bývá to již poslední vzdech přemožené zimy a objeví-li se kluci s kulíčkami, je návrat jara zaručen. Mládež vůbec hraje na jaře hlavní roli. Pohřbívá v potoce smrtku, což symbol slovanské bohyně smrti, Morany, a přináší do vsi na opevněné mají nový život. Hry, skotačení, křik, píšťalky, kočky a tatary s klapačkami jsou znamením, že nastaly velikonoce. V zahradách rozkvétají růžová poupata meruňk a žluté zvonyk forsythií, na trávníčku štěbetají housátka a drobné dítky vášnivě vyhledávají ve vrbinách fialky i koťčky.

V kudlovském lese i Žebračce zavání lýkovec a probuzená půda se tu pokrývá koberecem bělostných sušenek, modrých ladonek, petrklíčů, dymnivek, sasenek a postupně novými a dalšími dítkami Vesny. Na nivách volá kukačka, nad polem veselují rybářky a když zašveholí první vlašovice, je jaro v plném proudu. Zahrady i louky jsou oděny v roucho svatební. Za večera bzučí chrousti, z »májové« se vracívají stařenky a za humny se ploužívalí podvojně stíny milenců, přivábené magickou silou měsíce.

Sv. Duch i Boží tělo bývají slaveny uprostřed ševců, pivoněk a kalín. V polích zatím trvá horečný růst, dokud se tato nepromění v rozvlhčný oceán klasů, přes nějž vítr unáší oblaka zúrodňujícího pylu.

Po Božím těle podnikávají již kluci výpravy k tradičnímu místu na Bečvě »U čtyřech kolíků« a při koupání chytají pod kameny drobné rybky, často se rozhlízejíce, zda se od břehu neozve hromování hlídače.

Když zavoní lípy, jezdivají fúry sena nebo jetele a kvapem dozrávajcí třesně věští, že i žně se pomalu blíží. Každým dnem je barva polí světlejší a datum 15. července bývá všeobecným povelem k žatvě. Kosy, ženci, sekáci, žací stroje, fúry s povříslý, proudy potu, žíznuvává hrdla a nekonečné řady mandelů, to jsou ty naše žně.

Bývajjí dny, kdy výheň poledního slunce roztopí vzduch jako v peci a kdy se toužebně čeká na hlášení žluvy. Ta když zavolá, zvedne se »dolní« vítr, vlašťovky se stáhnou k zemi, ovadí jsou nesnesitelní, obloha nad Žernavou zeseďíví, vyvalí se modrošedé kupy mraků, zahučí vzdálený hrom a tu je na čase klidit se domů. Běda však tomu, kdo vzdorně oťálí. Prudká vichřice zvedne všechen prach, zle si zařadí mezi stromovím, a již se to leje v celých proudtech, a kdo se nemyl, je zdarma vykoupán. Rozmetané mandele, poválené obilí, napadané ovoce, uprané kanály a promoklé košile, to je bilance takové přírodní očisty. Mnohdy však nebesa vydávají pršku mnoho dní a tu se proudy Bečvy rozmohou i přes koryto a počnou svážetí úrodu místo hospodářá. Po návratu jasných dnů fúra za fúrou vyprázduje pole, až zůstanou holá strniště, na nichž tu a tam kláskuje chudbná babka.

Slunce stále více zkracuje svou denní pouť a noční chlad utkává z vodních par nad Bečvou mlžný závoj. Připomínáje, že byl překročen nový časový mezník, svátek sv. Anny. Houbafí se vracívají z Kudlovského lesa a jejich kořist bývá časová. Záleží to na jejich sběratelské odbornosti a také od těch kolegů, kteří štvaní pudem nitřnosti, zběsile rozkopávají každou neznámou houbu, olupující podzimní les o poslední ozdobu a druhé o bohatší kořist.

Je po žních. Po vesnici se ozývá za dne hučení mlátiček a za tichých večerů cvičení drobných sarančat. Pole vydata svoji úrodou a předkládá jí i sad; bílé

i růžové astrachány (ječmínky), jakubinky, pražanky, nejrůznější odrůdy sliv a postupně nové další druhy. Kradmo se plíží podzim. Nejprve vysuší otavu, pak rozeseje po lukách bílé květy octinů, švestky ojíjí modří, mezi zeleně listů přimíchá žlutí i červení, roznese po kraji stříbrná vláčna babího léta a v postraní maslouchá hluchým poradím sněmujících vlaštovek. Od brambořišť se šíří pach zralosti a nově vzešlá rež se zalévá nachem mladosti. Po bramborech přichází na řadu řepa. Bývávají ještě tiché a krásné dny, častěji však to bývá kampaň deště a bláta. Sladkost této plodiny musí být vykoupena dřinou a hořkostí.

Žluté listí stromů již spadlo, ptáci v dálku odletěli, pole zpusťla. Je to pole ještě jedno pole, které se v ten pozdní čas zaskvívá v bělostné kráse. Je to pole neorané, pole míru a klidu, na něž se odebrávají ti, jež navždy opustili pole osévané. Tu, uprostřed bělostných koulí chrysanterm a plápolajících svěc, dřímají svůj věčný sen a nad jejich posledním přibytkem v modřibách dumají černé postavy pozůstalých. Valící se mlhy, hejna havranů, blátivé cesty, to vždy se vracívá v ten smutný dušičkový čas.

Dny se nadále rychle krátí, noci dlouží, sýček volá důtklivěji a praskání bičů oblaňuje příchod Mikuláše. To už také první sněh obilil celý kraj a mnozí ptáci se opět přiblížili k sídlům lidským; chocholouši rozkutávají koňské kobližky, strnadi se paběrkují ve slámě u stodol, strašky skřehotají po zahrádách, ale zajícům o kolovém honě připadá »černý pátek«.

Životní pouť roku je pomalu skončena a celá příroda se brzy ponoří ve večerní klid. A tak v tomto koloběhu plyne rok za rokem, stále stejným pořadem, jen lidé a pracovní technika se časem mění. Dávno tomu, co hospodář rozseval z loktuše, sekl jen hrabíci a mlátil cepem. Po týdenním pak lopotení, jako pokorný sluha Páně, přicházel do jeho chrámu, aby mu v písní vzdal díky za požehnaní. Když pak jeho hlava zestárala a on ustoupil svému nástupci, často se vracel ke svým polím a usednuv mezi mateřidoušku, pohlížel k žloutnoucím horám, za plujícími mraky a v dálku odlétajícími ptáky, aby si připomněl, že i jemu již nastal pozdní život, a že se musí chystati na cestu do neznáma.

Vy, moderní hospodářové, máte nyní ve službách nejrůznější samočinné stroje, motory, výzkumné laboratoře a proto zajistě i vaše stodoly, chlěvy a sýpky jsou plnější. A tu, kdyby, jak píšeš o rodných brázdách píše, některý z těch vašich předků z hrobu vstal a přišel se vás zeptat, zda i vaše srdce jsou plnější štěstím a spokojeností, co byste mu asi odpověděli?

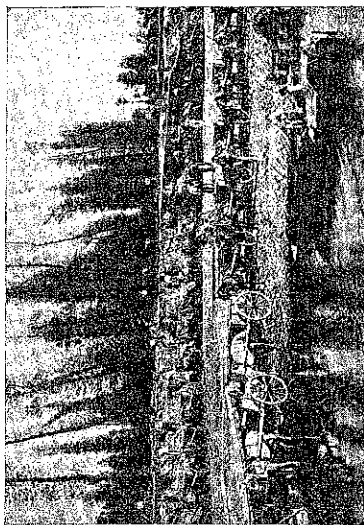
Živelní pohromy

Největší záplava postihla Radslavice v r. 1880 zrovna o žních, kdy se přihnulo Bečvou i Libuškou tolik vody, že sahala až k samé vesnici a po Rybníkův kopec. Grymov jako ostrůvek oblit byl kol dokola vodou.

Rok 1891 byl rovněž neobyčejně mokrý, se všech stran se stékaly vody na zdejší polní tratě. Bečva i Libuška několikráté vylily. Požatí obilí porostlo, cukrovky většinou vymokly a nemohly být pro mokro obdělány, zemáky nebyly téměř žádné. Mnozí rolníci byli nuceni kupovati skoro po celý rok mouku, zvláště režnou, a brambory.

V roce 1893, ať v celém okolí nepršelo, ba dokonce sucho panovalo, vystoupila

Regulace řeky Bečvy

Bečva z břehů a to dosti značně, takže veškerá obecní luka a pole na Novotících a Přitřezích byla zaplavena. Sena, pokud byla posečena, vodou odnesena, trávy pak zalaty bahnem.

V roce 1896 nastaly v jarní době deště, které trvaly jeden a půl měsíce a na- dějnou úrodu zkazily. Obilí nemohlo být do stodol svezeno, zvláště větší hospo- dáři byli nuceni nechati velkou část úrody v dešti na poli, čímž mnoho obilí po- rostlo. Také co do stodol vlhké svezeno, vesměs se zkazilo. Zemáky většinou shnily. Ovoce téměř nebylo. Dne 30. srpna 1896, po průtrži mračen, vystoupila Bečva opět, a to do takové výše, jak se již od roku 1880 nestalo. Tím utrpěli nejen jednotlivci, ale zvláště obec radslavská škody nemalé.

Rok 1897 přinesl opětovnou pohromu. Na jaře, pro stále deště, nemohlo být včas zaseto, takže se sešlo ještě v květnu ba i v červnu. V době žní obilí, kromě rži, všechno porostlo. Od 30. července až do 3. srpna 1897, kdy právě ječmeny a pšenice byly posečeny, Bečva opět vystoupila z břehů, voda mnoho posečeného i svázaného obilí odnesla, ostatní pak zkazila. Poněvadž opětné srážky nepřestá- valy, vylévala voda ze všech příkopů na všech stranách. Obilí porostlo i na sto- jatě, zemáky a cukrovka v poněkud mokřejších půdách shnily. Ovoce kromě švestek také nebylo.

Těmito dvěma mokřými roky (1896 a 1897) ocitlo se mnoho rolníků ve velice tísní a jistě pochopíme snahu rozumných zemědělců po odvodnění, v r. 1898 pro- jevovanou. Odvodnění, započaté v září 1899 a dokončené koncem roku 1901, druhé v r. 1914 započaté, teprve však po světové válce v roce 1920 ukončené, osvědčilo se při dalších mokřých letech skvěle. Zato Bečva hrozila skoro každý rok zkaziti slibnou úrodu. Tak vystoupila opět v roce 1901; v roce 1902 pak dva- krát: na jaře a přede žněmi, takže způsobená škoda byla velká.

Dne 28. října 1930 napadlo mnoho sněhu na horách. Ten a skoro denní lijáky způsobily, že 31. října 1930 v 5 hod. ráno vylila Bečva úplně z břehů a krajina skýtala obraz velkého jezera.

Staroba mostu v »Rýně« a počátek regulace Bečvy. Na jaře r. 1903 započato se stavbou mostu v Rýně a v červnu 1903 s regulací řeky Bečvy na pozemcích radslavských — průpíchem na »Měslách«. Svrchní vrstvy odváží dělníci ma- řarští a spodní italsíí podnikatelé — na vozících. I v roce 1904 pilně pracováno

na regulaci Bečvy, a to v režii Zem. stav. úř. V Radslavicích bydlil zem. vedoucí — asistent Fr. Schomann. Dohléd měl vrchní g. inž. Votava. Celý rok zde bydleli také dva italsí podnikatelé — bratři Costové, kteří pracovali se 24 kárami. V Grymově bylo umístěno přes dva měsíce více než 100 domácích i italských dělníků.

Regulace dokončena v roce 1905 a její důležitost a všeobecný prospěch dokázala pozdější léta. Při regulaci Bečvy byly opraveny také práce odvodňovací — hlavní příkop vypřimen, potok tekoucí vesnicí také zregulován a vypřimen.

Od svého zregulování nenadělala Bečva již tolik škody jako před ním. V roce 1907 ve dnech 16. a 17. července vystoupila následkem průtrže mračen na Va-lašsku i zregulovaná řeka tou měrou jako v r. 1896; nadělala ovšem mnoho škod na nově upravených březích, rozlila se po pozemcích a hlavně nově zoraná obecní luka nemalo poškodila.

V r. 1910 přšlo téměř nepřetržitě do 11. září; veškeré okolní potoky, příkopy a řeka Bečva vystoupily, zaplavily pole a voda odnesla posečené otavy a jetele. Nebylo v R. pamětníka, že by kdy před tím bylo vidět tolik vody. Způsobená škoda byla velká. — V červnu 1925 stálými dešti se Bečva rozvodnila, vystoupila z břehů a zaplavila asi 500 mír pozemků. — V roce 1926, počínaje koncem měsíce května, zase trvalé deště až do druhé polovice července. Záplavou byly nejvíce postiženy pozemky pod »Rybníkovým kopcem«.

Sířzení starého dřevěného mostu přes Bečvu. Dne 21. února 1929 ohrozily ledové kry v řece Bečvě chatrný už dřevěný most mezi Radslavicemi a Prosenicemi do té míry, že se stal nezpůsobilým k jízdě i chůzi. Z obavy před přívalem nových ledových ker, které se nakupily před železným mostem v Lipínku a u Oseka v délce 2 km. — 22. a 23. února přikročeno k odstranění mostu, aby jej led neodnesl. K této akci bylo pozváno 26 vojinů 2. ženiijního pluku v Kroměříži, kteří most podminovali na 4 místech a vyhodili do povětří. Při tom asistovalo četnictvo z celého okolí a na obou březích přihlíželo množství diváků. Trosky mostu byly pak vojiny schytány na vodě po ločkách. Most byl zbudován v roce 1913. — Do května 1929 byl vystavěn nový — velmi úzký most zatímní, nákladem 20.000 K.

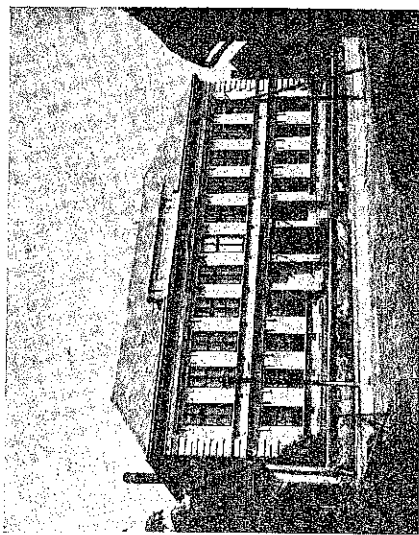
Stavba nového železobetonového mostu přes Bečvu. Se stavbou nového železobetonového mostu přes řeku Bečvu započato v květnu 1930 a práce ukončena v říjnu 1930. Stavbu provedla fa A. Beněš a spol. z Pýčrova. Délka křídla nového mostu je 65 m, šířka 8.40 m. K vybudování tohoto bylo potřeba 8 vagonů železa a skoro 1000 m³ betonu. Most zbudován nákladem 800.000 K. — Letošního roku byl dne 8. května vyhozen do povětří ustupujícími německými vojsky.

»Pojď sem, dítě - uč se moudrým být!«

Na »Horním konci«, kde se začíná rozšiřovat náves, postavena v roce 1884 nová škola, svého času nejpěknější v okrese, podnes ozdoba obce. Je to jednopatrová budova, trojtřídká, k níž přiléhá velká zahrada, má široké dvojramenné schodiště, ozdobené poprsím Komenského, pod nímž je pamětní deska s nápisem: »Budovu tuto věnují obce Radslavice a Grymov r. 1884 ku vzdělání mládeže«.

Až do roku 1883 byla radslavská škola jednotřídní, a mládež se učila v nepatrné chalupě, která stála prostrřed vesnice u potoka (dům pana Kratochvíla).

Obecná škola

Nizká učirna měla trámový strop, jehož bezmála dosahovala vysoká postava učitele Koblihy. Měla čtyři malá okna. Děti seděly v lavicích tak, že měly dvě okna po levé straně a dvě před sebou, ale z oken po straně nešlo téměř žádné světlo, neboť tam tmavá ulička, sotva metrová, oddělovala školu od sousední chalupy, takže hlavní světelný proud padal dětem přímo do očí. Mezi předními okny stála tabule, která byla vždy ve stínu, čímž oči žáků velmi trpěly. Opodál tabule byl učitelův stolec, nad ním černý kříž; něco dále vlevo visela malá i velká abeceda na papíře plátnem podlepeném. Jiných učebních pomůcek škola v těch letech neměla; leč ještě malou mapku Moravy, ale ta byla majetkem učitelovým, na němž si on nemalo zakládal, neboť v celém okolí nebylo učitele, jenž by byl učil zeměpisu.

Do této malé učirny, jež by nyní nestačila ani 40 dětem chodilo osmdesát dětí. Lavice stály ve dvou řadách. Chlapce od děvčat dělila ulička.

Učitelská práce byla velmi uboze honorována; těšili se jen na odplatu nebeskou, spokojení jsouce až do r. 1856 se 100 zl. a potom se 200 zl. ročního platu až do vydání nových školních zákonů.

Psačí sešity — aspoň na venkově — tehdy nebyly ještě známy. Postačil arch papíru, složený ve čtvero, psalo se po obou stranách, takže vystačil na osm psacích hodin. Užívání ocelových per, které tehdy právě nastaly, nebylo dovoleno, prý se při nich stává ruka »těžkou«. Každý písař přinesl dva brčky, z jednoho mu bylo uříznuto pero, druhé měl učitel za práci. (Brkové pero vydrželo asi hodinu.)

Vkročil-li duchovní do třídy, byl pozdravován těmito slovy: »My máme tu čest, Jich uctivě přivítati.« Přišel-li starosta obce, zdraveno: »My Vás pěkně vítáme!«

Učitelův příjem plynul ze školného, které si sám musil od rodičů vybrati. Teprve to, čeho se mu na 100 zl. nedostávalo, doplácěla obec. Děti chudobné nebyly osvobozovány, aby obci nevznikla »břemena«, avšak učitel nemohl také tratiť služné, pomáhal si tedy tím, že rodiče, kteří platiť nemohli, konali mu polní práce, neboť užitek z pole býval tehdy venkovským učitelům hlavním zdrojem příjmů. Dále mívával skrovný plat za kostelní službu. Učitel Kobliha

byl v Pavlovicích učitelem kůru, tamější rektor toliko varhaníkem. Také z radslavských a grymovských pohřbů byl nějaký příjem. Kromě toho měl Kobliha dobře sestavenou hudební kapelu. Byl tuze spornivým a nepohrdl příjmem sebe-skrvnějším. U všech usedlých psával na stropní trámy »tři krále«. Někteří sousedé ho škadlivali tím, že natírali trám lojem a když křída nechytila, smáli se panu rektorovi, že »neumí psát«. O velikonočních obcházal opět obec s odrostlejšími hochy, z nichž jeden ukládal do koše dárky, hlavně vejce a druhý měl zavěšen na bedrách velký pytel, do něhož nořil koláče a veliké krajíce chleba.

Když r. 1856 bylo přidáno všem skutečným učitelům po 100 zl., vzbudilo to u některých lidí velkou závist. Takové byly tehdy poměry učitelské.

Rok 1884 je důležitým mezníkem v dějinách radslavské školy. Vzrůstající počet dětí — 121 — nutí občany ke stavbě nové školy. Tito se dali ke stavbě dlouho pobízeti, ale když viděli nezbytnost, řekli si jedinomyslně: »Když to musí být, ať je to jak se patří«. A neřítvali nákladu. Vypůjčili si z Hypoteční banky v Brně 18.000 zl. a na podzim téhož roku 21. X. 1884 stojí zde nová školní budova, která je slavnostně vysvěcena a předána svému účelu. — Občané se rozloučili se starou školou, u níž promluvil školní inspektor Škola, pak se odebrali průvodem k nové škole, kde řečnil mladý učitel Frant. Slaměník. Školu vystavěl přerovský stavitel Vilém Žák za starostování Fr. Bařtiny č. 8.

Vyučování v nové školní budově započalo 6. listopadu 1884. Správcem školy ustanoven Jan Janá, jemuž na pomoc přidělují mladšího učitele Ludvíka Drbala. Novou školu navštěvuje 120 dětí. Pro zajímavost uvádíme přehled učitelstva na zdejší škole:

Řídící učitelé:

1850—1872	František Kobliha	1918	Františka Zavadilová
1872—1881	František Študent	1918—1925	Stanislav Taufer
1881—1882	František Koutný	1921	Uladimír Zikmund
1882—1890	Jan Janá	1921—1922	Marie Poláškova
1890—1912	Leopold Uesely	1922—1923	Helena Bayerová
1912—1922	Josef Zikmund	1923—1924	Marie Uotrubová
1922—1923	Stanislav Taufer	1925—1928	Uojtěch Bureš
1923—1937	František Sehnal	1927—1939	M. Pouroud-Strouhalová
1937—1938	Josef Barvák	1928—1930	Alois Strouhal
1938	Stanislav Taufer	1930—1938	Josef Barvák
		1937—1938	Josef Zapletal
		1938—1941	Alois Strouhal
		1939	Florián Pospíšil
1885—1887	Ludvík Drbal	1939—1940	Alois Župka
1887—1894	Cyril Sobol	1940—1941	Josef Makovička
1894—1897	František Rychlý	1940—1941	Jan Uavřík
1902—1902	Josef Gazda	1941	Ludmila Pospíšilková
1903—1909	Emil Uomela	1941	Jan Opatřil
1909—1913	Miloslav Mařák	1942	Jan Jemelka
1913—1915	Stanislav Pankava	1942	Bohumil Barbořík
1917—1918	Uáclav Jerábek	1944	Uěra Kolísková
		1945	Josef Makovička

Literní učitelé:

1885—1887 Ludvík Drbal
 1887—1894 Cyril Sobol
 1894—1897 František Rychlý
 1902—1902 Josef Gazda
 1903—1909 Emil Uomela
 1909—1913 Miloslav Mařák
 1913—1915 Stanislav Pankava
 1917—1918 Uáclav Jerábek

Učitelky ženských ručních prací:

1892—1900	Cecilie Schönová-Sobolová	1942	Anežka Jurošková
1900—1913	Antonie Gardavská	1942—1943	Marie Kabelková
1913—1924	Emilie Palečková	1943	Julie Ertlová
1924—1925	Božena Dvořáková	1944	Marie Pluhařová
1925—1941	Karla Janovčičková	1944	Olga Provazníková

Učitelky mateřské školy Slaměníkovy.

1923—1938	Jarmila Pterovská	1941—1942	Jenovefa Kolářová
1938—1941	Emilie Ujkydalová	1942	Lubomíra Ueselá

V roce 1928 zřídila obec mateřskou školu a na počest Frant. Slaměníka pojmenovala tuto — školou Slaměníkovou a pro zdejší chudé žáky založen Slaměníkův fond.

Chrám Páně sv. Josefa

Ne nadarmo se vyslovil čelný radslavský občan, že chrám Páně sv. Josefa v Radslavicích je nejen dílem rukou lidských, ale přímo dílem Božím. Neboť, o čem jsme si v počátcích r. 1929 ani netroufali mluvit, stalo se v roce 1932 skutečností. Vzpomínáme referenta Adolfa Andryška z Přivozu, který nelenil v roce 1929 vícekrát sem přijeti a propagovati myšlenku postavení kostela. On také vedl na podzim 4 člennou deputaci k farářů do Pavlovic, aby mu thmočil vroucí přání Radslavských: »Mít vlastní chrám Páně.«

A byl to iniciativní kaplan P. Josef Pospíšil z Předmostí, který za účasti 38 členů a hostů přečetl na valné hromadě Jednoty sv. Josefa 12. I. 1931 panem Andryškem vypracované stanoviny, schválené arcib. konsistoří a Zem. úř. v Brně. Sdělil, že jednota má 85 členů. Činovníky zvoleni: předsedou Karel Lunkáš, místopředsedou Josef Pavelka, ml., jednatelem Frant. Masat a pokladníkem Josef Rada. Když došli stavební schválené plány a když byl přislíben obnos 150.000 K manželů Jana a Anastazie Zlámalíkových, když také došlo v únoru 1932 schválení prodeje pozemku parc. č. 3366-2 od okres. úřadu ve výměře 623 m² v odhadní ceně 1869 K, rozhodnuto stavěti kostel.

Už v březnu 1932 sám ze svého popudu zakoupil Josef Pavelka, st. 100 q vápna. Pokladník Josef Rada obcházel lidi a upisoval darované obnosy, takže o valné hromadě mohl na dotaz p. faráře sdělit, že dvě třetiny celkového obnosu, t. j. 230.000 K, jsou zajištěny.

24. února 1932 bylo komisionelní řízení na místě stavby. Místo sblédáno způsobným a vhodným. Po domluvě se stavitel Ing. Matuskou, který přislíbil celou stavbu, kromě dlažby a schodů a materiálu, provést za paušální obnos 176.480 K, byly stavební podmínky podepsány a započato se stavbou. 25. dubna 1932 začaly se kopati základy. Stavba měla být dokončena nejpozději 15. 9. 1932. Mírná zima a jaro umožnily radslavským rolníkům, že mohli svěztí včas potřebný materiál.

Stavba nerušeně pokračovala a tak v Pondělí svatodušní dne 16. V. 1932 došlo k slavnosti svěcení a klepání základního kamene, který posvětil kons. rada P. Metoděj Směták, farář z Dřevohostic za asistence faráře Zemánka z Pavlovic, P. Josefa Složila a P. Škrabaly, kaplanů z Přerova. Významného aktu se zúčastnilo obecní zastupitelstvo se starostou Frant. Hrdličkou, místní Sbor dobrovol. hasičů, stavitel Ing. Matuška, místní učitelský sbor s dětmi obou škol a hojně obyvatelstva místního i okolního. Do základního kamene vloženy mince a pamětní spis, podepsaný výborem Jednoty, členy obecního zastupitelstva, stavitelům, vedoucím stavby a učitelstvem.

V sobotu 2. července 1932 vztýčen na kostele sv. kříž. Dva dny na to objevil se na střechě bleskosvod, ve dnech 8-13 července pokryta střecha eternitem a ve dnech následujících střecha věže měděným plechem. — 23. září 1932 odpovedně byly na zvonici vytaženy 2 zvony od fy Manoušek v Brně ve váze 472 kg a 285 kg za cenu 15.725 K. Zvony posvěceny v Brně. Větší zvon nazván sv. Jan. Nese nápis: Sv. Jene z Nepomuku, drž nad námi svoji rukou! Menší zvon nazván sv. Václav. Nese obraz sv. Václava a nápis: Sv. Václave, nedej zahynouti nám ni budoucím. Zvony kollaudovány farářem Navrátillem z Kromětříže.

Kostel posvěcen 25. září 1932 světcím biskupem J. M. Janem Stavělem. Po dobu svěcení sloužil venku, u Zlámalkových, zpívanou mši svatou P. Augustin Navrátil, kaplan z Pavlovic a po něm slavnou mši sv. radslavský rodák kons. rada P. Met. Směták, farář z Dřevohostic. Po svěcení byla v novém kostele sloužena tichá mše sv. J. M. nejd. panem biskupem za všechny dobrodince tohoto nového kostela. Chrám Páně zasvěcen sv. Josefu.

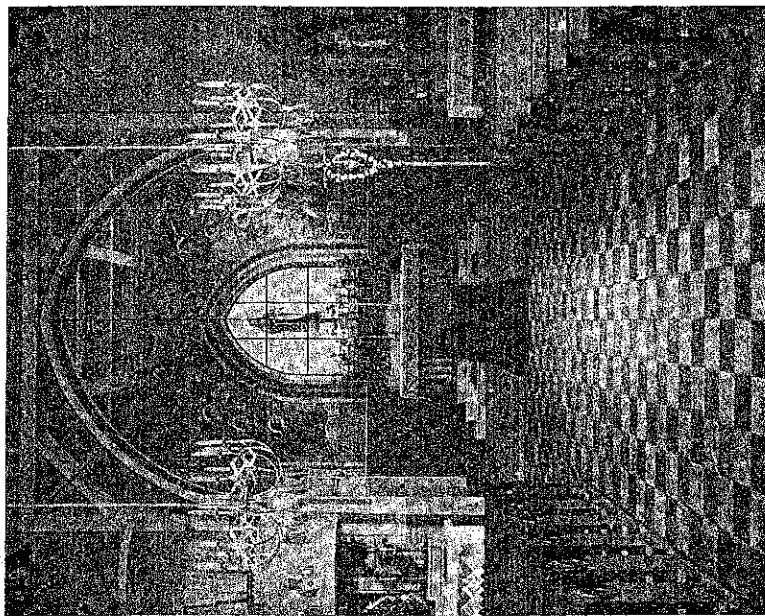
Hlavní oltář z mramoru darovala pí Anastazie Zlámalkova z Radslavic. Oltář instalovala fa Polásek a Urban z Přerova za 28.000 K. Táž paní darovala kříž cestu v ceně 7800 K a její manžel, Jan Zlámalk, elektrická ramínka za 950 K. Obraz sv. Josefa na skle provedla fa Jan Říha, Brno, za 3261 K. Svícny na hlavní oltář za 2200 K darovala pí Karolína Zobanová z Lipníka a svícny k pokrovu darovala stařenka Martinková z Grymova. Zpovědníci a schránku na kostelní roucha zhotovil Ant. Kačourek z Týna u Lipníka a lavice Vojt. Juříček, stolař mistr z Kozlovic za 6600 K. Výlohy uhrazeny z darů dobrodinců. Dlažbu chrámovou a schodiště před hlavním vchodem zbudoval Ant. Vyňuchal, betonář z Radslavic. Za prvního kostelníka navržen Boh. Orsava, obuvník. Varhaníka zastával říd. učitel Frant. Sěnal. Po jeho odchodu ujal se řízení kůru Frant. Rada. Kostel je připsán řím. katolické církvi.

Na konec některá data: Kostel pojme asi 1000 věřících. Loď chrámová je dlouhá 26 m, široká 9 m 80 cm. Věž až po špičku kříže je vysoká 32 m.

Materiál, spotřebovaný na stavbu: šterku 400 for, písku 230 for, cihel 132.000 kusů, cementu 840 q, stropnic 1150 kusů, vápna 321 q, březolitu 11 q, železa 80 q. Stojí tu chrám Páně jako veliký kamenný pomník. Vypínilo se přání P. Pospíšila, který druhou valnou hromadu Jednoty sv. Josefa ukončil vhodným přirovnáním: že totiž přeje Radslavským, aby se jako ti Tři svatí králové po mnohých překážkách a protiventstvích mohli poklonit Ježíškovi na oltáři v novém chrámu Páně. Jeho přání se vyplnilo o vánocích 1932. Zpřívána po prvé v nabitém kostele česká figurální »missa pastoralis« od P. Halíka, začínající slovy: Náš Spasitel s nebes trůnu stoupil v země končiny.

Chrám Páně v Radslavicích dobudován, nejpotřebnějším vybaven a posvěcen.

Hlavní oltář

Horoucné přání lidu stalo se skutkem. Bylo však ještě třeba mnohé výbavy a mnohého zařízení. Budiž zde chronologicky uvedeno, co vykonala obětavá láska lidu dále pro chrám Páně:

Roku 1933 dostalo se kostele na darech: socha B. Struce Páně od manželů Jos. a Anastazie Pavelkových, socha sv. Terezičky od rodiny Kunstlerovy, socha Panny Marie Lurdské od Anežky a Františka Zaorálkových, socha sv. Antonína od dobrodince z Prosenic, socha sv. Václava od manželů Karla a Ludmily Lukášových, jeden boční oltář od Frant. Hrdličky, druhý boční oltář od Anastazie Zlámalkové, elektrické osvětlení lodi od Ant. Vyňuchala, lustr od fy Volt-Watt, lustr od Františky Mikulřkové, kostelní prádlo od obětavých hospodyněk z Radslavic a okolí, z nichž nejčinnější byla zviště Julie Mořkovská.

1934: dva mešní ornáty od dp. Met. Smětáka t. č. faráře v Dřevohosticích, dále baldachýn, 2 lucerny, věžní hodiny od fy A. Dvořák ve Vyškově za 10.000 K, na něž věnovala obec Radslavice 7000 K, Jan Zlámalk 3000 K. Tohoto roku byl z kaple na kostelní věž přemístěn zvon ve váze 102 kg. Tento zvon byl ulit r. 1881 ve Vídni a nese obrazy sv. Cyrila a Metoděje, Panny Marie a sv. Jana Nep. Někdo na něm vyryl dílčet: »Tímto zvonom poncijprv zvoněno ve svatební den korunního prince Rudolfa.

1935. Pořízen Anastázií Zlámálikovou oltář Bol. Panny Marie s Božím hrobem. Zakoupen jeden ornát.

1936: Sochy Panny Marie a sv. Marii Magdaleny u kaple byly upraveny a přemístěny na schodiště před kostelem. Sochy jsou chráněny Památkovým úřadem. Protože harmonium k bohoslužbám nedostačovalo, daroval největší dobrodince kostela Jan Zlámálik kostelu nové varhany za 60.000 K.

1938: V březnu zasazena byla před kostelem lípa sv. Václava (svatováclavská).

Dále bylo pořízeno z milodarů dobrodinců:
1939: černý pluviál (2400 K), stříbrný kalich v ohni zlatený darovala mládež z Radslavic za 1950 K.

1940: oltářní kámen, fialový pluviál (1.159 K), slavnostní antependium (2985 K), mešní kniha (600 K).

1941: brokátový ornát bílý (za 2680 K), brokátový bílý mariánský (3470 K), brokátový ornát zelený (2186 K), brokátový ornát fialový (1100 K), betlém s jesličkami (12.000 K).

1942: Oltářní tabulky (1000 K), červený ornát (2500 K), černý ornát (2086 K). Tohoto roku, a to 16. března, odebrány zvony pro válečné účely. Ráno po mši sv. naposled zvoněno na bolestnou rozloučenou, na to sejmuty na povoz Miroslava Petráše. 18. března úředně označkovány a odvezeny do sběrný v Přerově. Odebrány byly všechny tři, ve váze 959 kg.

1943: Beze zvonu osada jakoby stonala, rána otevřena, rána se jítí. Proto pořízen *zvon náhradní o váze 65.10 kg* za 2500 K od firmy F. H. Hora z Olomouce a byl zavěšen na věž 14. 7. 1943.

Zakoupen černý ornát, slavnostní antependium a dvě přízovné řízy.

1944. Zakoupen červený ornát zlatem vyšíváný (2860 K).

Zlatým hřebem tohoto roku byla *malba kostela*, započatá koncem srpna a dokončená za 7 týdnů. Malbu provedl dekorativní malř kostelů Josef Ježek z Bystřice pod Host. Co malbu kostela zvlášť povznášá, jsou figurální obrazy. Na stěně za hlavním oltářem vznášá se na obraze deset cherubů, klančících se sv. hostií v oblakné monstranci. Kolem vítězného oblouku stojí nebo klečí naši svatí čeští patronové vzdávající úctu Kristu Králi. V loďi na bočních velkých plochách zobrazen sv. Josef, patron kostela v kruhu sv. rodiny a na svém smrtelném loži. Práce zednické s lešením stavební firma Josef Hádal z Radslavic, bleskem porouchané elektrické osvětlení opravil a rozšířil p. Suchánek z Grymova, klempířské práce firma Sklár z Přerova. Celkový náklad činil 88.756 K a byl hrazen dobrodinci a příspěvkem obce (3000 K).

Z hrůz válečných vyvázl kostel — díky Bohu — bez pohromy.

Středem osady je kostel, středem kostela oltář, středem oltáře svatoštánek. K čí je tomu tak i v Radslavicích i v příštích dobách ke cti Boží, ke spáse duší, k ochraně obce, ke slávě vlasti a národa!

Duchovní správa

Co platen kostel nejpěknější, co oltář mramorový, co plátina nejujmolečtější kazatelna, zpodobnice, křtitelnice, co plátny varhany, zvony, není-li u kostela strážce svatoštánku, prostrfedníka mezi Bohem a lidmi? Proto znova a znova ozývala se touha mít u kostela nějakého kněze. Ale pro nedostatek kněží vůbec, pro

nepochopení nadřazených církevních úřadů a pro nedostatek vhodného bytu pro kněze, zůstávala tato touha nespĺněna.

Duch. správa vykonávali a bohoslužbu alespoň částečně konali kněží z Pavlovic, jimž vypomáhali kněží z okolí, zvláště obětavý P. Metoděj Maťa, katecheta v. v. v Malých Prosenicích. Konečně 26. 11. 1935 přihlásil se první duchovní správce P. Jar. Jaksík, kněz deficit. Protože nebylo pro něj bytu, vzal jej obětavě na byt pan Stanislav Petráš. P. Jaksík však už za několik měsíců z Radslavic odchází (15. 6. 1936).

Tak zůstává přes všechnu námahu kostel osiřelý.

Tu zasahují zase největší dobrodinci kostela, manželé Zlámálikovi, jejichž nákladem postavena malá vilka na jejich pozemku, která nyní slouží jako byt pro duchovního správce.

Konečně 10. ledna 1939 přichází sem nový duchovní správce: P. Ludvík Kukša, farář a děkan z Červené Vody na sev. Moravě. Narodil se 12. 8. 1875 v Brodsku u Nezamyslic, vysvěcen byl roku 1900 v Olomouci, byl kaplanem v Hanušovicích, ve Starém Městě u M. Třebové, v Městečku Trávce, farářem v Písarově, farářem a děkanem v Červené Vodě. Po 38 letech svého kněžského a hraničářského života musel po zabrání pohraniční německým nacistickým režimem, jako mnoho jiných českých kněží, své působitě opustiti a ujal se duchovní správy v Radslavicích, kde působí až do dnešního dne.

Hřbitov

*Ostrove mrtvých! U hlucné města věravě
by výšpo klidu, samoty a ticha!*

Zde umavená duše cítí

ten velký bol, tu malou cenu žít!

Urchlický.

Jako mlha ziráci se vše v minulosti. Kolik pokolení žilo v naší milé vsi Radslavicích, od jejího pradávného založení! Uplynul jim čas. — Odešli. — Kam? »Do neznáma« — odpovídá srdce nevěřící — »Do náručí Boží« praví srdce věřící. Tělu do hrobu přísluší, běda kdo nedbal o duši! A ta mrtvá těla odnášeli pozůstalí truchlící do osady mrtvých, poblíž farního kostela v Pavlovicích, za pohody i nepohody. Tam navštěvovali své drahé zesnulé, tam kladli jim kvítí na hroby, tam se za ně modřlivali, kdykoliv je vedla cesta do farního kostelččka.

Jakmile byl roku 1932 postaven kostel v Radslavicích, a tamtéž konány byly služby Boží, zarůstala cestička i na svatě pole v Pavlovicích. Není proto divu, že se ozvalo bizzo přání, zbudovat hřbitov poblíž obce Radslavic.

Na valné hromadě kostelní Jednoty sv. Josefa, dne 14. 2. 1934, navrhuje pan Felix Dočkal, aby se kostelní Jednota ujala úkolu zříditi nový vlastní hřbitov v Radslavicích. Jednota však, jsouc ještě stavbou kostela zadlužena, netroufala si do podniku tak nákladného.

Roku 1938 rozhodlo se obecní zastupitelstvo, za starosty pana Frant. Hrdličky, provést stavbu hřbitova na obecní útraty. Místo vyhlédnuto sev. západně od Radslavic na trati »Přední podřly« kat. čís. 851 nalevo od silnice, vedoucí do Malých Prosenic. Po úředních komisích a po schválení stanov bylo se stavbou

započato. Zdivo kolem hřbitova, márníci a záchody provedl stavitel Alois Tvaříček z Dřevohostic. Železnou bránu se železným oplacením dodal p. Ludvík Švec, zámečník z Grygova u Olomouce, hlavní velký kříž pochází od firmy Poláček a Urban z Píerova. Hřbitov je 79.80 m dlouhý, 43.80 m široký a měří 3500 m².

Posvěcen byl (hřbitov) v den sv. Václava 28. 9. 1941 dp. Ludvíkem Kuksou, děkanem v. v., t. č. duch. správcem v Radslavicích.

Dozorem a starostí o hřbitov byl pověřen Jan Tomašík, poštovní v. v., v Radslavicích. Roku 1941 byl hřbitov osázen stromy a keři.

Hranice mezi časem a věčností přetročilo na zdejším sv. poli už 79 obětí smrti. Prvním byl Josef Pavelka, spoluzakladatel kostela (28. září 1938 v den české všeobecné mobilisace). Mezi posledními odpočívá ruský voják, který u mostu přes Bečvu obětoval svůj život za svobodu naší vlasti.

Tři místa posvátná jsou v obcích, po kterých poznáš úplně charakter a stupeň vzdělání obyvatelstva. Je to chrám, škola a hřbitov. Zajdi si do chrámu, pozoruj výzdobu kostela, návštěvu, chování se kněze i lidu, a poznáš jakým duchem promítne se v poměru k Bohu. Zajdi do školy! Pozoruj budovu školní, pozoruj učitele a žáky, a poznáš úroveň vzdělání celé obce. Zajdi si na hřbitov! Poznáš zde pietu, něžný cit k zemřelým, uvidíš na hrobech a pomnicích vyříbenost jemnosti i zámožnost osady.

Milý hoste! Navštív v Radslavicích tato tři posvátná místa, a věru že zklamán nebudeš!

Sbor dobrovolných hasičů

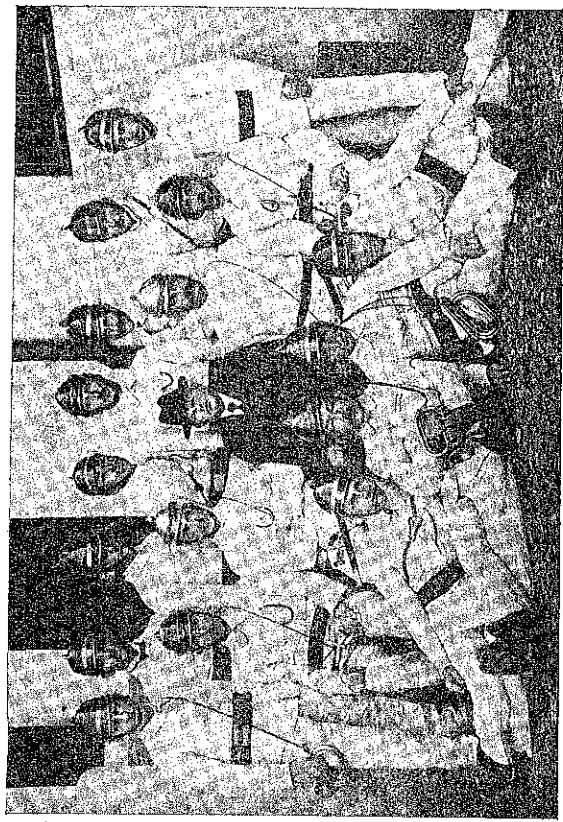
Dne 21. srpna 1890 vznikl za velkého vědra a větru v Radslavicích požár, který zuřil od 11. hodiny dopoledne až do večera. Poněvadž nebylo hasičské pomoci od okolních sborů, příliší vzdálených, bylo zničeno 18 čísel, většinou s hospodářskými staveními.

Den nato se přistěhoval do Radslavic nový nadučitel Leopold Veselý z Kojetína, známý pracovník hasičský. Když viděl všechnu tu zhubu po požáru, nabádal občanstvo a hlavně starostu Vincence Dostalíka, aby obec zřídila hasičský sbor. Starosta návrh s radostí uvítal; také doba za těch poměrů byla příhodná.

Představenstvo obce žádalo v r. 1892 Zemský výbor o podporu na stříkačku. Povolena podpora 250 zl. s podmínkou, že bude v Radslavicích zřízen hasičský sbor. Tak došlo k jeho založení.

Zřizující odbor složený ze starosty obce Vincence Dostalíka, radních Vincence Kuče a Frant. Bařiny č. 8, členů obec. zastupitelstva Frant. Knopa, Jos. Složila, Jos. Vybírala a občanů Tobiáše Dostalíka, Frant. Kučka, Jos. Pavělky a Leop. Veselého, kteří přijali stanovy sboru, zaslali je ke schválení, vybírali podpory a vybízeli občany ke vstupu do sboru. Sbírkou v obci vynesla 135 zl. na niž přispěli všichni občané. Obec věnovala 200 zl. Ze Zem. has. fondu věnováno 250 zl. Činných členů přihlášeno 38, příspěvujících 15.

Když byly stanovy dne 6. března 1893 schváleny, přijato z přihlášených 38 občanů za činné členy 30 a konána první valná hromada. Předsedou zvolen

Členové hasičského sboru r. 1925.

Vincenc Kuča, radní, místopředsedou Josef Složil, rolník, náčelníkem Vincenc Dostalík, starosta obce, místonáčelníkem Leopold Veselý, nadučitel, jednatel Cyril Sobol, učitel, pokladníkem Tobiáš Dostalík, rolník; do výboru: Josef Pavělka, Josef Vybíral a František Kuček.

Zakoupiti stříkačku a výzbroj zplnomocnění: předseda, velitel a místopředseda. Koupeno vše od fy R. A. Směkal. Stříkačka za 735 zl. a výzbroj za 325 zl. 77 kr. Stříkačka dodána 11. července 1893 a po zkoušce přijata. Hned první rok zasáhl sbor při 3 požárech; do r. 1898 při 7.

Při prohlídkách, vykonaných župními dozorci, sledáno bylo vše jak do výcviku, tak i pokud se týče strojů, v úplném pořádku, o kteréž se pečlivě staral zkušený zbrojmistr Ant. Künstler.

Roku 1898 postavila obec pro sbor skladiště. Úhrnná cena náradí a strojů činila 1150 zl., obleků a výzbroje 300 zl. Mímo to měl každý činný člen vlastní slavnostní stejnokroj.

Dne 14. prosince 1898 postřížena byla obec požárem, při němž byly ve velké míře ohroženy hospodářské budovy ve škole, neboť chlévy, výměna a stodola sousedova vyhořely. Oheň vznikl nad chlévy č. 3, sousedními se stodolou č. 4. Oheň, vlastně dým, zpozorován služkou pracující ve škole na dvoře a nadučitelem v obci trubkou signalisován. Hasičský sbor i občanstvo dostavili se velmi záhy, takže oheň lokalisován na zadní část střechy nad chlévy a s nimi volně souvisící kolnou č. 3. Zachraňovací práce trvaly od 6. hod. do 10. hod. večer. Po ponechání hlídky sboru, když již obecnístvo a větší část hasičů odešla, asi k 11. hod., počala hořeti stodola č. 4. I tentokrát, ale po velkém namáhání, když i hořící střecha chlév č. 4. byla v rychlosti stržena, oheň omezen na stodolu, s výměnou hasičů při práci, do 3 hod. ráno.

Na Boží hod velikonoční 1900 v noci chytlo se pod komínem v kuchyni obec domu č. 84 a shořelo tam nácní, nářadí, dříví a j., jen rychlému zakročení hasičů lze děkovati, že se oheň nerozšířil na celé stavení. — Dne 27. září 1900 shořelo stavení č. 40 se všemi hospodářskými budovami a zásobami, náležejícímu Josefu Smětkovi. (Při vaření truck.)

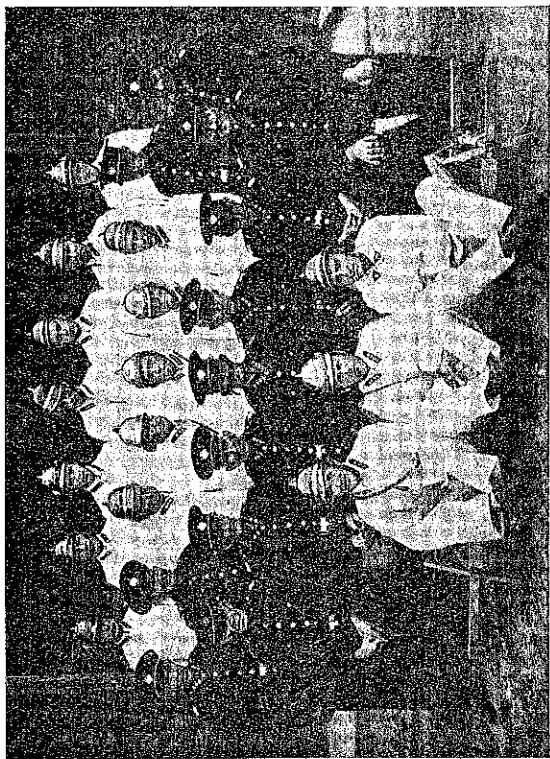
Dne 30. září 1900 v neděli po 12. hod. polední vznikl oheň v č. 26, u Met. Gely, a zničil následující domky doškem kryté, se zásobami píce a obilí: č. 26 Met. Gely, č. 25 Josefa Zaorálka, č. 24 Eugena Taly, č. 27 Marie Talové, č. 28 Antonie Dvořákové, č. 29 Frant. Caletkové, č. 30 Josefy Hradilové a č. 30 Vincence Velecha. Poněvadž byly domky doškové a vál velký vítr, jen s velkým namáháním se podařilo místním hasičům a později přijedším z Pavlovic zabránit požáru dalších sousedních domků, které byly také jen doškem kryté. Při požáru popálena rodina Gelova; tři místní hasiči poranění při vynášení dřek z hořících domků. — Další požáry: 19. března 1901 shořela v noci tesařská dílna Met. Sládečka č. 99; 7. prosince 1903, o 5. hod. ráno, stodola Jos. Pavelky č. 54; 11. července 1905 obydlí a hospodářské budovy Richardu Bařinovi č. 46; 6. srpna 1905, právě když většina lidí byla na ranní mši sv. v Pavlovicích, chytlo se ve stodole č. 49, u Josefa Jirřka, a vyhořely stodoly č. 49, čís. 48. Janu Zlámalčovi, č. 50 Františku Navrátilovi a č. 51 Antonínu Hradilovi; se vším obilím. Poněvadž byl velký vítr, přenesen oheň doprostřed vesnice a vyhořely domky č. 68, č. 69, náležející Frant. Bařinové a Frant. Hábovi. 4. září 1905 o 9. hod. vyhořely znovu stáje Josefa Jirřka. 21. června 1906 střecha domku č. 31 Vincenci Velechovi. Týž domek vyhořel před šesti lety. — Dne 26. února 1923 o 7. hod. večer vypukl v sousedním Grymově požár. Za oběť zhoubnému živlu padlo 9 dřevěných, došky krytých stodol. — 3. srpna 1930 o půl 18. hod. shořela stodola místní rolnice Anastazie Skopalové č. 51; 4. října 1932 o 20. hod. stodola Jaroslava Zamazala č. 12; 12. srpna 1933 o 14. hod. zapálil blesk stodolu Metoděje Knopa, rolníka; 3. září 1933 o čtvrt na 10. hod. shořelo obytné stavení a stáje Anastazie Skopalové; 11. září 1933 o 19. hod. shořela výměna, stodola a chlévy Josefa Haluzíka st. 1. srpna 1945 shořela stodola Jana Kuče, rolníka, se vším obilím. Skoda velká.

Dne 17. června 1923 slavil místní sbor dobrovolných hasičů 30leté trvání s I. župním sletem hasičské župy č. XXIV v Radslavicích. Pro slavnostní představení vybrána Jiráskova »Lucerna« v přírodě. Scéna upravena na zahradě Josefa Knopa. Na této slavnosti se objevují po prvé švarné hasičky, vychované pro samaritánskou službu, a statně si počínají i při požárním cvičení.

V roce 1927 zakoupena nová motorová stříkačka od fy Vystřil z Telče za obnos 50.000 K. Obecní zastupitelstvo na ni věnovalo 30.000 K. Stříkačku slavnostně předal sboru starosta obce Jan Petřík st. dne 4. září 1927.

Dne 28. dubna 1930 zemřel v kroměřížské nemocnici řídící učitel Leopold Veselý, ve stáří 70 let. Zakladatel a čestný člen radslavského hasičstva. Při oslavě 40letého trvání sboru ve dnech 23. a 24. 6. 1934 byly odevzdány diplomy čestného členství dlouholetým bratřím, a to: Františku Hrdličkovi st., býv. náč., Josefu Smětkovi, býv. zbrojíři. — Diplomy bratrských díků a čestného uznání odevzdány bratřím: Josefu Smětkovi, starostovi, Stanislavu Bařinovi, náčelníku, Leop. Jirřkovi, I. podnáčelníku a Antonínu Nevařilovi, I. trubačovi.

Dne 29. září 1938 měl pohřeb zakládající člen zd. hasič. sboru Josef Pavelka, který zemřel náhle ve věku 81 let. Sbor sám se pohřbu nezúčastnil, protože skoro všichni členové při mobilisaci narukovali k válečné službě.

Členové hasičského sboru r. 1945.

Nynější činovníci sboru: starosta Antonín Vybíral, jednatel František Masaf, pokladník Jan Petřík ml., náčelník Stanislav Bařina, I. podnáčelník Leopold Jirřk, II. podnáčelník Václav Caletka, vzdělavatel Bohumil Barbořík, zbrojíř Jan Caletka a Josef Zaorálek, samaritán František Hrdlička ml.

*

Div světa — jízda železnici

Život naší vesničky plynul klidně. O moderní pokrok se její obyvatelé málo starali. Přes to, že v blízkém Přerově byla železniční stanice již od r. 1841, přece ještě v letech padesátých jezdilo po železnici jen málo lidí. Do Prahy a Staré Boleslavě, do Častochova a j. se putovalo pěšky a poutníci se vraceli až za 14 dní nebo 3 neděle. Když r. 1855 měl Slaměnkův otec jeti do Olomouce, šel raději pěšky; teprve na zpáteční cestě jel železnici. Byla to jeho první jízda vlakem. A když přijel, co se navykládal, jak si napřed musil koupit »paletku«, jak se konečně dostal do vozu, jak zvolnil a pískali, než se vlak hnul, jak potom uhaněl, že se vesnice po obou stranách jen mňhaly, jak se mu při tom hlava zatočila atd. »A« — končival — »co vám o tom povídám, kde se vzala, tu se vzala, už tu byla Bečva a za ní Přerov.« A posluchači se divili, že tak starý člověk si troufal »na to sednout«.

Rolnické mlékařské družstvo

Ještě začátkem tohoto století veškerý obchod zemědělskými výrobky byl v rukou soukromých, hlavně německo-židovských. Jakým požehnáním tento obchod pro zemědělce byl, mohli by vypravovat starší hospodáři. To bylo podnětem, že řada uvědomělých rolníků se sjednocovala a tvořila svépomocná družstva, která měla za účel společné zpracování a zpeněžení výrobků. Jedním z těchto družstev bylo družstvo naše, jehož zakladateli, za přispění zem. rady J. V. Pavelky, byli: Leopold Veselý, nadučitel zdejší školy a dobrý znalec zemědělských poměrů a jeho strastí, Vincenc Dostálík, Vincenc Kuča oba rolníci v Radslavicích a řada dalších spolupracovníků. Všichni byli lidé národně uvědomělí, velkého hospodářského rozhledu, dobří pracovníci pro dobrou a poctivou věc a jejich obětavost i dnes — po padesáti letech — může být všem příkladem.

Tato svépomocná družstva byla brzy nejen požehnáním pro zemědělce, ale také pro národ a spotřebitele. Nekalá spekulace byla pomalu z trhu vytlačována a už před světovou válkou — r. 1914 — byl trh z velké části v rukou českých.

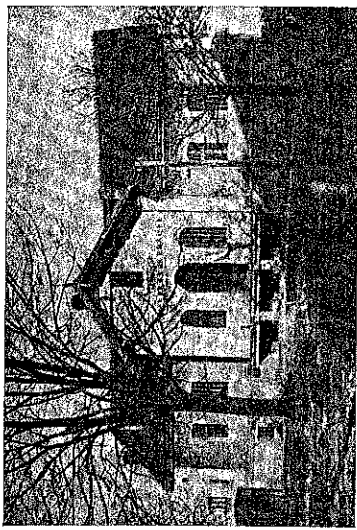
První světová válka tyto dobře jdoucí podniky v jejich základním složení velmi poškodila, ba některé přivedla k úplné likvidaci. Naše družstvo bylo rovněž válkou silně poškozeno, ale začíná po čtyřletém odpočinku svoji činnost znovu. Dnem 24. ledna jsou opět spuštěny stroje a začíná se s výrobou. Začáteční denní příjem, který činil 200 l až 300 l, se zvyšuje rok od roku tím, že výhody družstevního hospodaření převládají a přihlašují se noví zemědělci za členy. V r. 1920 přijato celkem 98.911 l mléka, v r. 1927 však 3.193.773 litrů.

Rok 1938: jasně vyzdvihuje důležitost těchto družstev v době, kdy němečtí zloduchové začali trhat naši drahou vlast a znemožňovali zásobení našich měst. Naše družstvo, přesto, že nebylo zařízeno pro zpracování mléka konsumního, během 24 hod. už dodávalo do M. Ostravy a s jinými sestřerskými podniky bylo docela dobře zásobeno uskučenečeno.

Zřízením býv. Protektorátu byla družstva už ze svého poslání úplně vyloučena a měla se státi služebníky našich národních zotročitelů. Bohudík, ve většině případech byli na vedoucích místech lidé, kteří brzy vystihli slabiny poroučejících Němců a se svými spolupracovníky ihned toho využili pro pomoc našim českým lidem. Naše družstvo bylo jistě jedno z prvních. Nemí to nadsázkou ani chlubením, když zde prohlásuji, že pomoc našeho družstva českým lidem činila vagony mléčných výrobků a mléka, mimo jiných nemlékařských potřeb. Za to budíž dík představenstvu — (Jan Petřík, Frant. Hrdlička, Frant. Jemelka) — dozorců radě a všem dodavatelům mléka, že tato služba mohla být vykonána, a to jako služba národu, neboť nikdo z těch, kterým bylo pomůženo, nemůže říci, že bylo neštěstí národa využito v hospodářský prospěch závodu, neb jednotlivce, a dnes, když nebespečí minulo, musím před státností zaměšnanců hluboce smeknout a jim děkovat, neboť přesto, že při prozrazení brozil trest smrti, nebáli se stále pomáhati těm, kdož toho potřebovali. V této pomoci byli zdatnými spolupracovníky zasobovací referenti z Radslavic a okolí, kteří tuto akci usnadňovali, jak mohli. Tyto čisté a poctivé služby jim jistě nebudou zapomenuty.

Dne 1. března 1943 byl pro politickou činnost zatčen Gestapem řed. Vojtěch

Rolnická mlékárna

Hoštálek, který již v družstvě působil od roku 1919. Vrátil se z koncentračního tábora do osvobozené naší drahé vlasti a dnem 1. srpna 1945 nastoupil znovu na své místo.

Pro své člevidomé, pevné národní stanovisko, v údobí Protektorátu r. 1939-1945 bylo družstvo úmyslně nadřízenými úřady (Cm. svaz pro mléko a tuky) hospodářsky poškozováno. Ať to byl stroj, nebo stavba, nic nebylo povoleno a stalo se tak teprve v letech 1944-1945, kdy na trhu nebylo nic k dostání. Proto dnes družstvo zápasí se značnými technickými potížemi a bude tomu tak až do doby, kdy bude možno novými stroji provést zlepšení.

Výhlášení povinné dodávky mléka a nových sběrných obvodů byla činnost družstva značně rozšířena. V r. 1941 byl družstvu přidělen celý sběrný obvod mlékárny v M. Prosenicích a v r. 1942 část obvodu mlékárny Beňov. Po skončení války ještě další dvě obce Ranošov a Kozlov, takže dnes do družstva dodávají zemědělci z 42 obcí okresu přerovského a hranického.

Německý režim záměrně stanovil nízké výkupní ceny mléka, které bohužel ještě nyní platí. Za litr mléka se platí 1.50 — 1.60 K a tato cena je příčinou oprávněné velké nespokojenosti dodavatelů. V zájmu spravedlnosti je nutno sjednatí nápravu, neb »každý dělník hoděn jest mzdy své«. Pěkný obraz o »správedlivé ceně mléka se jeví na příkladě: za litr vody, s přidavkem nějaké ovocné šťávy, je povoleno 10 K za litr, takže zemědělec musí prodati 6.5 litrů mléka, aby mohl zaplatiti litr vody. Jen ukázněnost a obětavost našich zemědělců je nutno děkovati, že i za těchto svízelných okolností se snaží dodávku mléka udržet v naději, že v naší nové, osvobozené vlasti tyto křivdy budou odčiněny.

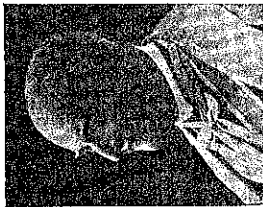
Pro další dobu přejí tomuto družstvu, aby své krásné, skutečné národní a demokratické poslání stále provádělo a mělo v něm ty nejpeknější úspěchy. Red.

*

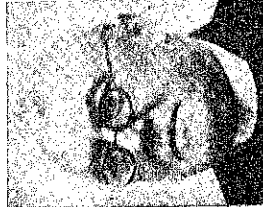
...aby jeden každý dům, ves, město, země celá ničím nebyla než obcí mravenčí, kde malí velcí, mužové i ženy, urození i neurození denně všemi pracemi počestnými se budou zabývati.

J. A. Komenský. Štěstí národa.

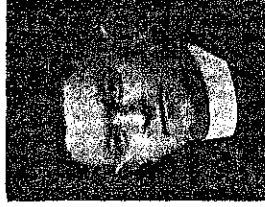
Význační rodáci

Msgr. ANTONÍN KOBLIHA. Syn učitele Frant. Koblihy. Byl přes 50 roků vikářem na domě v Olomouci. Dosáhl hodnosti papežského domácího preláta, byl čestným kanovníkem kapitoly kroměřížské, dómským farářem u sv. Václava v Olomouci, kdež také r. 1933 zemřel.

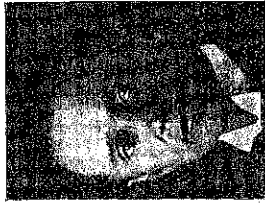
P. METODĚJ SMĚTÁK se narodil r. 1869 v čís. 40. Po vysvěcení na kněze byl kaplanem ve Veselí u Val. Meziříčí, potom ve Vel. Bystřici u Olomouce. Pak se stal farářem v Hovězí u Vsetína a odtud farářem v Dřevohosticích. Tam působil 21 roků a byl při svém odchodu jmenován čestným občanem městečka Dřevohostic. Byl vyznamenán titulem konsistorního rady, skutečného rady arcibiskupského. Žije ve výslužbě v Dluhonovicích u Přerova.

P. JOSEF SLOŽIL, děkan a farář, se narodil 8. května 1893 v Radslavicích u Přerova. Od r. 1899 do r. 1905 navštěvoval obecnou školu v Radslavicích. Nadučitelem byl tehdy Leopold Veselý, učitelem Josef Gazda, Emil Vomela, Miloslav Mačák, učitelkami ručních prací Schönová, později provdaná Sobolová, a pak Gardavská, později provdaná Vomelová. Náboženství vyučoval vdp. Josef Vyhnanek, viceděkan a farář v Pavlovicích u Přerova, a P. Richard Fryčej, kaplan v Pavlovicích u Přerova. Roku 1905 přešel na gymnasium v Přerově, kde r. 1913 maturoval. Bohosloví studoval v Olomouci v r. 1913—1917, kdy byl vysvěcen na kněze ndp. kardinálem Leo Skrbenským. Od 1. 8. 1917 do 28. 2. 1919 byl kooperátorem v Mor. Ostravě-Mariánských Horách. Od 1. 3. 1919 do 28. 2. 1920 byl učitelem řím.-katol. náboženství na měšťanské škole v Mor. Ostravě-Záběhu nad Odrou. Od 1. 3. 1920 působí v Přerově jako kaplan do 22. 7. 1942, jako administrátor fary do 15. 11. 1942. Od 15. 11. 1942 jako farář a od 6. 5. 1944 jako děkan přerovského děkanství.

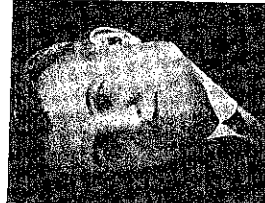
P. FRANTIŠEK SMĚTÁK, nar. 1840 v čís. 40. Byl dlouholetým kaplanem v Záběhu na sev. Moravě, potom farářem v Jedlí u Záběha, v Nivnici, odkud odešel do výslužby v Uh. Brodě, kde také r. 1904 zemřel.

P. FRANTIŠEK CAGÁŠEK se narodil r. 1860. Po gymnasiálních studiích vstoupil do řádu sv. Františka, kdež přijal řádové jméno Bonaventura. Po několika letech působení v klášterech ve vlasti byl přeložen do kláštera ve Vukováru a odtud do Banjaluky (Bosna), kde zemřel.

MUDr. ALOIS ZLÁMALÍK, obvodní lékař ve Smiřovicích, se narodil 20. 7. 1889 v Radslavicích čís. 61 jako dvanácté dítě rolníka Josefa Zlámalíka. Do obecné školy chodil za řídicího učitele Leopolda Veselého. Střední školu studoval v Kroměříži a ve Valašském Meziříčí, kde maturoval v roce 1910. Pak studoval lékařství v Praze, na Karlově universitě. Jako medik nastoupil za mobilisace 26. července 1914 vojenskou službu a to k 7. pluku ve Štýrském Hradci. Zúčastnil se polního tažení v Ha-

ličí a později též na italské frontě, na Soči, kde onemocněl. Toho využil k dokončení studií a v roce 1917 byl promován na doktora veškerého lékařství. Pak byl znovu poslán na ruskou frontu do Černovic a tehdy, po vypuknutí revoluce v Rusku, dostal se až přes Jekatěrinoslav (Dněpropetrovsk) do Avdějevky a Enakieva, kde byl šéfem vnitřního oddělení polní nemocnice. Tam se při pitvě infikoval a byl odeslán do Oděssy, odkud se přes Černé moře a po Dunaji vrátil 24. 12. 1918 do vlasti. Hned nato sloužil v Čsl. republice jako šéflékař Slovácké brigády v Mikulově, Lednici a Břeclavi až do roku 1920, kdy byl demobilisován. Pak prodlel do r. 1924 v Praze, odkud nastoupil za částečné mobilisace r. 1922 do Terezína. Od r. 1924 je státním obvodním lékařem v malém městečku Smiřovic u Hradce Králové, kde je též školním lékařem, vede poradnu matek a dětí, je předsedou Čsl. Červeného kříže, důvěrníkem Sociální pomoci. Je členem výboru lékařské župy v Hradci Králové, kde je činný též přednáškami ve vzdělávacím odboru. Za mobilisace v r. 1938 nastoupil vojenskou službu jako velitel záložní nemocnice vnitřního oddělení ve Zlíně v hodnosti št. kapitána. Každoročně přijede rád do Radslavic, kde při krátkém pobytu informuje se o změnách ve vsi u svého bratra Františka Zlámalíka, jakož i u svých spolažáků z obecné školy a u svých sousedů a známých. Zúčastnil se rovněž sjezdu rodáků radslavských u příležitosti odevzdání mateřské školy veřejnosti a zasazení pamětní desky Frant. Slaměníkovi, vůdci mor. učitelstva, kdy promluvil krátkou vzpomínku na prodělané epidemie, které postihly obec.

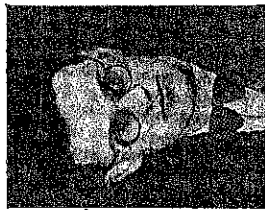
JUDr. PhC. METODĚJ PAVELKA, advokát, se narodil 27. března 1895 v Radslavicích č. 19. Otec se jmenoval Josef a matka Anastázie. Jest ze šesti sourozenců, kteří jsou všichni na živu. Jsa nejmladší ze synů, byl dán na studia. Gymnasium absolvoval v letech 1906 až 1914 v Přerově. V r. 1921 dosáhl hodnosti doktora práv na Karlově universitě v Praze. 28. října 1918 zúčastnil se s ostatními vysokoškolskými osvobodovacími akcí v Praze a pak vstoupil do Zemské výživovací komise pro naše zahraniční státní příslušníky. Odtud po dosažení doktorátu vstoupil do advokátní praxe, a to nejprve v Praze, a pak v r. 1922 v Moravské Ostravě. Zde v r. 1926 otevřel vlastní advokátní kancelář, kterou provozuje stále

v Mor. Ostravě dodnes. Jest jeho chloubou, že jest žádán o právní pomoc od radslavských spoluobčanů a ostatních krajanů. V Mor. Ostravě se zúčastnil organizování sportu. V uznání za tuto práci byl jmenován čestným členem Českého svazu fotbalového, Slezské župy fotbalové, SK Slovan v Mor. Ostravě, Mor.-Slezské župy Svazu házené a ženských sportů a j. Vědecky zpracoval historii a popis lidových dřevěných staveb ve Slezsku. Tuto disertační práci odevzdal filosofické fakultě Masarykovy university v Brně ke schválení. Válečné poměry zavazovaly, že doposud nedošel doktorátu filosofie. Se svým tchánem Adolfem Andráškem, letos zemřelým, v Mor. Ostravě-Přívotzu, pomáhal radou i skutkem uskutečňovat stavbu kostela a hřbitova v Radslavicích. Do své rodné obce jezdí rád a vždy jej potěší zpráva o jejím zvelebení a rozvoji.

RNDr. JINDŘICH ZAPLETÁLEK se narodil 4. 11. 1909 v Radslavicích. Vstoupil do života na rodném gruntě čís. 10 (nynější majitel Josef Hradil) po svých seelských předcích z rodu Dostalů z Radslavic a Tomčků z Pavlovic. Skolení byl podroben nejprve v Kokorách, pak v rodišti a posléze na přerovském gymnasiu. Jsou mnozí, pro něž středoškolské studium znamená řadu krásných epizod utěšeného mládí. V jeho vzpomínkách však zanechala tato doba rmutnou představu celého arsenálu matematických vzorců, historických letopočtů a jiných pojmů, jež se dovědou tak rychle z hlavy vykouřiti, jak kvapně tam byly ve strastiplných hodinách, či spíše ve vyučovacích přestávkách, nakasány. A není to snad pro vyprahlou hlavu trýzně, má-li »vyptičti« v nekratší době nejzletlejší kompozici neb na komando rozřešit nehlubší matematický problém? Častěji proto jeho zájem odbíhal od mrtvé literky k živé přírodě. Jmenovitě krásna květeny rodného i vzdáleného kraje si získala jeho plný obdiv i údiv a hned v primánské lavici ho předurčila za profesora přírodopisu. Má-li maturita znamenati jakousi duševní zralost a základ životního názoru abiturienta, pak pro venkovského kandidáta bývala jistě pracnější. Bývalat příležitost k mimoškolskému učení na venkově menší, zatižení prostředí domácími předšudky větší, a nadto, prázdninová rekreace, proměněná na »nejpotopudnější polní prostocviky s nářadím i bez«, sice znamenitě doplňovala tělovýchovu, ale k rozšíření duševního obzoru již přispívala menší měrou. — Po maturitě ho vedl osobní zájem do Brna na přírodovědeckou fakultu, kde mu zvláštní přízní představených byla dána možnost k plnému jeho uplatnění. Svobodné učení na vysoké škole však znamenalo také další poznání světa, sebeuvědomování, osvobodování se od dřívější orientace pasivnosti k aktivní kritičnosti. Dosavadní jeho představa o všemoci světa i lidí a vlastní méněcennosti, tak mocně vočkováná prostředím chudoby a školskou praktikou, počíná se přetvářeti v nový postoj k světu. Velikost vědy a rozsáhlé možnosti stupňovaly jeho tužby v široké poznání světa a vybízely ho k cestování po cizině. Zájezd na francouzskou Rivieru a roční pobyt v Rumunsku byl první pokus toho druhu. Celou jednu kapitolu jeho života tvoří studijní pobyt na biologické stanici v Lednici na jižní Moravě. Tam, v osamělém loveckém zámečku na břehu velkých rybníků, byl zřízen vědecký ústav, aby badatelé mohli studovat přímo uprostřed rozmanité a na zvláštnosti bohaté přírody. Ze střídavého

pobytu na lednickém i brněnském ústavě konal i funkci asistentkou, dosáhnout doktorátu přírodních věd. Když však válečná doba možnosti studia v cizině i na vysoké škole zastavila, nastoupil jako profesor na papežském gymnasiu na Velehradě. Silně porušené zdraví však mu nedovolilo toto pracovní zatížení, takže po jednoročním působení byl nucen se vrátiti do rodiště a trvale ulehčnouti s plicní chorobou. A býti nemocen znamená býti ptákem s ufatými křídly, mltí ducha zakletého v balvan tíživé hmoty těla. Znamená to žítí se všeho, všeho, co může život poskytnouti, schoulti se do osamoceného ústraní a čekati na lidské mílosrdenství. Naproti tomu však odchod ze životního shonu přináší uklidnění myslí, navrácení se sama k sobě. Ležení na loži přivádí myšlenky o marnosti světa a věčnosti. Proto Bůh mnohě křížem navštěvuje, aby jim vyjevil klamnost představy o všemoci vědy i techniky a přesvědčil je o nepřekonalnosti nauky Kristovy. Když mu osud všechny sny i plány zhatil, zůstaly mu jen krásné vzpomínky na zasněžené velehorý, rozvířené moře, palmové háje, citronkové sady, šumící lesy, vyprahlé stepi, jež oslazují hořkost chmurných dnů. Vracejí se mu i vzpomínky na první botanické »výpravy« do rodného kraje a každá změna v obci, spolu i s doznívající hranou, jež provází ty navždy odcházející, dobytá se v srdci struny smutku a hude tesknou píseň pomíjivosti.

Mr. Dr. ALOIS ZAPLETÁLEK se narodil 31. 12. 1910 v Radslavicích v domě č. 10. Do obecné školy chodil za říd. učitele J. Zikmunda a uč. St. Taura. Přesto, že existující poměry jeho rodiny byly těžké, šel se starším bratrem Jindřichem na střední školu do Přerova. Po maturitě v r. 1929 přál si studovat chemické inženýrství, ale špatné vyhlídky v tomto oboru a nedostatek finančních prostředků ho donutily k tomu, že přijal místo aspiranta farmacie v Tovačově. Po roce však jeho staré přání — studovat techniku — znovu ožilo a také přechodně zvi-

těžilo, takže se na podzim roku 1930 ocitl na brněnské technice. Poněvadž se předsvědčil, že bez finančních prostředků nelze studovat, vrátil se k farmácii a pokračoval v praxi v Zábřehu n. Mor. a dokončil ji ve Vamberku na podzim 1932 složením tyrocinnální zkoušky v Hradci Králové. Pak následovalo dvouleté studium na Karlově universitě v Praze (nyní již z vlastních prostředků), které získával stálou výpomocí v lékárně v Praze-Kobylisích, kde měl také byt. Druhý rok vyžádal více jeho přítomnosti na škole, proto musil omezit výdělečnou činnost jen na taxování pokladenských receptů, ale i tím získal tolik, že hradil všechny své výdaje na škole i na živobytí a dokonce mohl tu a tam poslat nějakou pomoc domů. První studijní etapu šťastně absolvoval dosažením hodnosti magistra farmacie v červnu 1934. Stará touha po úplném vysokoškolském studiu ho podněcovala k další práci. Na podzim téhož roku přišel znovu do Prahy, s počátkem opět bez možnosti výděleku, ale brzy se okolnosti tak šťastně vyvinuly, že našel zaměstnání dokonce v srdci Prahy. Tím si zaručil možnost dalšího studia. Jediné poslední (letní) semestr 1936-37 si vyžádal mimořádného vypětí sil, kdy dopoledne byly přednášky, odpoledne zaměstnání v lékárně a teprve v noci a o nedělich mohl pracovat na své disertační práci, kterou do konce května 1937 ukončil a složením rigorosních zkoušek v červnu dosáhl hodnosti doktora přírod-

ních věd. V posledním roce studia navštěvoval ještě zvláštní večerní kursy na francouzském ústavě Ernesta Denise ve Štěpánské ulici a získal stipendium k měsíčnímu pobytu v Paříži, kam odjel v září 1937. Vojenskou službu nastoupil v Praze-Karlíně, odkud, po výcviku a absolvování školy na důstojníky zdravotnictva a lékárnictva v záloze, byl přidělen fyziologické skupině Vojenského technického a leteckého ústavu v Praze-Dejvicích, kdež 25. března 1939 presenční službu skončil. V srpnu téhož roku přijal místo vedoucího laboratoří v dřátovně a železárně Báňské a hutní společnosti ve Vamberku, kde působí dosud. Vztah jeho k rodné obci je právě tak intimní jako u každého, komu je obec rodištěm a kde má většinu pokrevních příbuzných. Rád vzpomíná na vycházky na »Rybničkovy kopečky«, kde sedával u skupiny bříz pod kvetoucím jívovým křem a zbožně naslouchal bzukotu pilných včelíček a putoval svým dětským zaniceným zrakem, neobyčejně citlivým pro všechno krásné, spolu s růžovými obláčky jako tichými poutníky po klidné hladině azuru, lemovaného modravě zvlhčenou střížkou Oderských hor. Býval v těch chvílích nejšťastnější a chodíval tam každé jaro, dokud své rodiště trvale neopustil.

MUDr. BOŽENA PETRÁŠOVÁ-ZDRAŽILOVÁ se narodila 28. března 1910 v Radslavicích v čís. 62 a tamtéž chodila do obecné školy. Ve studiu pokračovala na reálném gymnasiu v Přerově v letech 1921—29. Po maturitě si vytkla za svůj životní cíl stát se lékařkou. Vstoupila na lékařskou fakultu Masarykovy university v Brně, kde byla prohlášena doktorem všeobecného lékařství. Jako lékařka působila dva roky v dětské nemocnici OMD v Praze-Bubenci a na infekčním oddělení městské nemocnice na Karlově a v Karlíně v Praze. Po rozhodnutí věnovati se zubnímu lékařství, byla dva roky na klinice pro choroby zubní a dutiny ústní Karlovy university v Praze, kde dosáhla titulu odborného zubního lékaře. Z rodných důvodů odešla pak do Kralup n. Vlt., kde působí dosud jako odborná zubní lékařka. Třeba vzdálena, velmi ráda vzpomíná na rodnou obec a rodný grunt, kde užřela světo a prožila své mládí. Prvními jejími krůčky a první školní lavici začíná její pestrý více vzpomínek na dětství a domov, který stále svěží uchovává se jí v myslí. Často vzpomíná na domácí koncerty malých houslistů, které se později vyvinuly v pěvecko-hudební koncerty, a činnost divadelní, zpestřenou zpěvybrami za řízení Jar. Dostálky, Stan. Taurira a Jana Tomáška, poštministra. Je hrdá na svou rodnou obec, kterou zarážuje po stránce hospodářské, kulturní a společenské vyspělosti mezi nejlepšími obcemi. Vyzývá všechny rodáky a radslavské občany k pokračování na díle dřívějších průkopníků a jejich spolupracovníků ve výstavbě kulturní a hospodářské.

JAROSLAV DOSTALIK se narodil 14. 5. 1880 v Radslavicích, z rolnické rodiny. Po absolvování hospodářské školy věnoval se rolnictví v mladém věku 24 let. Již v mládí počal jevití zájem o veřejnou činnost. Jako 27letý rolník byl zvolen starostou obce, jímž zůstal až do r. 1919. Byl v celém kraji známou a vlivnou osobností. Jako delegát zemědělské rady a redaktor časopisů »Česká selka«, »Český rolník«, »Hospodářský přehled«, »Jednota venkova« a vydáváním

rodinných kalendářů seznámil obec radslavskou s celým českým světem a vlastním přičiněním ji přivedl mezi nejpokrokovější obce v okrese. Vlastnil továrnu na kávové kofeiny a velké zemědělské zahrádky. Dostálík byl znám též jako dobrý divadelní režisér a sborníkář pěveckého spolku. Hospodářské družstvo pro okres přerovský je také jeho dílem. Jeho přičiněním zřízen poštovní a telegrafní úřad, telefon, elektrické osvětlení, pomník presidenta T. G. Masaryka, dlažba síňce a kanalisace, založena Těl. jednota Sokol, obecní čítárna, Hospodářská beseda, učitelství dům. Koncem roku 1938 odešel z Radslavic do Prahy, kde v době nacionistické okupace byl zatčen Gestapem 27. října 1942 a odvezen do Tábora. Z Tábora na Pankrác a odtud do Terezína. V Terezíně byl do ledna, odkud převezen do Osvěncima, kde zemřel (dle úředního hlášení) 2. února. Znač. číslo 94.743.

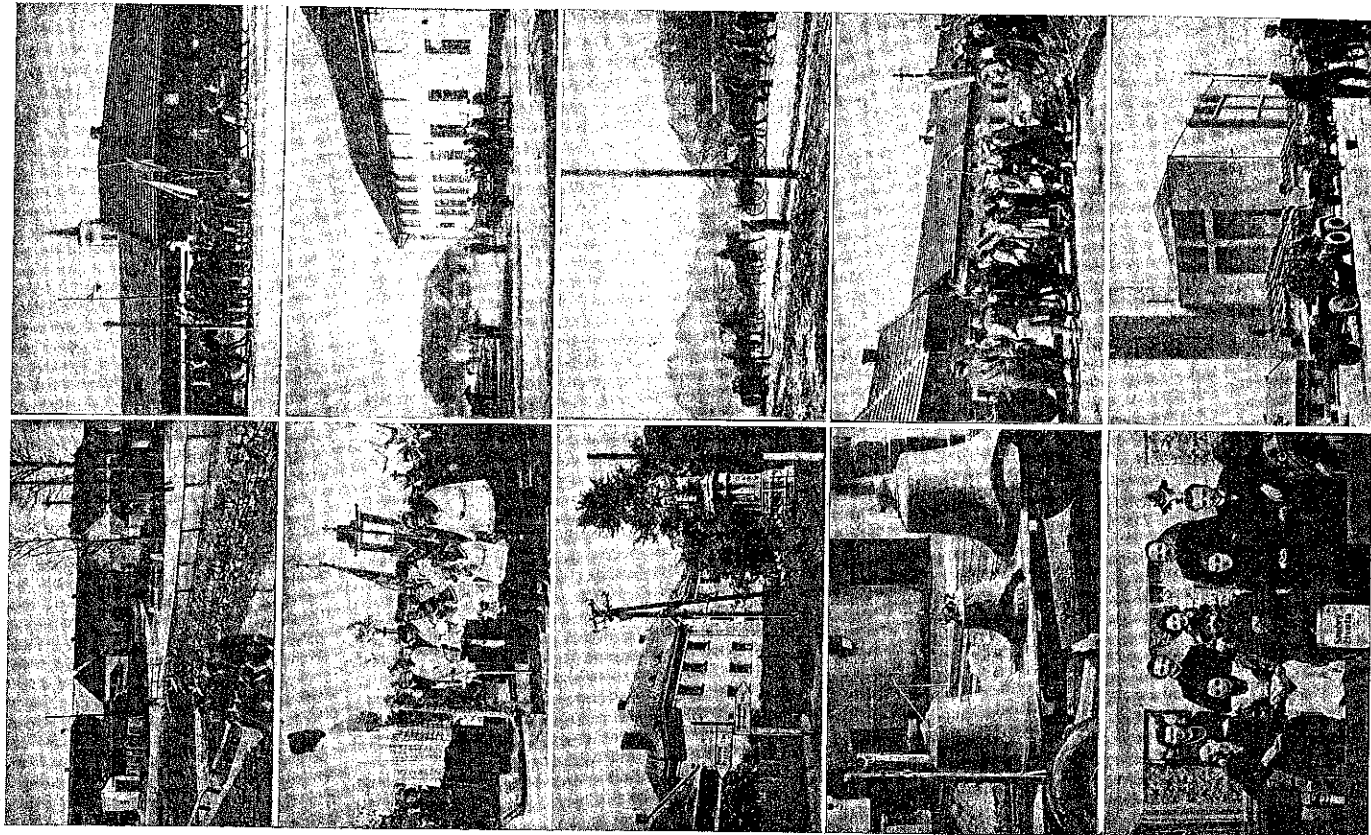

PhC. ALOIS KNOP se narodil 31. května 1917 v Radslavicích č. 36. Pochází z četné rolnické rodiny. Studoval na reálném gymnasiu v Přerově, kde v r. 1937 maturoval. Pro svou učitelskou dráhu se připravoval na filosofické fakultě Masarykovy university v Brně a současně na soukromé dvouleté pedagogické akademii v Brně, ústavě to myšleném pro školení odborných učitelů pro měšťanské školy. Změnami politickými v letech 1938-39 nastala i změna v učebním plánu a pedagogická akademie se stala vlastně přípravkou pro složení doplňovací zkoušky učitelské dospělosti. Proto se rozhodl v studiu na universitě dále pokračovat. Přišel však 16. listopad 1939 — černý den všeho žal. studentstva — násilné zavření vysokých škol. Po nucené zahálee nastupuje v květnu 1940 jako učitelský praktikant na měšťanskou školu chlapeckou v Lošticích, pak v únoru 1942 jako výpomocný učitel na obecnou školu v Moravičanech a odtud v dubnu 1942 jako pomocný učitel na gymnasiu do Litovle a na podzim, v novém školním roce 1942-43 na gymnasiu do Přerova, kde učil dva roky. Od října 1944 do června 1945 působil střídavě na školách v Přerově. V červnu 1945 odchází na filosofickou fakultu Masarykovy university v Brně, aby dokončil svá studia. — Je naší hrdostí, že se můžeme k Fr. Slaměnkovi hlásit jako k svému rodákovi, je to však pro nás velikým závazkem, abychom se svému vzoru nezpronevřili a plnili věrně jeho učitelský odkaz.

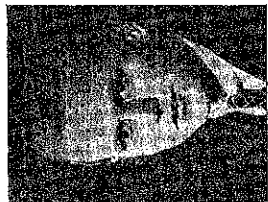

Také s politikou by dobře bylo, kdyby někdo z nás nic jiného nechtěl, neumňoval si, nedělal, leč za společným cílem společného štěstí: aby totiž se dobře vedlo celé lidské společnosti. A tomu by bylo tak, kdyby všichni zachovávali řád, každý na svém místě, tak aby se někdo drze nepovyšoval, ani před nikým otrocky nepomíňoval, přece však, aby se všem připůsobil a z lásky k míru svobodně sloužil. Neráje, že učiníš, nýbrž učíš, ani se nechlab, že jsi to a to vykonal, nýbrž nechť mluvíti samu věc dobře spravenou.

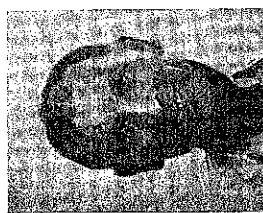
J. A. Komenský: Jednoho jest potřeba.

JAROSLAV DOSTALIK
 * 14. 5. 1880 - † 2. 2. 1943
 Zabit 27. října 1942 pražským Gestapem. Zemřel v Osvětimi 2. 2. 1943.

VLADISLAV DVORÁK
 * 17. XI. 1923 - † 6. 12. 1944
 zahynul daleko od domova při bombardování Giesenu u Frankfurtu n. M.

VOJTĚCH HOSTÁLEK
 * 19. 2. 1898. Zabit pře-
 rovským Gestapem 1. břez-
 na 1943. Vězněn v Brně a
 v Dachau, byl osvobozen
 Američany. - Návrat domů
 23. května 1945.

BEDŘICH ZAJÍC
 * 26. 8. 1921. Zabit 10. 3.
 1943 četnictvem. Odvezen na
 Gestapo v Přerově. Odtud do
 Brna, Vídně a Mauthausenu,
 odkud se vrátil 24. 5. 1945.

8. květen 1945

Život během německé okupace se pozměňuje koncem února přiblížením fronty a prvním objevním světelných raket »Ivanů« a střelbou z kulometů. Jejich každodenní pravidelné návštěvy stávají se všem solí života. Den ode dne vzrůstá letecké nebezpečí. Sireny vyjí téměř bez ustání. Koncem dubna slyšet vzrůstající dělostřelbu. Fronta se přibližuje se všech stran. Jsme jako v kluhu. Co se s námi stane? To již projíždějí vsí první transporty ustupujících »ochránčů«. V červném kříži střelivo a po zuby vyzbrojené polní četnictvo. Ruská letadla se pohybují ve vzduchu úplně bezstarostně jako na přehlídce. Pátrají... Obyvatelstvo vykopává skrýše a zadává sklepy s nejnmutnějším. 28. dubna vyvrcholuje letecká činnost. Poplach za poplachem. A Němci ustupují — ve dne v noci. — První květen v Přerově. Mír? Vzrušené shluky lidí po vsi. Němci přijímají zprávu apaticky. Bohužel bylo pro ten den jen prání! — A stále stejný obrazek: vojsko, dobytek, auta a vozy. Obyvatelstvo je musí »ochotně« přijímat na nocleh. — Přijíždí velkopekárna, porážka a uzenářství. Zásobuje vojsko v širokém okruhu. Nepříznivě počasí má pro Němce tu výhodu, že letectvo nemůže přesně sledovat jejich překotný útek. — Nepracuje se. Obyvatelstvo, pokud nehlídá domna, většinou »válčí« na návsi. Jsou tři střediska »u kaple« (vrchní generální štáb), na »Vrchním konci« a »Dolním konci« (pobočky). — Praha volá o pomoc. Ale jak jim pomoci? — 6. května se zdá, že je fronta přímo za humny. Zvláště večer slyšet i jednotlivé výstřely z pušek. Ústup téměř ustává. 7. května odjíždí z vesnice poslední vojsko.

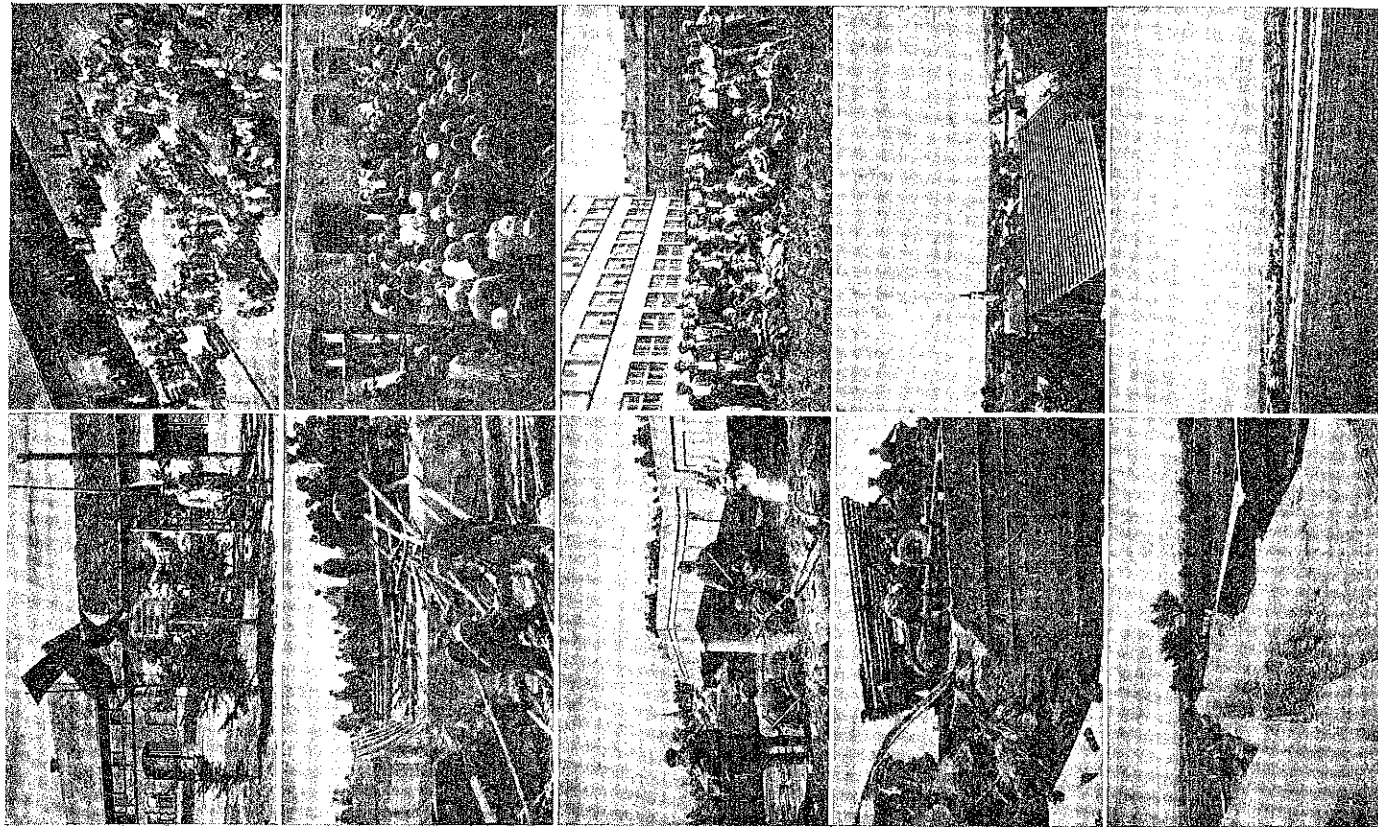
Je noc na 8. května. Čirá noc, klidu však není. Nikdo nespí, každý čeká, co se bude díti dále. Co chvíli slyšet výbuchy. To Němci vyhazují v okolí silnice a mosty.

Nedaleko od nás, ve mlýně »Hloží«, je německá stráž mostu přes řeku Bečvu. 29 drzých chlapů, schopných každé špatnosti. Od samého večera možno pozorovat na Německých neklid. Pořád jako by čekali na nějaký zátrak. Ke zprávám o kapitulaci se chovají tupě — příslušně německy.

Pojednou — jsou asi 2 hodiny v noci — přijíždí spojka na motocyklu. Do Němců jako by páchl; všichni vyběhají ven. Unteroffizier Lorenz všechny svolává a radí se s nimi déle než hodinu. Pak rychle sbírají své věci a honem za Bečvu. To už s napětím čekáme, kdy se ozve výbuch.

Asi půl hodiny je ticho. V napjatém očekávání je slyšet vlastní dech. Vtom se přivalí hrozny náraz vzduchu, doprovázený dunivým hukotem; fontána vody a déšť kamení a úlomků dopadá na stavení. Vycházíme všichni ven, prohlédnout si, jakou práci ti »kulturtrágeri« provedli. Levá polovina mostu je prolomená, ale dá se snad rychle opravit. Druhá polovina stojí — avšak ne dlouho. Nový výbuch oťásá vzduchem a z krásné stavby zůstávají zprohýbané a polámané trosky.

To vylákalo všechny ven. Není však na tom dosti. Z blízkého »Závrbku« se ozývá střelba a brzy na to vyslýcháme nad stromy stometrová fontána plamenů. Podobá se to výdechům obrovské kovářské výhně. — A ještě se lidé ani nevzpařovali z prvního ohromení, když od Radvanic vyrazí do vzduchu nové choboty plamenů, doprovázené bubnovou palbou výbuchů. To hoří muniční vozy. Německá ničivost nezná mezí.

Obyvatelstvo kvapně stěhuje do krytí nejpotebnější. Na spánek není ani pomyslení. Na »Vrchním konci« vyplňují okna cihlami, neboť se očekává první nápor fronty od Pavlovic.

Slunce vystupuje nad obzor, ranní páry se tráí a všechno nabývá přívětivějšího vzhledu. Němci zalezli do svých úkrytů. Jim nehoví denní světlo, mají raději tmou pro své nekalé činy. Zvědavost je silnější než nebezpečí. Množství lidu se kupí kolem roztrhaného mostu. Odvážlivější přecházejí na druhou stranu a prohlázejí škody, způsobené výbuchy benzínu a lihu v »Závrbku«. Je tu několik set barelů již vyhořelých, ale značná část zůstává neporušena. Všichni se snaží mezi dalším výbuchům. Barely, ještě plně, jsou odvaleny stranou. A již se zase všichni vrací k mostu. Jen malá skupina zůstává posud na pravém břehu. Vtom přijíždí od Radslavic dvě auta. Dojíždějí rychle k mostu, s aut seskakují ručičkami a navazují palebný styk s Němci, kteří mají kulometná hnízda kolem starého ramene Bečvy. Překvapení našich bylo tak veliké, že sotva stačili vztkřknout Rusům na pozdrav. Ti už jedou zase zpět, podat hlášení o postavení Němců.

Je asi 8 hodin ráno. Obcí zase jede vojsko — moře vojska! Jede a jede: Ujíždí. Trýskem! Naše osvoboditelka — chrabrá Rudá armáda! To není ústup, ale ten nejrychlejší postup. Pokud silnice stačí, i třemi proudy najednou. Prapory vlají. Obyvatelstvo okamžitě připravuje pro vojsko občerstvení před Matyášovým hostincem. Přináší to nejlepší, co je po ruce. Lidé je čím dál víc. Přicházejí i ti nej-ustarašenější, neboť tento okamžik není to, co jsme měli k očekávání, slyšíc válečnou vltavu, průměrně 25 km kol dokola. Přezlíli jsme to tak — naprosto neočekávané — bez krveprolití — proto ta počáteční nejistota. A hudba hraje...

Stupinka opezdilců na pravém břehu Bečvy zatím přistoky se dostává přes most a snaží se co nejméně vystavovat svá těla, protože kule Němců brzdí jak rozložená srň. Už jsou na místě. Každý si svobodně oddechne, neboť nebylo nijak příjemné pomyslení dát se odstřelit jak zvěř, bez možnosti vlastní odplaty.

A tu již přijíždějí od Radslavic auta. Přední hlídka se dostává k mostu. Za nimi hned lehká děla. Některá mají stanoviště v zahrádkách a kolem hřbitova, další hledají stanoviště u stromů kolem mlýna »Hloží« a na levém břehu Bečvy. Rozvíjí se pravidelná bitva. Němci však odpovídají kulometry i dělostřelbou. Granáty pronikavě hvízdají ve vzduchu a vybouchují pod Sušicemi, u silnice ze Sušic do Radslavic a dále ke Kozlovicům. Od Radslavic přichází Němcům různá odpověď. Brzy nato přijíždějí salvorová děla »Katuše«, též k »Hloží«, a již je z postavení pod obrovskou smutčinní vrbou vypálena první rána na cukrovar v Malých Prosenicích. Třetí rána už je v cíli a pak hvízdá střela za střelou. Cukrovar se hájí do černého dýmu. — A do řevu výstřelů a výbuchů se mísí výkřiky obyvatelstva na uvítanou svým osvoboditelům. Nikdo nebdá na nebezpečí, každý se chce osobně přivítat s dobrostřednými »moloďci«. Jsou to lidé s usměvavou slovanskou tváří. Dojemná je jejich láska k dětem. A ten, kdo má rád děti, to není zlý člověk, jak se nám ho Němci snažili vykreslit.

Vtom přijíždí další »Katuše« a posílá nových 16 ran na cukrovar. Ještě se ani dým nerozptýlil a již vlaje nad cukrovarem bílý prapor.

Zatím spěchají občané jak z Grymova, tak i z Radslavic k mostu, aby mohli upravit přejezd přes Bečvu, aby byl Němcům znemožněn každý pokus o protiúder. Přijíždí první vůz s trámovým k mostu. Tlačí jej první pracovníci.

Kule Němců hvízdají nebezpečně blízko. Hrdost sice nedá ustoupit, každý se však instinktivně krčí za dřevo na voze. Jen rudoarmějci se smíchem pozorují každý máš pohyb a dodávají: »Ničevó, pust oni strilajut, nédólžno sirašitsa.« Jejich příklad nutí nás všechny k horlivé činnosti. Nad hlavy nám hvízdají granáty z »Katuš« a tvoří palebnou přehradu nad mostem. Každý pracuje, co mu síly stačí. Nesmí se dbát na nějaký ten odřek. Všichni si uvědomují vážnost chvíle, povzbuzují se navzájem. Jedni přináší dřevo, druzí zase kamení a to všechno z velké části holýma rukama. Také Prosenští přicházejí pomoci, to už mají rudoarmějci Prosenice v rukou. Německá palba slábne, jen občas ještě přeletí německý granát a vybuchne u Radslavic. To však nás jen posílí v práci. Všichni zrychlujeme tempo, aby se rudoarmějci dostali i s těžkými zbraněmi na druhou stranu. Již přijíždí lehké polní děla, za tím druhé, a tím silní naše pře-vědění, že Němci dostanou konečně to, co jim patří.

Je poledne, když most je natolik opraven, že celá ta záplava vojska, jež se rozlila na levém břehu Bečvy, se hne a valí přes most na druhou stranu. Sta a sta vozů, auta, polní děla, motorované jednotky, všechno to se valí jak mocný, nepřetržitý proud až pozdě do noci, kdy přijíždějí i lehké tanky a pancéřová děla. Jen krátký odpočinek stačí a už zase pospíchají na Germány. Krásný je pohled večer na silnici k Sušicím a k Pavlovicům, odkud se vine dvojjarmenný světelný potok, slévá se v Radslavicích v jeden proud a odtud spěje dál k mostu přes Bečvu. Již dávno jsme neviděli tolik motorových vozidel, plně osvětlených. Do huku motorů se mísí dunění střelby v dáli, směrem na západ, a do vzduchu vystylují choboty barevných raket. — Kolem půlnoci dokončujeme menší opravu na mostě a jdeme si odpočinout — konečně klidně odpočinout.

Pod košatou lípou v »Hloží« vzala si válka svou obět. Padl tu jeden z rudoarmějčů, kteří obsluhovali polní děla, postavená pod mlýnem na břehu potoka. Právě přimášel náboje, ještě s několika občany, když začaly narážet střely na štít chlévů. Všichni se instinktivně setnuli, on klesl k zemi. V první chvíli nikdo ani nezpovoroval, že to byl zásah nepřátelské kule. Až po chvíli je odnásen, s těžkým zraněním v krku, na obvažiště a odtud do polní nemocnice v Radslavicích. Ale už nepomáhá nic — loučí se se světem — vzdálen od své domoviny.

Tím větší musí být naše úcta k oběti tohoto neznámého rudoarmějce, který neváhal přimést i tu nejtěžší obět za naši svobodu. Nechť zůstane jeho rov na radslavském hřbitově vždy čerstvý a jeho rudá mohylka, čnící jako výstražný prst, at nám vždy připomíná, že pro svobodu není žádná obět dosti velikou. Nově zbudovaný pomník padlých v Radslavicích, buďž symbolem spojení Slovanů od Aše až za Ural, od Baltu až po sněžné štíty Balkánů!

V dalších dnech se publice Československé. Slavnostně vyzdobená náves s ruskými nápisy ukazuje všem, že si vážíme ruských osvoboditelů. — V hlídkách na rozcestí »u kaple« se postupně střídají všichni muži ze vsi. Dopravu pro vojsko na všechny strany obstarávají občané s koňskými potahy. Jezdí až do Chrudimě, České Třebové, Nového Jičina a jinde.

Buďme šťastni, že prožíváme tyto slavné chvíle našeho národa! UVědomme si ještě jednou, co strádání a útrap prožil celý náš národ, než se sen našich národních buditelů stal skutečností! Tyto oběti nás zavazují, nás všechny, již jsme přezlíli dobu útisku, abychom všemi silami hájili svobodu, tak drazo vydobyto. Zvítězili jsme ve válce, kéž nám Bůh dopřeje i vítězného míru! A. Knop + -et

Po stopách starých Slovanů. V obci Radslavicích u Přerova a v okolí bylo učiněno již několik náleziš, které svědčí o tom, že tento kraj byl od pradávna obydlen. Není také divu, neboť údolí Bečvy bylo přirozenou cestou, která vedla od Moravské brány směrem jihozápadním do údolí Moravy. Tam nalézáme také doklady o starším osídlení Slovanů. Vesnice staršího původu v tomto kraji mají vesměs jména odvozená od názvů rodových (Radslavice, Sušice, Zelatovice, Prosenice, Kozlovice) a jejich tvar typických staroslovanských okrouhlic ukazuje na prastaré osídlení. Rovněž jsou tam další staré obce, které sice nemají již jména rodového, ale jméno dle poměrů místních, avšak vždy jsou typu okrouhlicovitého. V Radslavicích byl učiněn další objev, svědčící o prastarém obydlí tohoto kraje. Učitelka Marie Strouhalová oznámila správě přerovské muzea, že se v obci, při kopání základů na stavbu domu Ignáce Kručila, přišlo na několik starých nádob. Musejní komise se odebrala na místo, kde byly nádoby vykopány. Staré žároviště nebylo však již v původním stavu, většina hliněných hrnců byla odnesena do školy, kdež pečlivě uschovány. Místo, na kterém byl nález učiněn, je vyvýšenina z naplavené žluté hlíny a žároviště se v ní vyjímá jako černá skvrna podlouhlého tvaru. Na tomto místě stávala stará dřevěná chalupa F. Tihelky. Žároviště bylo právě pod prahem této chalupy, která neměla vůbec základů, a to pouhých 30 cm pod povrchem země. Bylo 2 m dlouhé, 50 cm vysoké a asi 80 cm široké. Tři hrnce, naplněné popelem, byly v kompaktním stavu, leč rozsypaly se při vyjímání z hlíny. Ostatních nádob tam bylo asi 5, vesměs silně poškozených. Jedna nádoba je kryta víkem, jakým se pokrývaly nádoby s popelem nebožtíkt, nebyly však nalezeny ani nejmenší stopy po zbytcích kůstek, jak to uvidá popelnicím. Rovněž spíše hrncům na vaření. Podle proužkového vzorku na nádobách se soudí, že hrnce pocházejí asi z IX. až X. století. Nález byl odfotografován a odvezen do přerov. muzea. *Sochy a kříže.* Na rozcestí silnic Radslavice - Pavlovice a Radslavice - Sušice stojí kamenná socha věrozvěstů slovan-ských sv. Cyrila a Metoděje, postavená

v r. 1879; u silnice Radslavice-Grymov kamenná socha sv. Jana Nepomuckého, postavená v r. 1912; u silnice k Přerovu kamenný kříž, postavený v roce 1759. *Chmelnice* byly založeny roku 1894 a 1895, asi 12 chmelnic, které po 12 letech zanikly. *Zdejší kraj* je řepářský a ječmenářský.

Ovocnářství dosti rozsáhlé, byl ne racionálně pěstované. Obec sama má na 1000 stromů. V poslední době mnoho pomrzlo.

Dobýtek je značným zdrojem příjmů v domácnostech bohatších i chudších. *Řemesla:* Značný počet zedníků, kteří chodí i na vzdálenější stavby.

Dělníci: pracují v továrnách přerovských a lipnických, také v prosenickém cukrovaru.

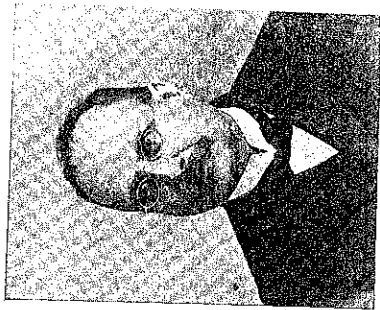
Na trh se jezdí někdy do Přerova, někdy do Lipníka. Prodáváno obilí, ovoce, brambory, selata, drůbež a vejce.

Silnice. V r. 1890 nebylo ještě v R. silnic. Tohoto roku započato se stavbou silnice k Tučínu. Na pozimí téhož roku do Mal. Prosenic.

R. 1880-1881 zřízen, při stavbě cukrovaru v M. Prosenicích most přes Bečvu, při čemž darovala obec Radslavice potřebný pozemek z »Rýna« a cesta vedena přímo směrem dnešní silnice. Silnice prosenická prodloužena pak na druhou stranu směrem k Sušicím a Pavlovicům (přes vesnici).

Zenským vůčičím pracím se začalo vy- ušovati v r. 1892, a je zajímavé, že mnohými rodiči přijato nepřiznivě, jako věc nepotřebná.

— Od r. 1892 byl v R. prvním vzdě- lávacím spolkem Sbor dobrovol. hasičů. *Odvodnění.* Mokré a vodou nasáklé pozemky nebylo možno v pravý čas ob- dělati. R. 1898 zem. meliorační úřad po- žádán o vyslání inženýrů a zhotovení odvodňovacích projektů. Plány a roz- počty byly v půl roce zhotoveny a o prázdninách sepsal správce školy se sta- rostou V. Kučou meliorační protokol a seznamy dle nového parcellního protoko- lu. Nato svolána valná schůze všech majitelů pozemků, která byla sice velmi četně navštívena, avšak pro odvodnění se jich podepsala jen polovice. Teprve, když občané Tob. Dostalík a Jos. Zlá- malík se seznamy obcházelí dům od do- mu, přihlásilo se pro odvodnění přes

Leopold Veselý, řídící učitel, spolumajitel Rol. mlékárny a Sboru dobrovolných hasičů

3/4 majitelů a spisy doručeny hejtmán- ství, aby ostatní byli přinuceni ke svo- lení. Dle zveřejněného rozpočtu měla státi veškerá práce odvodňovací 66.200 zl., ve skutečnosti zapláceno 165.000 K. Na zá- kladě předložených stanov vytvořilo se vodní družstvo, do něhož vstoupili vši- chni majitelé pozemků. V prosinci 1898 svolána I. valná hromada družstva, na níž usneseno odvodnit část poli směrem k Přerovu až k hranicím tučinským a kozlovským: celkem 39 výtoků. — Do konce r. 1901 odvodněno skoro všechny trati kat. obvodu obce Radslavice, pro- jekt to, který co do velikosti byl svého času druhým na Moravě. — V r. 1914 vytvořeno II. vodní družstvo na odvod- nění zbývajících tratí v celkové výměře 32 ha. Předsedou zvolen Tob. Dostalík. Toto odvodnění ztížila válka a bylo skončeno teprve v r. 1920. Celkový ná- klad 93.000 K.

U října 1902 započato se stavbou sil- nice k Přerovu. Návrh, aby vedla přímo dřívějším chodníkem do Kozlovic, nepři- jat pro odpor Kozlovských. R. zaplatily za tuto silnici přes 18.000 K.

Při regulaci Bečvy v r. 1903 příkou- plila obec část katastru obce Mal. Prose- nic z v. »Malý Portartur« ve výměře 98a a část katastru obce Oseka z v. »Vel- ký Portartur« ve výměře 257 ar., kteréž- to části byly odříznuty novým tokem Bečvy od původních hranic, t. j. starého toku Bečvy.

— R. 1905 založena »Hospodářská be- sídka«, čtenářský spolek. Předseda Jar. Dostalík.

U r. 1908 vystavěna obec nové hospo- dářské stavení č. 103 s obecní nemocnicí a věznicí.

— R. 1910 založen odb. Nár. jednoty. — 1. září 1911 se po prvě v R. svítilo a mlátilo elektrickým proudem.

— 1. června 1912 otevřen samostatný poštovní úřad. Až do té doby byla pro zdejší obec pošta pavlovská. Prvním poštovním ustanoven Emil Spáčil, pošt. adjunkt z Přerova.

— R. 1913 založ. Těl. jednoty Sokol. — První světové války se zúčastnilo 28 mužů, polovice těžce. V poli, v zajetí či doma následkem váleč. útrap zemřelo 19 mužů. Nezvestní konec vojny 2 mu- žů. V Rusku zajato 35 v Itálii 6, ve Francii 1. Mistři legionáři: Fr. Buriánek, Vinc. Dvořák, Frant. Lón, Josef Lukáš, Josef Sládeček, Jar. Tala, Vinc. Vánder-

ka, Alois Zaorálek, Stan. Zikmund a Josef Zlámalík.

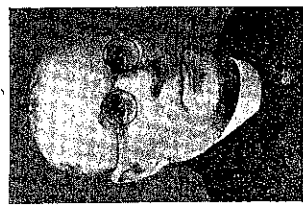
— Jíž v 2. roce války začíná nedosta- tek. Stát rekrutuje.

— 3. rok bohatý krvavými ofensiva- mi i brozovým suchem a tím neuródu: dlouhotrvající zima, nepříznivá doba jarní setby, nedostatek pracovních sil, sucho měsíce trvající, na podzim zápla- va myši. Brzy po žních bída a hlad. Vál- ka nebere konce.

— 4. rok války: Časté rekvisice pobu- řují. Všechny musí provádět učitelstvo, čímž upadá v nevážnost lidu, jenž v nich vidí pochopy vlády. Není daleký čas, kdy nebude ničeho. Nečistotek živo- nich potíběh stává se katastrofálním. Voj- sko strádá na frontách, lid v zázemí. Dvakrát až třikrát tolik lidí umírá než se jich rodí. Mládež pustne, zločinnosti přibývá. Co bylo za haláče, platí se teď korunami. Lichva, okrádání chudších ka- pitalismem světoobecně. Vládou zříze- né ústředny jsou vzory vykorisťování li- du. — Konec války (září 1918) rozmá- há se u nás dosud neznámá španělská chřipka, epidemie, která si v naší obci vyžádala mnohé oběti.

— Venkovský lid se probouzí. V R. se projevuje duch osvobození: dne 26. října 1918 jmenovalo obecní zastupitel- stvo ve své schůzi poslance Fr. Stanka a spisovatele Al. Jiráska čestnými členy. — 28. říjen 1918 uskutečňuje sny a naděje všech věrných Čechů. Ráno se ozývá s kaple zvonek, který po celý rok mlčel, uschován dobře před rekvisicí u mistra Kunstlera, kováře, pod hroma-

Duchovní správce P. Ludvík Kukla

zají uspořádána za účasti všech korporací smuteční tryzna.

— 30. června 1937 odešel z R. řídící učitel František Sehnal na nové působení do Přerova. Stopy jeho tiché, nenáročné a plodné práce nacházíme ve všem dění naší obce. A jak tichá byla jeho práce, tak nehluchý byl i jeho odchod z obce, kde působil po 14 let. Tomuto skromnému pracovníku buď zde věnována vědná vzpomínka.

— Jubilejní r. 1938 byl jedním z nejsmutnějších v dějinách naší obce i celého národa. Vcházejí jsme do něho ještě pod dojmem úmrtí našeho Tatička presidenta, netušíce, jaké rány nám chystá nedaleká budoucnost. Všemi opuštěni nesli jsme těžký kříž na svou Kalvarii, klesajíc pod potupným břemenem zno-žadavky Němců, Poláků a Maďarů, mající proti sobě i své bratry Slováky, kteří využívali k vlastnímu prospěchu nesnazi společného státu. Události se valily nezadržitelným tempem: 21. září byli jsme donuceni přijmouti návrhy britských a francouzských státníků na odstoupení území ČSR, obývaných Němci, německé říši. 22. září se rozchází Hodžova vláda a prezident jmenuje novou vládu generála Syrového. 23. září žádá Hitler nové ústupky. Evropa se chystá k válce. Prezident republiky dr. Ed. Beneš vyhláší mobilisaci. Ještě 27. září, po štvavé řeči Hitlerově, ujišťuje nás Francie, Anglie a Rusko svou pomocí. Dva dny nato dochází k historické mmi-čovské konferenci čtyř mocností, v níž demokratické státy podlehnou úplné nátlaku a hrozbám Německa. Rozhoduje se o nás — bez nás. Německo prostě dik-tuje. A tak naše statečné vojsko začíná l. října vyklízet pohraniční území. Tisíceleté hranice našeho státu jsme nu-zeni vydati odvěkmu nepříteli bez boje. Ztrácíme tak přirozenou hradbu našeho státu, zpevněnou důmyslným opevněním. 4. října jmenuje prezident Beneš II. vlá-du gen. Syrového a den nato vzdává se svého úřadu, aby nebyl na překážku vý-voje, kterému se musí nyní stát při-řizovat. Ve 20. výročí, 28. října, po-zvedá nás těžce zkoušený národ hlavu s vědomím, že musí žít a vydržet. 30. listopadu se koná volba třetího presiden-ta republiky dra Emila Hácha. Úžasná síla a kázeň všech občanů, vláště armá-dy, ve chvilí největšího zklamání a bo-lesti je nám zárukou, že se opět dočká-

me lepších dob. Pracujeme všichni s láskou, svorně a vytrvale na díle vclikého *U z k ř í š e n í!*

Je zajímavé, že jubilejní lípa Svobo-dy, zasažená 20. března 1938, na strom-kové slavnosti u pomníku Svobody, se neujala, ale právě v době závažných událostí, které ohrozily naši svobodu, uschla.

— Vyhlášení mobilisace 23. září bylo přijato s pocitý ulehčení i obav z bu-doucnosti. Z Radslavic nastoupilo váleč. službu celkem 60 vojáků, z nichž posled-ní se vrátili teprve v prosinci. Pro účely mobilisace dodaly R. 32 koní, 9 vozů, na příjezd 26 koní, 3 muže. V R. byla až do demobilisace umístěna vozatajská kolo-na z Lipníka n. B. o 150 koních, 64 vo-zech a 100 mužích. Válečná pohotovost změnila život v naší obci. Tisíce vojen-ských aut přijelo od Přerova k Lipníku. Přísně se dodržovalo zatažení obce. Lidé si dělali železné zásoby. V obcho-dech se objevuje nedostatek denních potřeb. V zahradách a na polích se ob-jevují první zákopové kryty. Nejžalost-nější byl obraz po 28. září, kdy obci pro-jižděla nákladní a osobní auta, odvá-žejíci skrovně majetky našich českých uprchlíků ze zbraného území.

— Koncem srpna odchází z R. Yid uč. Josef Barvík, který zde působil 8 let. Rozloučily se s ním všechny vrstvy ob-čanstva a jeho všestranná práce byla ná-ležitě oceněna věnováním písemné adre-sy dětí a uznání. Rovněž z mateřské školy Slaměnkovy odchází, po 10 letech působení, učitelka Jarmila Přerovská. — Denní tisk ze dne 24. 2. 1944 za-znamenává zprávu o práci hanáckého větce, a to: RNDra Jindřicha Zapletálka z Radslavic, který za svých studijních cest po Rumunsku, Itálii a po jiných ze-mích často byl přiveden do rozpaků ne-znalostí tamního jazyka v určitých obo-

76 měřic půdy ode dvora »Podolí« a 22 měřic od kapituly olomoucké v Tršicích.

— V r. 1928 odhalena pamětní deska Františku Slaměnkovi na jeho rodném domku. Otevřena Slaměnkova mateřská škola. Vydlážděna cesta od Matyášového po obecní dům. Provedena kanalisace a zregulována část potoka. Zřízena ha-sičská nádrž na vodu. U obecního domu postavena mostní váha. Po zemřelém legionáři Jos. Sládečkovi byl založen na jeho památku fond Sládečkův.

— R. 1929 je známý dlouhou a kru-tou zimou. Lednové mrazy až -240 C., v únoru až -340 C. Sněhu jak v polár. krajínách. Za odklizení sněhu zaplatila obec 12.000 K. V obci vymrzlo přes 400 ovocných stromů.

— R. 1931 značí se rozšířením neza-městnanosti na venkov. Ceny obilnin koncem roku poklesly, rovněž ceny do-bytka (kráva 1500—2000 K). - Jatečný dobytek hovězí 2—4 K, vepřový 5—6 K. Téhož roku slavil své šedesátiny staro-sta Jan Petřík st., vynikající obecní pra-covník.

— Scelování pozemků od 9. 9. 1980 do 1. XI. 1932. Z celkové rozlohy 701.82 ha pojato do scelování 624 ha v odhadní ceně 13,199.000 K. Scelováním byl pře-rušen tok Libušky, která vyústila do od-vodňovacího příkopu. Mnoho zahrab by-lo prodlouženo ke starým nebo novým cestám.

— V r. 1932 provedena dlažba cesty ke kostelu na návsi. Provedeny rigoly vedle domků u mlékárny a po obou stra-nách sušické sílnice.

— Rok 1934 byl jedním z nejteplej-ších v posledních 160 letech. Zima suchá, bez sněhu. Oralo se až do vánoc. Zřízena další vodní nádrž pro hasiče za zahra-dou Františka Zajíce.

— V lednu 1935 přenesen památný zvoněk s věty na kapli na kostelní věž. 7. března slaveny 85. naroč. pres. T. G. Masaryka. Na slavnostní schůzi obec. zastupitelstva jmenován česíným obča-nem zdejší obce a poslán mu pozdravný telegram. 28. března zemřel stateček Va-lenta ve věku 93 let. 7. prosince zemřel B. Sládeček, 90 let. Na podzim provádě-na kanalisace na Dolním konci. Koncem roku dán na zastoupení odpočinek obecní služba Metoděj Zaořálek, 75letý. Obci sloužil věrně 26 let, a strojník mlékárny Josef Mikulík, 71letý, ve službě 35 let. — 14. září 1937 zemřel pres. Osvo-bo-ditel T. G. Masaryk. V den pohřbu 21.

dou starého železa. Slavně se rozléhá naše národní hymna tam, kde dříve ne-měla přístup.

— 31. prosince 1918 oslavil celý ná-rod příjezd svého Osoboditele a prvního presidenta T. G. Masaryka z ciziny do Prahy.

— 1. květen, po prvé slaven jako ná-rodní svátek.

— 15. června po prvé voleno v Čsl. re-publice. — Nebezpečí vpádu Maďarů na Slo-venško zažehnáno pohotovostí našeho vojska s výpomocnými sbory francouz-skými. Po Maďarech počínají na Těšin-sku Poláci, jejichž chamtivý ruce se na-tahují až za Ostravu.

— Drabota, která po 28. října 1918 klesla, stoupla časem do závratné výše. Vzácné hospodářství a rekvisice ota-rávají první léta naší svobody. Teprve 3. rokem se uvolňuje obchod uhlím, cukrem a moukou. Také v R. při poslední rekvi-sici, za asistence četnictva, došlo k velké-mu pobouření, že musilo být povoláno vojsko na udržení pořádku. Soudy, velké peněžité pokuty a tresty vězením byly zakončením tohoto smutného dědictví válčických poměrů.

— V r. 1920 zřízena obecní knihovna.

— Kulturní život, za války ustrnulý, začíná se pomalu rozjíždět. Divadlo u nás získalo nesporně příchodem nového poštástra Jana Gadourka (r. 1920), vý-borného herce a občtavého režiséra. Z daleka široka scházeli se lidé na kulturní podniky do R. Každý si jistě rád vzpo-mene na div. hry: Janošik, Račuz a Ma-hulena, Lucerna a Gorali.

— R. 1922 vystaven pomník Svobody sochařem Jos. Palíkem z Tršic.

— R. 1923 odprodán obecní hostinec Jar. Záděrovi z Mělkán za 80.000 K.

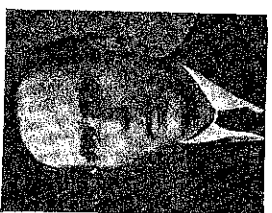
— R. 1922-1923 postaven učitel'ský dům za pát milionu K.

— Rozmach radiofonie zasáhl v roce 1926 i do naší vsi. První posluchači roz-hlasu byli: Vojt. Burč a Voj. Hošťálek.

— 20. května 1926 založena Dělnická tělocvičná jednota.

— R. 1927 zakoupena motor. stříkačka. Zahájena autobusová doprava Pavlovi-ce-Přerov. Kulturní činnost se vzpružila příchodem nového poštmistra Jana To-mašika z Veselého, známého sokolského pracovníka, divadelníka a hudebníka. Téhož roku zakoupen 4 lampový radio-přijímač pro školu. Poslech přístupný veřejnosti. Malozemědělcům přiděleno

Stanislav Taufer,
správce školy

rech. I umíníl si sestavití takovou učeb-
nici a hlavní slovník, v němž by bylo lze
hravě vyhledat kterýkoliv pojem v ně-
které z desíti evropských nejdůležitějších
řečí. Pojmy si pak seřadil jednak abe-
cedně, jednak je vřídílil podle vnitřní
obsahovosti a příbuznosti. Každý pojem
je pak představován jasným a jedno-
značným obrázkem jakých si již dr. Za-
plectálek nashromáždil z nejrozumnějších
ilustrovaných časopisů hodně přes deset
tisíc. Na každé stránce svého připravo-
vaného slovníku, který si zatím přípra-
vuje jen pro svou vlastní potřebu, má
jeden obrázek, pod ním český název a
pak překlady v dalších desíti řečích: rus-
ky, anglicky, francouzsky, italsky, špa-
nělsky, rumunsky, bulharsky, maďarsky,
srbsky a německy. Také řečtina má být
ještě zařazena mezi uvedené jazyky,
s ohledem na její klasický původ.

Radslavice v době okupace. Obraz na-
ší obce z doby německé okupace nelíbí se
nižak od obcí jiných. Dvojijazyčná
označení veřejných budov i živnost-
ských podniků, dvojijazyčné úřední vy-
hlášky s německými orlíky, občas vlajky
protektorátní i říšské s hákovitým kří-
žem, vázané hospodářství, kštiny na po-
travinu, textilní, obuv a všechny potřeby
denního života, nekonečné úřední kon-
troly, na druhé straně obchod na černo
za cen zřetelně výše, nakonec všeobec-
ný nedostatek.

Ke cti Radslavic nutno přiznat, že až
na několik ojedinelých případů nebylo
v naší obci udařačů. Všichni jsme věřili,
že zvířetí pravda nad násilím, a zahra-
niční zprávy tu víru sílily a udržovaly
nás v tichém, zarytém odboji proti oku-
pantům. Němci to dobře vycítili a podle
toho jednali: prohlídky, vyšetřování,
Gestapo. Začátkem března 1943 odváží
Bedřicha Zajíce.

Odchod ředitele Hošťálka těžce po-
sílhl nejen radslav. mlékárnu a vlastní
rodinu, ale především četné rodiny in-
ternovaných nebo popravených Cechů
v Přerově, Lipníku a okolních obcích,
pro něž jmenovaný po 4 roky obětavě
organizoval pravidelnou a vydatnou pod-
poru potravinami i otopem za součinnos-
ti dobrých lidí ze svého okolí, dokonce
za příspěvní četnictva a olomoucké pá-
tračky, která v dobách zvýšené nejis-
toty a opatrnosti dopravovala příděly
úředním autem. Podezření německé po-
licie v této věci bylo jednou z hlavních
příčin jeho zatčení. V téže souvislosti
byl zatčen také rol. syn Bedřich Zajíc.

I v tom těžkém a neradostném ozvu-
ší se pracuje. Zoufalství a nejistota nás
nesmí přemoci. Po stránce hospodářské
bylo těch 6 let celkem nepříznivých. Ja-
koby se sama příroda vzptřala násli.
Tuhé mrazy zničily mnoho stromoví,
zvláště trnek, takže bylo nutno vykáceti
celé aleje podél silnic. Původně při jar-
ním táni i při letních průtržích mračen
nadělaly hodně škod. Zvýšené dodávky
dobytka vyprazdňují chlévy, nastává ne-
dostatek mléka, tuků, masa. Rolníci ne-
dovedou zabálet. Svědčí o tom hospo-
dářská výstava plemenného dobytka,
dojičský kurs, odborné přednášky hospo-
dářské.

V r. 1941 se obvod zdejší mlékárny,
jako hlavní sběrný mléka, zvětšil přípo-
jením obvodu M. Prosenice na 35 osad.
Mlékárna provedla řádnou úpravu de-
putátních bytů a vydláždění nákladistě
i příjezdu, při čemž vydlážděna i celá
ulice za mlékárnou. Družstevní pekárna
přešla v likvidaci do majetku Hospodář.
družstva v Přerově a upravena na skla-
diště. Nové obytné domy postavili: La-
distav Lukáš č. 146, Josef Haluzík č. 147,
Karel Lukáš st. č. 148, Frant. Zajíč ml.
č. 149 a Eduard Jankot č. 150. Regulace
potoka přes obec, po jamě povodní 1940
tolik potřebná, byla úředně projednána
a schválena, uvázla však i s povolenou
subvencí na nejlepší cestě pro zákaz sta-
vebního materiálu. Rovněž tak nedošlo
k projektovanému rozšíření a úpravě zá-
hybu silnice k Sušicím a zřízení bezpeč-
nostního chodníku k mateřské škole. —
Obec odkoupila k tomu účelu část za-
hrady Aug. Hrubého. Pomník padlých
ani základy nesměly připomínat místo,
kde se velebně tyčila socha presidenta
Osrobojitele.

Nejvíce utrpěla škola. Vyučovalo se
nepravdělně, v zimních měsících nebylo
otopu. Odstraněno vyučování dějepisu
a občanské nauce, omezeno vyučování
českému jazyku a zeměpisu, za to zave-
dena povinná němčina, které dáno před-
nostní místo. Uvažme jen, že na naší
škole se vyučovalo němčině 35 hodin
týdně! Němčině se učili i malí žáčci
v I. třídě, kteří neuměli ještě ani český
správně mluvit. Úřadovale se německy.
I školní razítka a školní zprávy byly ně-
mecko-české. A na čelném místě ve tří-
dách obraz zloducha Hitlera. Obrazy,
knihy, mapy, a právě nejcennější po-
můcky, připomínající Čsl. republiku, na-
řizeno odevzdati ke zničení (značná část
ukryta a zachráněna). I nápis na budově
»Národní škola« musil být odstraněn.
Ze školy se stalo skladiště odpadků, sta-
rého papíru, hader, železa, kostí, tak zv.
»školní sběr«. V únoru 1945 byla obec-
ná i mateřská škola zabrána pro ubyto-
vání českých pracovních čet, které pro-
váděly zákopové práce v úseku Oldři-
chov-Kadlov. Začátkem května obsazeny
obě školy německými jednotkami na
ústupku k Olomouci. Ani jedni, ani druhí
školy a jejího zařízení nešetřili.

O kulturní činnost v obci se dělily
místní spolky: Sokol až do svého roz-
puštění z jara 1941, hasičstvo, Místní
osvětlová komise i nově založený Spor-
tovní klub. Divadelní činnost se slibně
rozvíjela zvláště po utvoření odbočky
Ústřední matice divadelních ochotníků.
Hudební podniky měl v rukou říd. učí-
tel Stanislav Taufer se svou Pavlov-
skou hudbou. Kromě příležitostných kon-
certů provedeny r. 1941 zdatilě oslavy
Dvořákovy, v r. 1944 Smetanovy. Obecní
knihovna po několikaleté úřední revisi
ochuzena o nejcennější knihy. Pamětní
knihna obec zabavena a uložena u zem-
ské úřadu.

V obecní samosprávě nastala změna
odchodem dlouholetého starosty Frant.
Hrdličky, který se vzdal vedoucího mí-
sta v obci pro těžký úraz v lednu 1942.
Novým starostou zvolen 17. 4. 1942 do-
savadní náměstek starosty Josef Hunka,
náměstkem Stanislav Bařina. Vázané
hospodářství si vynutilo vytvoření obec-
ních komisí které dosud trvají: vyživo-
vací, zemědělská, žhová, mléčná.

Na nucených pracích v Německu bylo
z Radslavic 53 osob, mezi nimi i děvčata.
Někteří uviděli kus dalekého světa, vši-
chni užili v plně míře německé nadvlá-
dy, někteří i kárného tábora (t. zv. vý-
chovného) v Kunčicích u Mor. Ostravy.
Na podzim 1944 nařízené totální nasa-
zení přikazuje zdejší učitelstvo na čas
do Todtovy organizace. Jako poslední
odjíždějí v prosinci 1944 zemědělství hoši
na zákopové práce do Burgenlandu za
Bruckem.

Hrob rudovarmějce na místním hřbitově

Na konec vzpomínka těm, kteří se ne-
dočkali. Od r. 1939 do 8. 5. 1945 zemřelo
v Radslavicích 65 lidí. Odešli z našeho
středu významné osoby, které svým vě-
kem a celoživotní prací zasloužily si
všeobecné úcty. Budřez uvedeny alespoň
nejstarší: Antonín Künstler, Ignác Kre-
sta, Kristína Chytilová, Josef Krato-
chvíl, Kristína Gelová, Antonín Němec,
Kristína Směťáková, Konstantin Dostál,
Josef Mikulík, Felix Harna, Metoděj
Kolář, manželé Juliana a Cyril Mořkov-
ští, Antonie Stupárková, František Na-
vrátil, Anežka Studentová, Aloisie Zlá-
malíková, Anežka Tomašíková, Evžen
Študent, Jan Zlámalík, Jan Bařina, Ev-
žen Tala, Frant. Kašík Z bývalých zdej-
ších učitelů v té době zemřeli: Na pod-
zim 1941 Emilie Palečková (pochována
v D. Rosičkách). Z jara 1942 Cyril So-
bol (Přerov), v listopadu 1942 Karla
Janovčíková (Pavlovice). Čest jejich pa-
mátce!

Kraj kolem Radslavic

JAN JEMELKA

*Í rojubeč bohů moře prohrabává,
jak hřebenem když vlasy pročísneš.
Úlva za vlnou se zvedá, světílá, plavá,
ne v nich, ale bez nich zahymeš.*

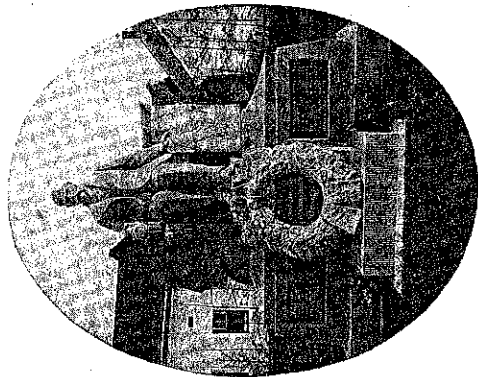
*Úlní se moře, klasy, mana
s korunou rudobílých atolů.
Cár z prámů nebeských a zralost rána
ve žitovém věnci zříš pospolu.*

*Dni, ty listy obmatané,
zrníčka spadlá u mlátu,
své znaky vtiskují na chléb, chléb z Hané.
Když vidím jej, myslím na tátu.*

*Brával jej s úctou do rukou
ten milý, starý žnec.
Uzpomínky na dověře mi nezaťukou.
Přeletí — vesnice, míc, mámín rüženec.*

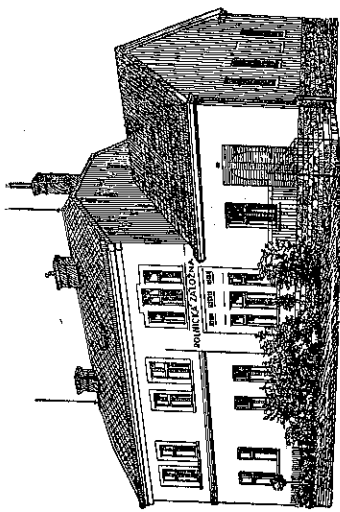
*Jen země se vlastně nezměnila.
Síce v ní táta spí, v ní na Hané.
Teď právě svou tíhu donosila.
Za chvíli kahan zaplone.*

*Můj kraj je krajem řeprných lánů nedaleko Radslavic.
Místy jej zdobí topoly,
náše kaštanů, kulaté budky holubíc.
Loučení s vámi je trpké, slzy s úsměvem zápolí.*

*Pomník pres. Osvoboditele T. G. Masaryka.
Postaven r. 1922. - Za německého režimu
odstraněn. - 16. září 1945 znovuodhalen.*

Rolnická záložna v Pavlovicích

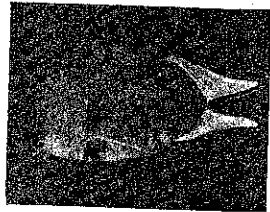
Rolnická záložna v Pavlovicích u Přerova byla založena r. 1889 jako společenstvo s ručením obmezeným. Vznik záložny byl vyžádán snahou venkova po získání levného úvěru pro drobného a středního rolníka a bezpečného uložení těžce nastřádaných vkladů.

Až dosud byl venkov odkázán na získání úvěru u cizích osob, kteří měli zájem co nejvíce kořistit z venkova a v některých případech přišlo až úplné hospodářské zhroutení postiženého. Těžkého úkolu ujala se záložna s veškerým úsilím a tak pracuje nezištně až do dnešního dne. Zakládající činovníci jsou již všichni mrtví, a byli to pánové: P. Josef Vyhnanek, farář v Pavlovicích, Josef Košut, nadučitel v Pavlovicích, František Holubec, rolník v Sušicích, Josef Dostál, rolník v Tučíně, Ežžen Harna, rolník v Oseku-Podolsí.

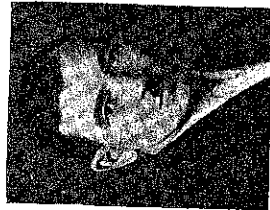
Ústav s počátku byl umístěn na různých místech v nájmu a v roce 1924 zakoupila záložna vlastní budovu, kde má nyní úřadovny.

Během doby až do dnešního dne vystřídal se mnoho činovníků. Nynější ředitelstvo je pětičlenné, a to pánové: Antonín Zdráhal, ředitel, rolník v Tučíně, Jan Petřík, pokladník, rolník v Radslavicích, Václav Mašíček, řídicí učitel v Pavlovicích, Antonín Masař, kovář na odp. v Pavlovicích, František Barvík, rolník v Šišmě. Dozorčí rada je rovněž pětičlenná, a to pánové: Antonín Ptáček, mlynář na odp., Grymov, František Jemelka, rolník, Sušice, Jaroslav Kuča, rolník, Hradčany, Josef Hradil, rolník, Radslavice, František Liška ml., rolník, Prusínky.

Záložna přijímá vklady na vkladní knížky, běžné úty, proplácí mléko za mlékárnu v Radslavicích a Šišmě, proplácí obilí dodané do fil. Hospod. družstva v Radslavicích; vyplácí za dodanou cukrovku do Rolnického cukrovaru a raf. v Mal. Prosenicích obcím svého okolí. Zavádíme školní spoření do své obce a obcí okolních.

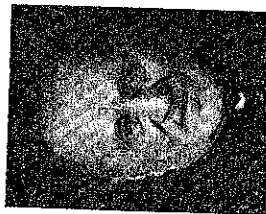
Antonín Zdráhal

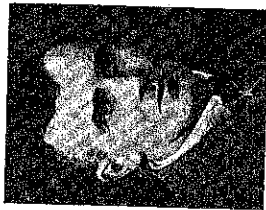
Jan Petřík

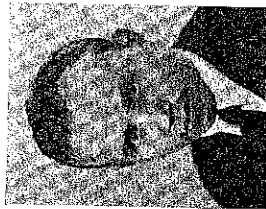
Uáclav Mašíček

Antonín Masar

František Barůk

František Janáček

Cílem vedení záložny je vyhověti požadavkům dnešní doby v osvo-
bozené vlasti, t. j. podporovati stavební ruch, zemědělské operace
a pod., poskytováním levného úvěru a propagovati spoření, které je
základem všeho hospodářského dění.

K 1. lednu 1945 spravuje záložna 20,722.579'20 K vkladů, půjček
5,143.549'10 K, členů má 859 s 6.648 podílů. Záložna je členem Peněž-
ního ústředí zemědělských družstev v Brně.

Účetní práce vykonává v záložně účetní p. František Janáček, jako
stálý zaměstnanec záložny.